

JULKAISUVAPAA 3.10.2013 KLO 9.00

Yhteenvetoraportti kuntien vastauksista Kuntalain kokonaisuudistukseen liittyvä kysely

Sisältö

1 JOHDANTO	2
2 KYSELYN TOTEUTUS JA VASTAUSTEN ANALYSOINTI.....	2
3 TULOKSET	4
3.1 Toimielimet ja johtaminen	4
3.1.1 Valtuuston toimikausi ja kunnallisvaalit.....	4
3.1.2 Valtuuston koko	6
3.1.3 Kunnanhallituksen puheenjohtaja	7
3.1.4 Sidonnaisuuksien ilmoittaminen	8
3.1.5 Kunnanjohtajan johtajasopimus ja erokorvaus	9
3.1.6 Erilaiset johtamis- ja toimintamallit.....	11
3.1.7 Pormestarin vaali.....	12
3.2 Demokratia, osallistuminen ja vaikuttaminen	14
3.2.1 Sähköiseen viestintään ja osallistumiseen liittyvät säännökset.....	14
3.2.2 Osallisuus ja vuorovaikutus	15
3.2.3 Nuorten ja vammaisten vaikuttamismahdollisuudet	16
3.2.4 Luottamushenkilöiden toimintaedellytykset	20
3.2.5 Alueelliset toimielimet.....	23
3.2.6 Aloiteoikeus	28
3.3 Kunnat ja markkinat.....	30
3.3.1 Yleistä toimialaa rajoittavat yleiset periaatteet	30
3.3.2 Takaukset, lainat ja avustukset.....	32
3.3.3 palvelustrategia	37
3.3.4 Kunnallinen yhteistoiminta ja hankintalainsäädännön yhteensovittaminen	39
3.3.5 Palvelualoite.....	39
3.3.6 Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut, ts. SGEI-menettely.....	39
3.4 Kuntatalous	42
3.4.1 Tilinpäätöksen oikeat ja riittävät tiedot – tulos, taloudellinen asema, pysyvät vastaavat, poistot ja toiminnan rahoitus.....	42
3.4.2 Tilinpäätöksen oikeat ja riittävät tiedot – yhteistoiminta, tytäryhteisöt, kuntakonsernin taloudellinen asema ja takaukset.....	43
3.4.3 Alijäämän kattamisvelvollisuus: tasapainotusajan lyhentäminen ja kattamisvelvollisuuden ulottuminen kuntayhtymiin	44
3.4.4 Tarkastuslautakunnan rooli	45

1 JOHDANTO

Valtiovarainministeriö asetti kuntalain kokonaisuudistuksen valmistelua varten toimikaudeksi 3.7.2012 – 15.4.2014 parlamentaarisen seurantaryhmän, työvaliokunnan ja neljä valmistelujaostoa, jotka ovat demokratiajaosto, toimielimet ja johtaminen –jaosto, talousjaosto sekä kunnat ja markkinat –jaosto.

Kuntalain kokonaisuudistuksen tavoitteena on uudistaa kuntalaki siten, että siinä otetaan huomioon muun muassa uusista kuntahallinnon rakenteista sekä kuntien muuttuvasta toimintaympäristöstä johtuvat muutokset. Tarkoituksena on, että hallituksen esitys uudeksi kuntalaiksi annettaisiin syksyllä 2014 ja uusi kuntalaki tulisi voimaan vuoden 2015 alussa.

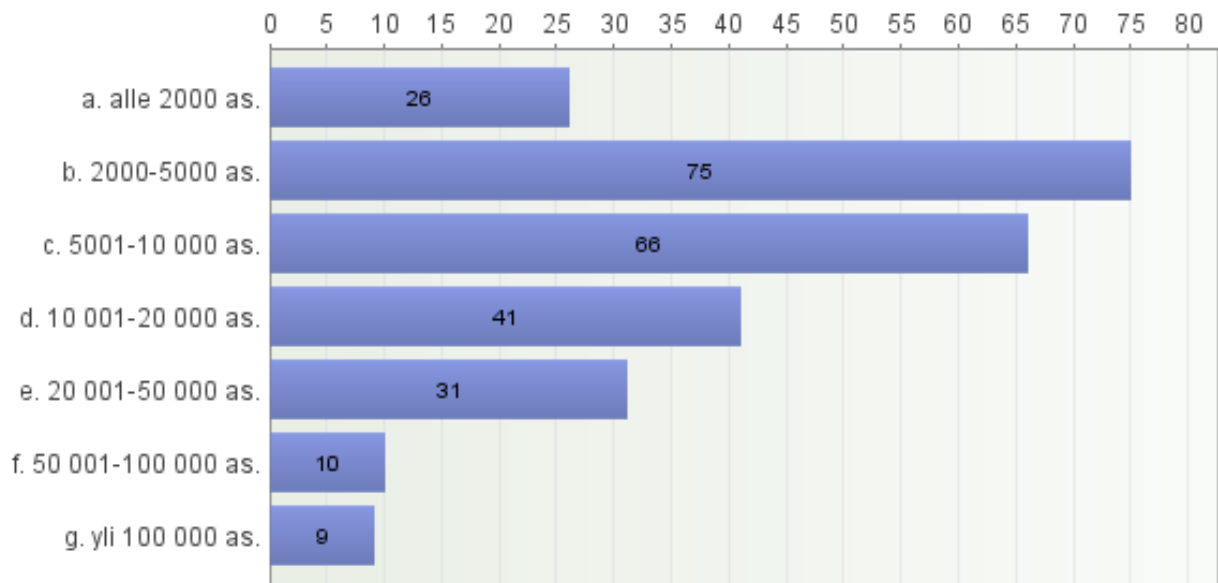
Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä linjasi 7.6.2013 kuntalakiuudistuksen jatkovalmistelua. Jatkovalmistelun tueksi valtiovarainministeriö kartoitti kyselyllä kaikkien kuntien näkemyksiä kuntalain uudistamisesta. Tässä yhteenvetoraportissa on käyty läpi ja analysoitu kuntien vastaukset. Tuloksia tullaan hyödyntämään lainsäädännön jatkovalmistelussa.

2 KYSELYN TOTEUTUS JA VASTAUSTEN ANALYSOINTI

Kysely toteutettiin sähköisenä webropol-kyselynä kaikkiin manner-Suomen 304 kuntaan. Kyselysaatekirjeineen toimitettiin 1.7.2013 ja vastausaikaa oli 17.9.2013 asti. Kyselylomakkeen kysymykset ovat liitteenä (suomeksi liite 1, ruotsiksi liite 2).

Vastaukset saatiin määräaikaan mennessä 236 kunnasta ja 2 kuntaa toimitti kyselyvastauksen sijaan kirjallisen lausunnon. Määräajan jälkeen saapui vielä 22 vastausta, jotka on huomioitu tämän yhteenvedon jakaumakohtaisissa kuvioissa ja myös muutoin mahdollisuuksien mukaan. Yhteensä kyselyyn vastasi siis 258 kuntaa. Yhteensä 44 kuntaa ei vastannut kyselyyn tai antanut siitä muuta lausuntoa. Vastauksensa antaneiden kuntien luettelo on liitteenä (liite 3).

Kyselyn vastausprosentti oli kaikkiaan 84,87 %. Näin ollen vastausten voi katsoa antavan varsin kattavan kuvan kuntien kannoista kuntalain jatkovalmistelua varten.

Kuvio 1. Vastanneet kunnat kuntakokoluokittain (n=258).

Kyselyyn vastanneet kunnat jakautuvat kuntakokoluokkiin kuviossa 1 esitetysti.

Kuntien kyselyyn antamat vastaukset on analysoitu kuntalakia valmistelevassa neljässä jaostossa syyskuun aikana. Tässä raportissa esitetään yhteenveto vastauksista kaikkien kuntien osalta. Analyysi eli tulokset esitetään jaosto- ja kysymyskohtaisesti.

Kyselyn kysymykset olivat pääsääntöisesti monivalintakysymyksiä, joiden osalta yhteenvedossa esitetään vastaajamäärät ja jakaumat prosenttiosuuksina kysymyksittäin. Kyselyn vastausprosentin ollessa verrattain korkea, voidaan monivalintakysymyksiin annettujen vastausten katsoa antavan varsin kattavan kuvan kuntien näkemyksistä. Yksittäisten kysymysten osalta vastaajamäärissä voi kuitenkin olla jonkin verran vaihtelua. Vastauksia on analysoitu myös suhteessa taustamuuttujana olleeseen kuntakokoluokkaan. Mikäli vastauksissa on nähtävissä kuntakokoluokittaisia, selkeitä eroja, tuodaan ne yhteenvedossa esiin.

Kyselylomakkeeseen sisältyi myös useita avokysymyksiä ja kommenttimahdollisuuksia, joiden osalta yhteenvedossa esitetään niin ikään kysymyskohtaisesti keskeiset vastauksissa esiin nostetut näkemykset. Tältäkin osin on otettava huomioon, että kaikki vastaajat eivät välttämättä ole vastanneet kaikkiin avokysymyksiin. Avovastausten osalta ei yhteenvedossa siksi esitetä määrällisiä johtopäätöksiä. Sen sijaan kuvataan keskeiset vastauksissa esitetyt huomiot ja lisäksi tarvittaessa nostetaan osin esiin joitain yksittäisiä huomioita.

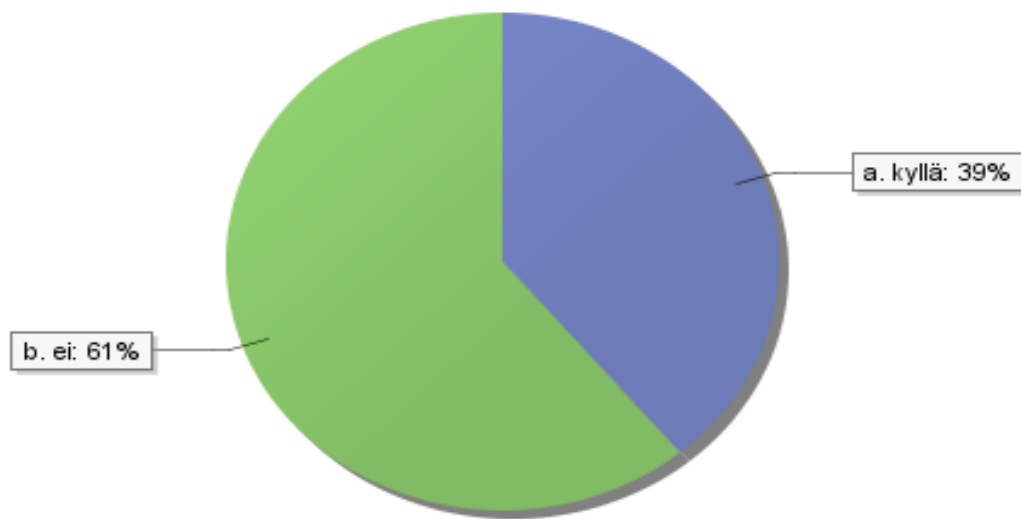
Kuntien ei edellytetty käsittelevän vastauksia valtuustotasolla, mutta kyselyn saatteessa toivottiin sekä viranhaltijoiden että luottamushenkilöiden osallistumista kyselyvastauksen valmisteluun. Taustatietoina kyselyssä myös kysyttiin, millä tavoin vastaus on valmisteltu. Kysymykseen saatujen avovastausten perusteella voidaan sanoa, että vastausta on valmisteltu kunnissa eri tavoin. Osassa kuntia valmistelusta ovat vastanneet viranhaltijat, kun taas osassa kuntia luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden yhteistyönä. Osassa kuntia vastaus on käsitelty tai hyväksytty myös kunnanhallituksessa tai esimerkiksi valtuuston iltakoulussa.

3 TULOKSET

3.1 Toimielimet ja johtaminen

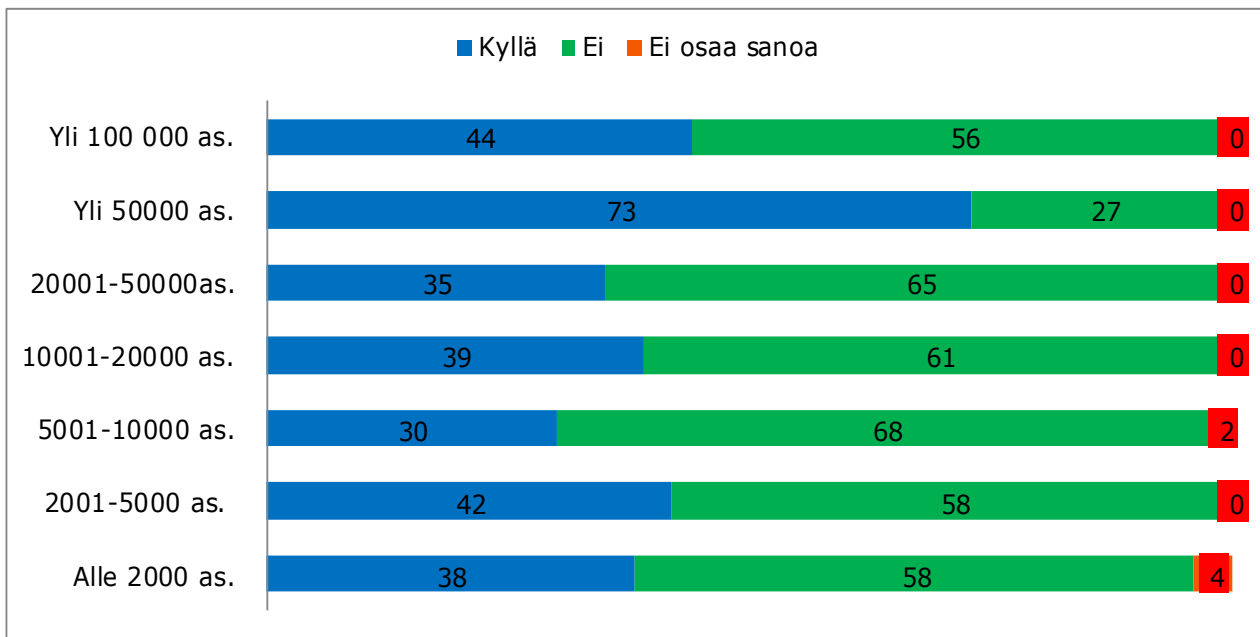
3.1.1 Valtuuston toimikausi ja kunnallisvaalit

Kunnilta kysyttiin, onko valtuuston toimikauden aloittamista syytä aikaistaa. Vastaajista (n=256) yli puolet (61 prosenttia) oli sitä mieltä, että valtuuston toimikautta ei ole syytä aikaistaa. Alle puolet vastaajista (39 prosenttia) piti tarpeellisena valtuuston toimikauden aikaistamista.

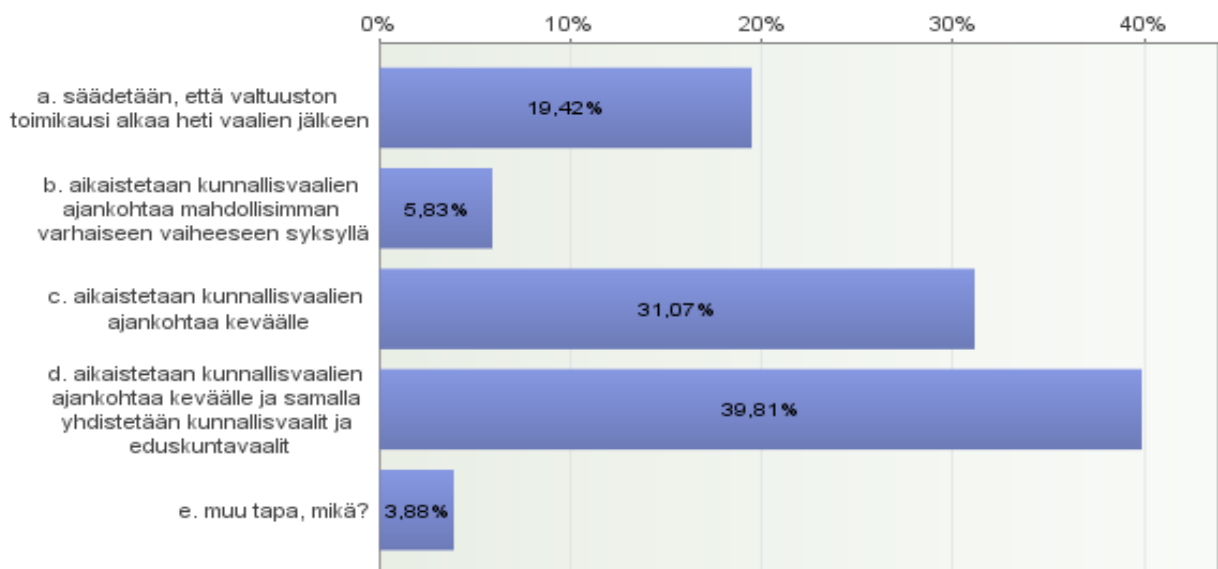
Kuvio 2. Valtuuston toimikauden aikaistaminen. (%-jakaumat, n=256)

Kuntakokoluokittainen tarkastelu ei tuo esille merkittäviä eroja. Ainoastaan yli 50 000 asukkaan kaupungeissa suurin osa (73 prosenttia, n=10) kannattaa valtuuston toimikauden aikaistamista. Muissa kuntakokoluokissa enemmistö ei kannattanut valtuuston toimikauden aikaistamista.

Kuvio 3. Valtuuston toimikauden aikaistaminen kuntakokoluokittain (%-jakaumat, n=256).

Niiltä vastaajilta, jotka pitivät tarpeellisenä valtuuston toimikauden aikaistamista, kysyttiin aikaistamisen toteuttamistapaa. Eniten kannatusta (noin 40 prosenttia, n=103) sai valtuuston toimikauden aikaistaminen siten, että kunnallisvaalit siirretään keväälle ja samalla yhdistetään kunnallisvaalit ja eduskuntavaalit. Kolmasosa toimikauden aikaistamista kannattavista kannatti pelkästään kunnallisvaalien siirtämistä keväälle. Hieman vajaa viidesosa kannatti sitä, että valtuuston toimikausi voisi alkaa heti kunnallisvaalien jälkeen. Alle 10 prosenttia kannatti kunnallisvaalien ajankohdan aikaistamista mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen syksyllä.

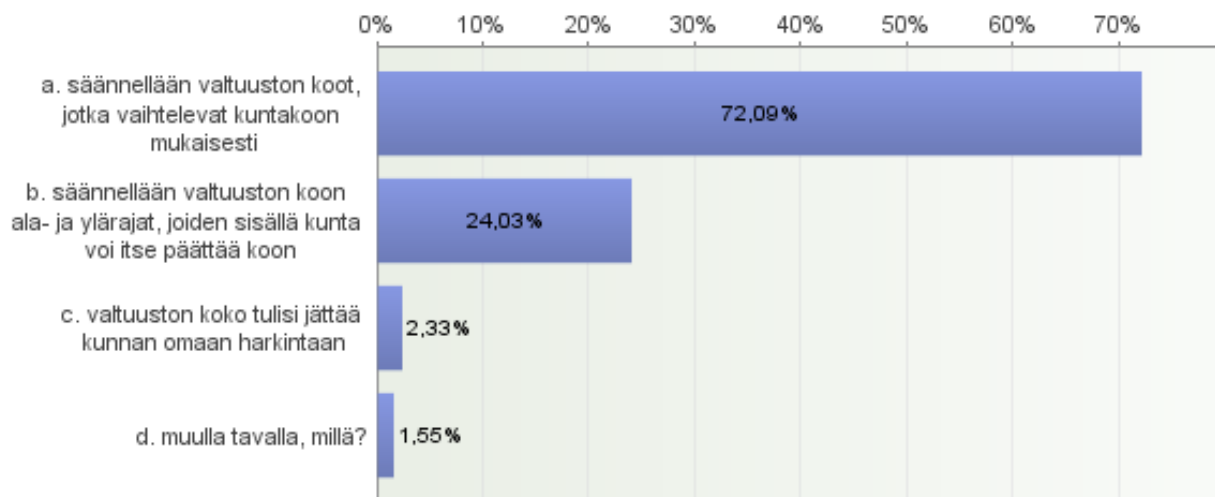

Kuvio 4. Valtuuston toimikauden aikaistamisen toteuttamistavat (%-jakaumat, n=101).

Avokommenteissa (n=61) korostui huoli siitä, että juuri valituilla valtuutetuilla ei välttämättä ole tietoa, osaamista ja perehtyneisyyttä, jotta he voisivat heti toimikautensa alussa ottaa kantaa kunnan budjettiin. Huolissaan oltiin myös siitä, erottuisivatko kunta-asiat, mikäli kunnallisvaalit ja eduskuntavaalit yhdistettäisiin. Toisaalta avokommenteissa tuli esille myös se, että valtuutettujen pitäisi voida vaikuttaa toimikautensa ensimmäiseen talousarvioon ja aloittaa toimikautensa mahdollisimman nopeasti kunnallisvaalien jälkeen. Lisäksi todettiin, että vaalien yhdistäminen voisi vähentää nk. vaaliväsymystä.

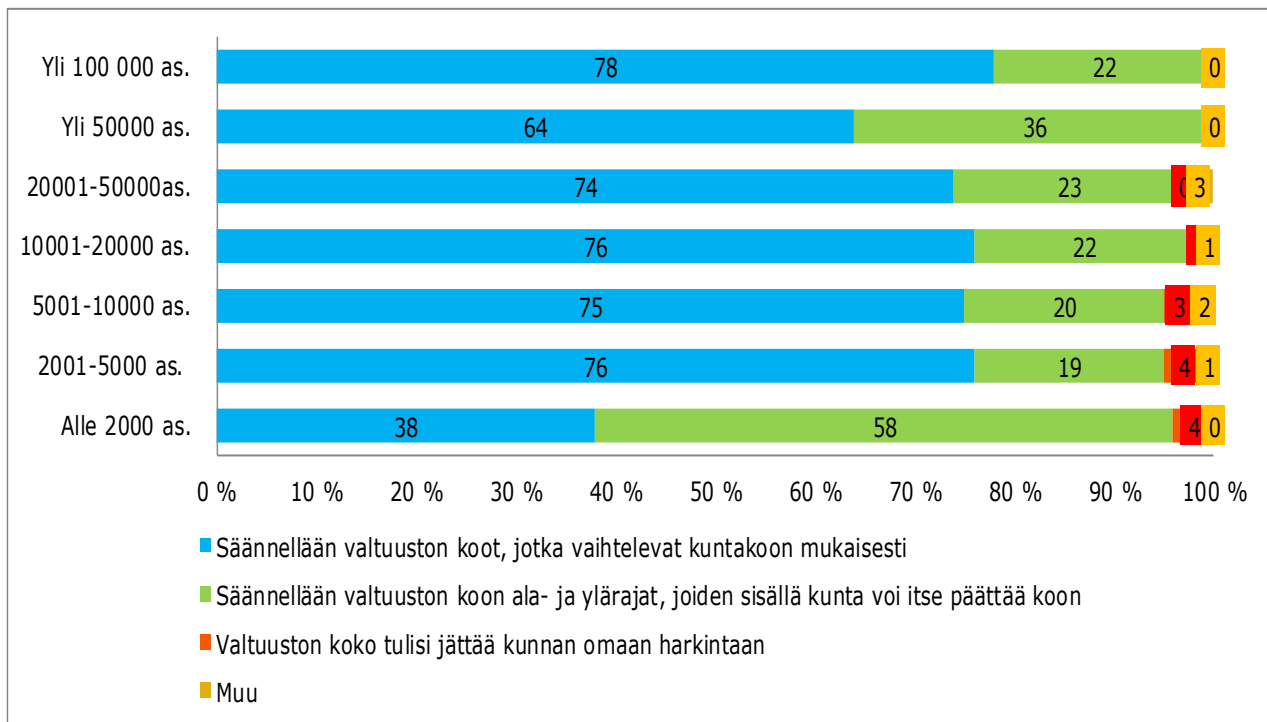
3.1.2 Valtuuston koko

Kunnilta tiedusteltiin, millä tavoin uudessa laissa tulisi säännellä valtuuston koosta. Vastaajista (n=258) suurin osa (72 prosenttia) näki, että uudessa laissa olisi hyvä säännellä valtuuston koosta siten, että koko vaihtelee kuntakoon mukaisesti. Hieman vajaa neljäsosa (24 prosenttia) vastaajista piti parempana sääntelytapana sitä, että laissa säännellään ainoastaan valtuuston koon ala- ja ylärajasta. Vähän kannatusta (2 prosenttia) sai sääntelytapa, joka jättäisi valtuuston koon kunnan omaan harkintaan. Vastaajien omista ehdotuksissa tuli esille se, että laissa voisi määritellä kuntakoon mukaiset valtuustojen kokojen ala- ja ylärajat.

Kuvio 5. Valtuuston koon sääntely (%-jakaumat, n=258).

Kuntakoon mukainen tarkastelu osoittaa alle 2000 asukkaan kuntien kannattavan eniten sitä, että valtuuston koosta säänneltäisiin vain ala- ja ylärajat. Muissa kuntakokoluokissa eniten kannatetaan kuntakoon mukaisia säänneltyjä valtuuston kokoja.

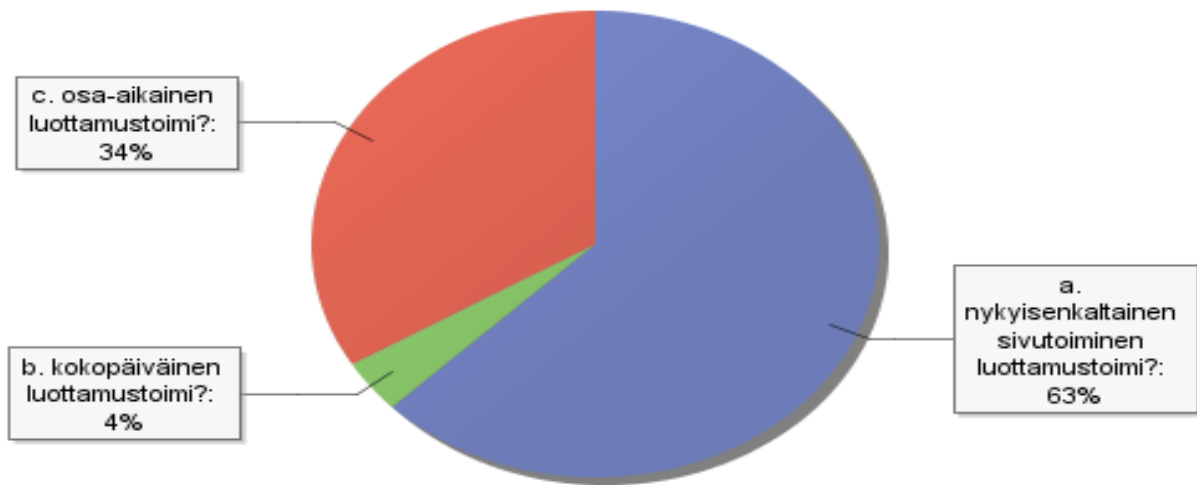

Kuvio 6. Valtuuston koon sääntely kuntakokoluokittain (%-jakaumat, n=258).

Noin puolessa avokommenteista (n=41) kannatettiin nykyisen kaltaista järjestelmää. Kolmasosassa avokommenteista toivottiin kunnalle enemmän harkintavaltaa valtuuston koon päättämisessä. Näin kunnat voisivat itse arvioida tiettyjen raamien sisällä valtuuston kokoa ottaen huomioon kunnan johtamis- ja toimintamallit sekä kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet.

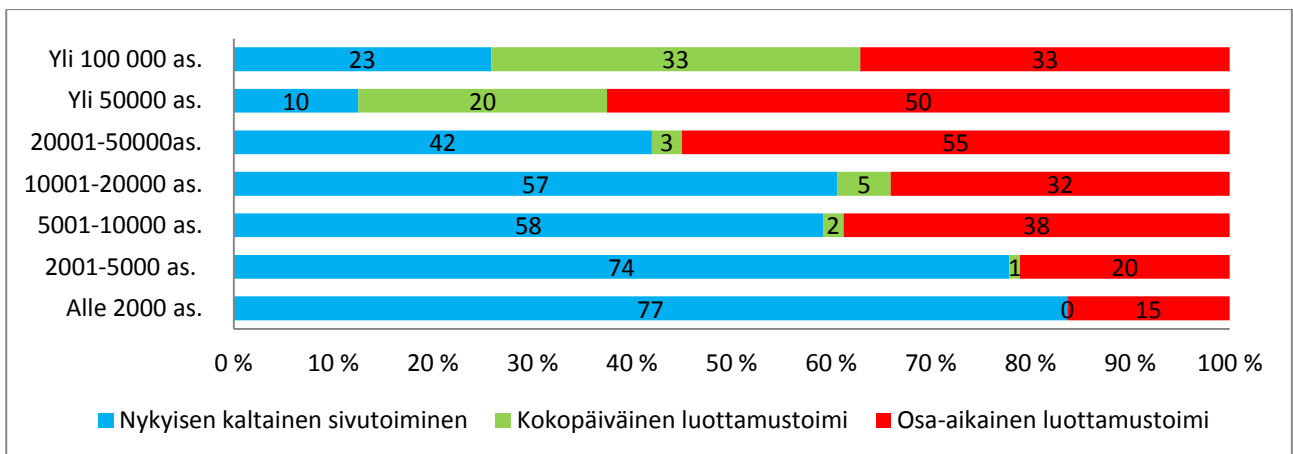
3.1.3 Kunnanhallituksen puheenjohtaja

Kunnilta kysyttiin mielipiteitä kunnanhallituksen puheenjohtajan asemasta. Suurin osa eli 63 prosenttia vastaajista (n=244) oli sitä mieltä, että puheenjohtajan toimen olisi hyvä olla nykyisenkaltaisen sivutoiminen luottamustoimi. Kolmasosa vastaajista (34 prosenttia) kannattaa osa-aikaista hallituksen puheenjohtajaa. Vastaajista 4 prosenttia kannattaa kokopäiväistä hallituksen puheenjohtajaa.

Kuvio 7. Hallituksen puheenjohtaja (%-jakaumat, n=244).

Kuntakoon mukainen tarkastelu osoittaa, että puolet yli 50 000 asukkaan kaupungeista ja 20 000–50 000 asukkaan kaupungeista kannattavat hallituksen puheenjohtajan osa-aikaisuutta. Sen sijaan yli 100 000 asukkaan kaupunkien mielipiteet jakaantuvat tasaisesti. Muissa kuntakokoluokissa kannatetaan selvästi eniten nykyisen kaltaista sivutoimisuutta.

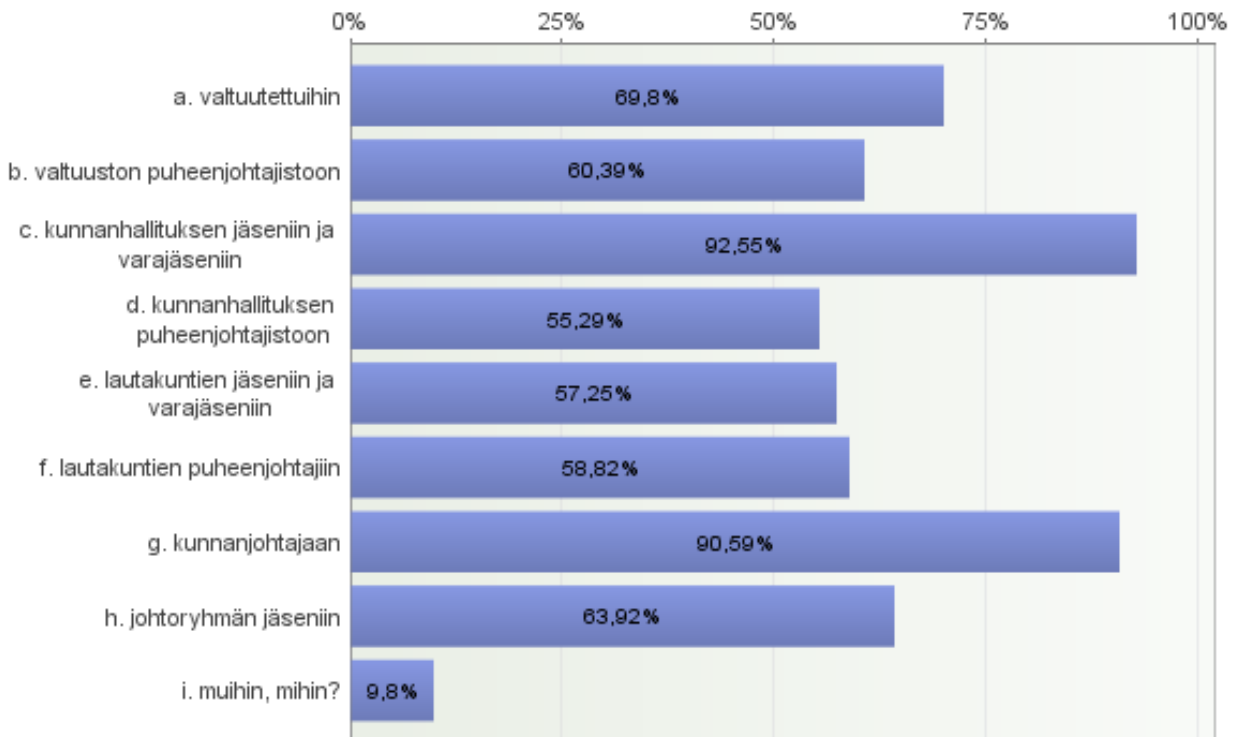
Kuvio 8. Hallituksen puheenjohtajan asema kuntakokoluokittain (%-jakaumat, n=244).

Suurella osalla avokommenteissa (n=146) korostui se, että hallituksen puheenjohtajan sivutoimisuus, osa-aikaisuus tai päätoimisuus tulisi olla kunnan itsensä päätettävissä. Kunnan koon katsotaan vaikuttavan suuresti hallituksen puheenjohtajan asemaan. Uuden kuntalain toivotaan mahdollistavan kaikki nämä vaihtoehdot hallituksen puheenjohtajan asemasta.

3.1.4 Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Kunnilta kysyttiin, mihin ryhmiin sidonnaisuuksien ilmoittamisen tulisi kohdistua. Vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Lähes kaikki vastaajat kohdistaisivat sidonnaisuuksien ilmoittamisen

kunnanjohtajaan (90,6 prosenttia, vastaajia yhteensä n=255) sekä kunnanhallituksen jäseniin ja varajäseniin (92,6 prosenttia). Yli puolet vastaajista kohdistaisi sidonnaisuuksien ilmoittamisen myös valtuutettuihin, valtuuston puheenjohtajistoon, kunnanhallituksen puheenjohtajistoon, lautakuntien jäseniin ja varajäseniin, lautakuntien puheenjohtajiin sekä johtoryhmän jäseniin.

Kuvio 9. Sidonnaisuuksien ilmoittaminen (%-jakaumat, n=255).

Muu-vaihtoehtoon kohdalla (9,8 prosenttia) sidonnaisuuksien ilmoittaminen haluttiin kohdistaa myös toimielinten esittelijöihin sekä kuntakonsernin yhtiöiden toimitusjohtajiin ja hallituksen jäseniin.

Useissa avokommenteissa (n=60) korostettiin, että eri toimijoiden sidonnaisuuksien ilmoittamisella edistettäisiin hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta. Tämä voisi edistää myös kuntalaisten luottamusta päätöksentekoon ja sitä kautta mahdollisesti myös äänestysaktiivisuutta. Toisaalta esitettiin myös muutamia mielipiteitä, että esteellisyysäännökset riittävät takaamaan päätöksenteon puolueettomuuden.

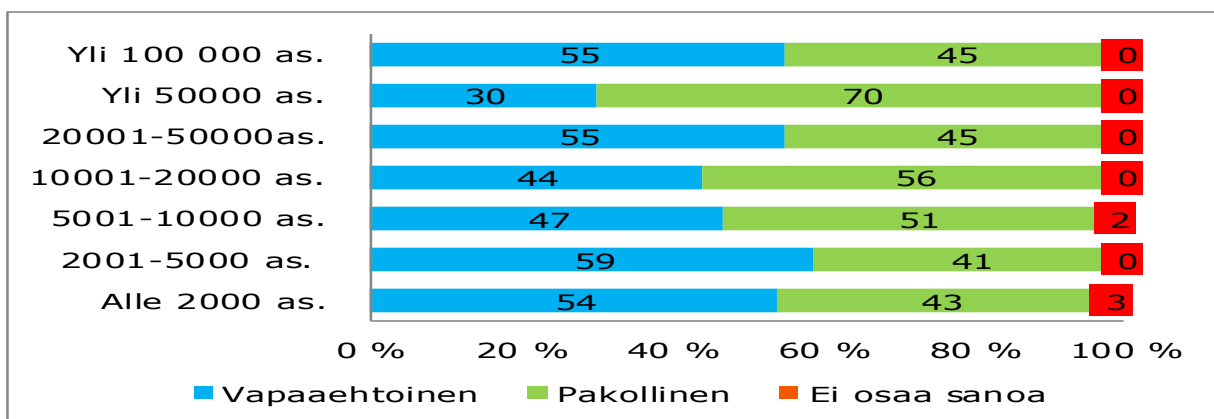
3.1.5 Kunnanjohtajan johtajasopimus ja erokorvaus

Kunnilta kysyttiin, tulisiko kunnanjohtajan ja kunnan välinen johtajasopimus olla pakollinen lain-säädännön mukaan vai vapaaehtoinen. Mielipiteet erosivat tasaisesti. Vastaajista noin puolet (51 prosenttia, n=255) kannattaa johtajasopimusten vapaaehtoisuutta ja noin puolet (49 prosenttia) pakollisuutta.

Kuvio 10. Kunnanjohtajan johtajasopimus (%-jakaumat, n=255).

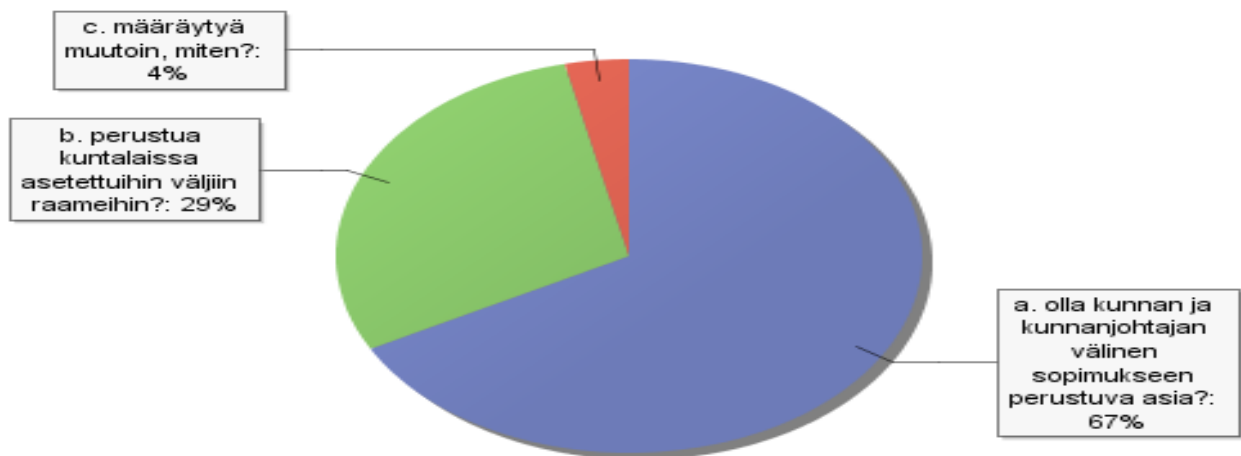
Kuntakokoluokittainen tarkastelu osoittaa, että yli puolet yli 50 000 asukkaan kaupungeista, 10 001–20 000 asukkaan kaupungeista ja 5001–10 000 asukkaan kunnista kannattaa johtajasopimusten pakollisuutta.

Kuvio 11. Johtajasopimukset kuntakokoluokittain (%-jakaumat, n=255).

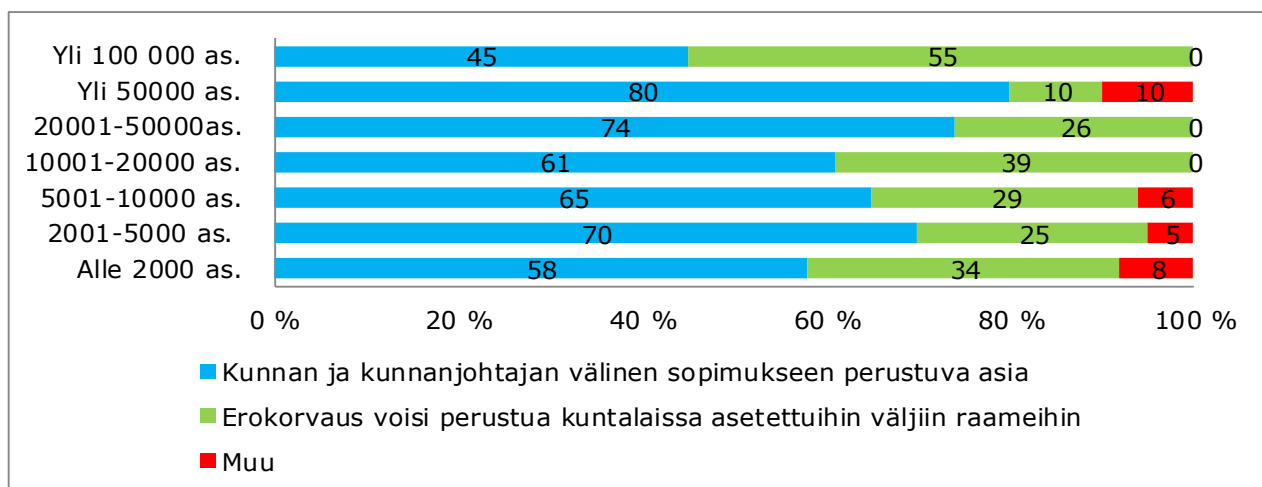
Avokommenteissa (n=52) kannatettiin johtajasopimukseen liittyvää yleissääntelyä, joka jättäisi kuntakohtaista liikkumavaraa. Johtajasopimuksen avulla saadaan sovittua yhteiset pelisäännöt, valtuudet ja menettelytavat mahdollisissa ristiriitatilanteissa. Lisäksi johtajasopimuksen avulla luottamushenkilöt voivat arvioida ja seurata kunnanjohtajan toimintaa.

Kunnilta kysyttiin mielipiteitä myös kunnanjohtajan erokorvauksista. Suurin osa vastaajista (67 prosenttia, n=256) oli sitä mieltä, että erokorvauksen tulisi olla kunnan ja kunnanjohtajan väliseen sopimukseen perustuva asia. Kolmasosa vastaajista (29 prosenttia) näki, että erokorvauksen pitäisi perustua kuntalaissa asetettuihin väliin raameihin. Loput vastaajat ehdottivat, että erokorvauksen pitäisi perustua laissa asetettuihin kriteereihin, laissa pitäisi määrätä erokorvauksen enimmäismäärä tai erokorvauksen tulisi perustua Kuntaliiton suositukseen.

Kuvio 12. Kunnanjohtajan erokorvaus (%-jakaumat, n=256).

Kuntakoon mukainen tarkastelu osoittaa, että yli 50 000 asukkaan kunnissa kannatetaan eniten erokorvauksen perustumista kunnan ja kunnanjohtajan väliseen sopimukseen. Myös muissa kuntakokoluokissa suurin osa kannattaa erokorvauksen perustumista sopimukseen. Yli 100 000 asukkaan kunnissa mielipiteet jakautuvat suhteellisen tasaisesti.

Kuvio 13. Kunnanjohtajan erokorvaus kuntakokoluokittain (%-jakaumat, n=256).

Avokommenteissa (n=44) erokorvausten sääntelyn tarpeellisuutta perusteltiin sillä, että se yhtenäistäisi kuntien käytäntöjä. Toisaalta avokommenteissa haluttiin säilyttää kuntien oma harkintavalta, sillä erokorvauksen tulisi olla erilainen erikokoisissa kunnissa.

3.1.6 Erilaiset johtamis- ja toimintamallit

Kunnilta kysyttiin avokysymyksellä mielipiteitä siitä, pitäisikö valiokunta- ja ministerimallista säännellä kuntalaissa ja sitä, mitä näistä malleista olisi tarpeellista säätää. 226 kuntaa vastasi kysy-

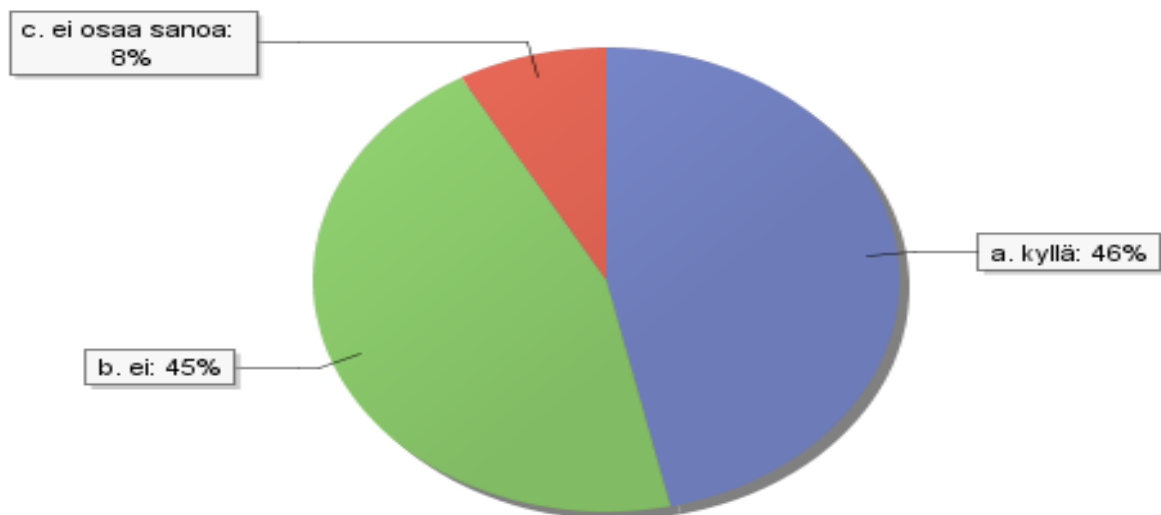
mykseen. Suurimmassa osassa vastauksia korostui se, että uuden kuntalain tulisi mahdollistaa erilaiset mallit, joista kukin kunta voisi valita sopivimmat paikallisten olosuhteiden mukaisesti.

Noin kolmasosa kunnista ei nähnyt tarpeellisuutta säätää millään tavalla erilaisista johtamis- ja toimintamalleista.

Vain muutamissa vastauksissa otettiin kantaa tarkemmin siihen, mitä näistä malleista voisi uudessa kuntalaissa säätää. Sääntelytarpeita nähtiin erityisesti olevan toimintamallien yleisissä toimintaperiaatteissa sekä valiokuntien puheenjohtajien ja ministerien valinnassa, toimivallassa ja erottamisessa.

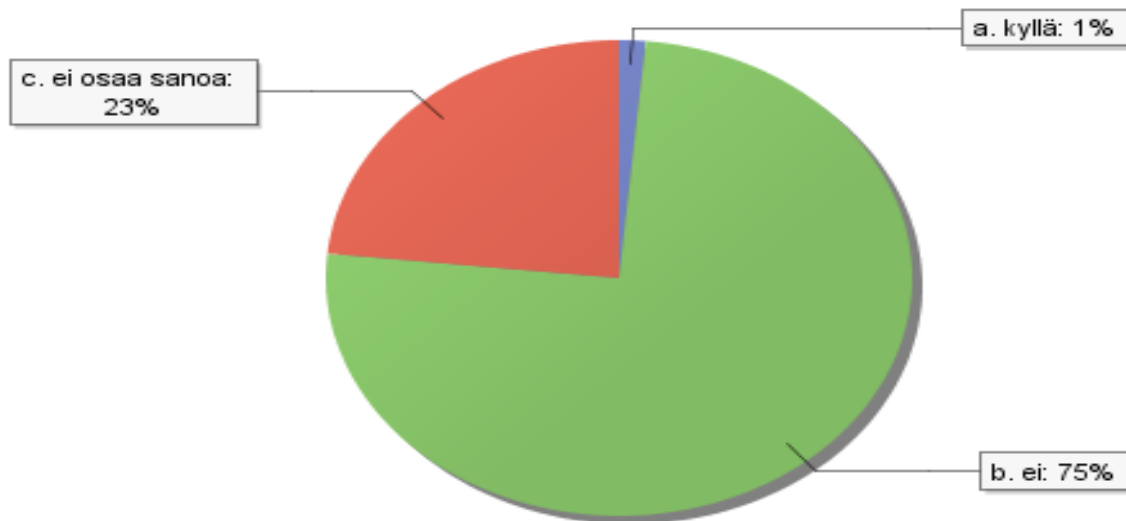
3.1.7 Pormestarin vaali

Kunnilta tiedusteltiin, pitäisikö suoran pormestarin vaalin käytön olla mahdollista. Mielenpiteet jakaantuvat melko tasaisesti. Hiukan vajaa puolet (46 prosenttia) vastaajista näkee, että kuntalain pitäisi mahdollistaa suora pormestarin vaali. Melkein sama määrä (45 prosenttia) katsoo, ettei tätä mahdollisuutta tarvita. Loput vastaajista valitsivat ei osaa sanoa-vaihtoehdon.

Kuvio 14. Pormestarin suora vaali (%-jakaumat, n=256)

Niiltä vastaajilta, jotka kannattivat suoraa pormestarin vaalia, kysyttiin halukkuutta suoran pormestarin vaalin käyttöönottoon. Suurin osa näistä vastaajista (75 prosenttia, $n=137$) ei halua kuitenkaan tällä hetkellä ottaa käyttöön suoraa vaalia. Viidesosa vastaajista ei osannut sanoa ja ainoastaan kaksi kuntaa (Tampere ja Pori) vastasi, että heillä olisi halukkuutta ottaa käyttöön suora pormestarin vaali.

Kuvio 15. Halukkuus suoran pormestarin vaalin käyttöönottoon (%-jakaumat, $n=137$).

Avokommenteissa ($n=33$) tuotiin esille se, että uuden kuntalain tulisi mahdollistaa suora pormestarin vaali sitä haluaville kunnille. Pormestari mallin katsottiin kuitenkin soveltuvan parhaiten isoihin kaupunkeihin.

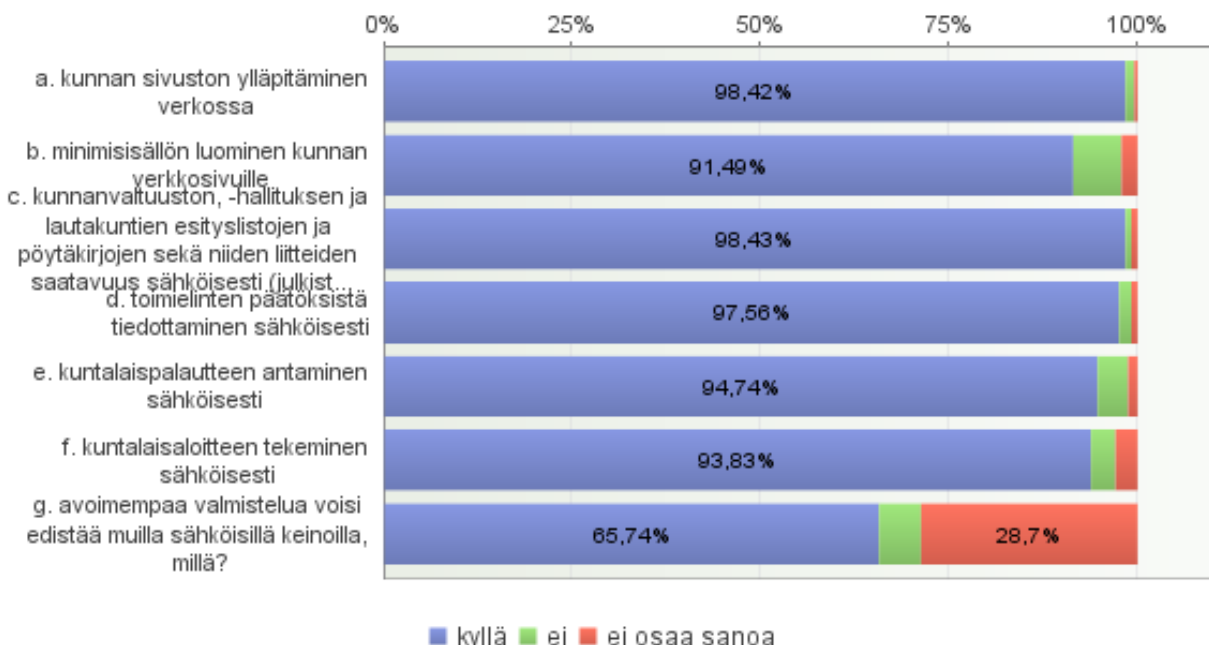
3.2 Demokratia, osallistuminen ja vaikuttaminen

3.2.1 Sähköiseen viestintään ja osallistumiseen liittyvät säännökset

Kyselyssä kysyttiin, mihin sähköiseen viestintään ja osallistumiseen koskevista ja mahdollisesti velvoittavista säännöksistä kunnilla olisi valmius ja mihin ei olisi valmiutta. Kunnilla oli mahdollisuus valita useampia vaihtoehtoja.

Vastausten (n=255) mukaan lähes kaikilla vastanneista kunnista on valmius toteuttaa kaikki tiedustellut mahdolliset velvoitteet. Kaikki esitetyt vastausvaihtoehdot saivat yli 90 prosentin kannatuksen. Parhaimmat valmiudet on kunnan sivuston ylläpitämiseen verkossa (98 prosenttia), kokousasiakirjojen sähköiseen saatavuuteen (98 prosenttia) ja toimielinten päätöksistä tiedottamiseen sähköisesti (98 prosenttia). 95 prosentilla on valmius kuntalaispalautteen antamiseen sähköisesti ja 94 prosentilla kuntalaisaloitteen tekemiseen sähköisesti. Valmius kunnan verkkosivujen minimisisällön luomiseen on 91 prosentilla vastaajista.

Lisäksi 65 prosenttia vastanneista oli sitä mieltä, että avoimempaa valmistelua voisi edistää myös muilla sähköisillä keinoilla. Muina, yksittäisinä keinoina esiin tuotiin mm. sähköiset ilmoitustaulut, kyselyt ja mielipidetiedustelut, lomakkeet ja hakemukset sekä virtuaaliset ja vuorovaikutteiset keskustelufoorumit. Sähköisen ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvan virallisen viestinnän tärkeys nousi esiin. Avointa valmistelua katsottiin voitavan tukea viemällä kaikki aineisto nettiin ja järjestämällä sähköisiä kommentointimahdollisuuksia. Myös otakantaa.fi-palvelu, kansalaisen sähköisen tunnistautuminen ja sähköisesti tapahtuva kansanäänestys tuotiin esiin.

Kuvio 16. Valmius kuntalaisen ja kunnan välisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi (%-jakaumat, n=255).

Eniten ei-vastauksia saivat minimisisällön luominen kunnan verkkosivuille (6 prosenttia), kuntalaispalautteen antaminen sähköisesti (4 prosenttia) ja kuntalaisaloitteen tekeminen sähköisesti (3

prosenttia).

Kuntakoon mukaan tarkasteltuna kaikkia vastaajia valmiimpia esitettyihin keinoihin olivat etenkin yli 20 000 asukkaan kunnat, mutta myös alle 2000 asukkaan kunnat sekä 10 000–20 000 asukkaan kunnat. Kaikki yli 20 000 asukkaan kunnat olivat valmiita siihen, että laki velvoittaisi kunnan sivuston ylläpitämiseen verkossa, esityslistojen ja pöytäkirjojen sähköiseen saatavuuteen, toimielinten päätösten sähköiseen tiedottamiseen ja kuntalaispalautteen antamiseen sähköisesti. Kuntalaisaloitteen sähköistä tekemistä ei myöskään vastustanut yksikään yli 20 000 asukkaan kunta.

Yleisissä avokommenteissa (n=79) valtaosa vastaajista totesi kaikkien tai useimpien monivalintavaihtoehtojen jo olevan käytössä. Korkea valmius tiettyjen velvoitteiden toteuttamiseen kertookin osaltaan siitä, että valtaosassa kuntia sähköisen viestinnän monet keinot ovat arkipäivää jo tällä hetkellä.

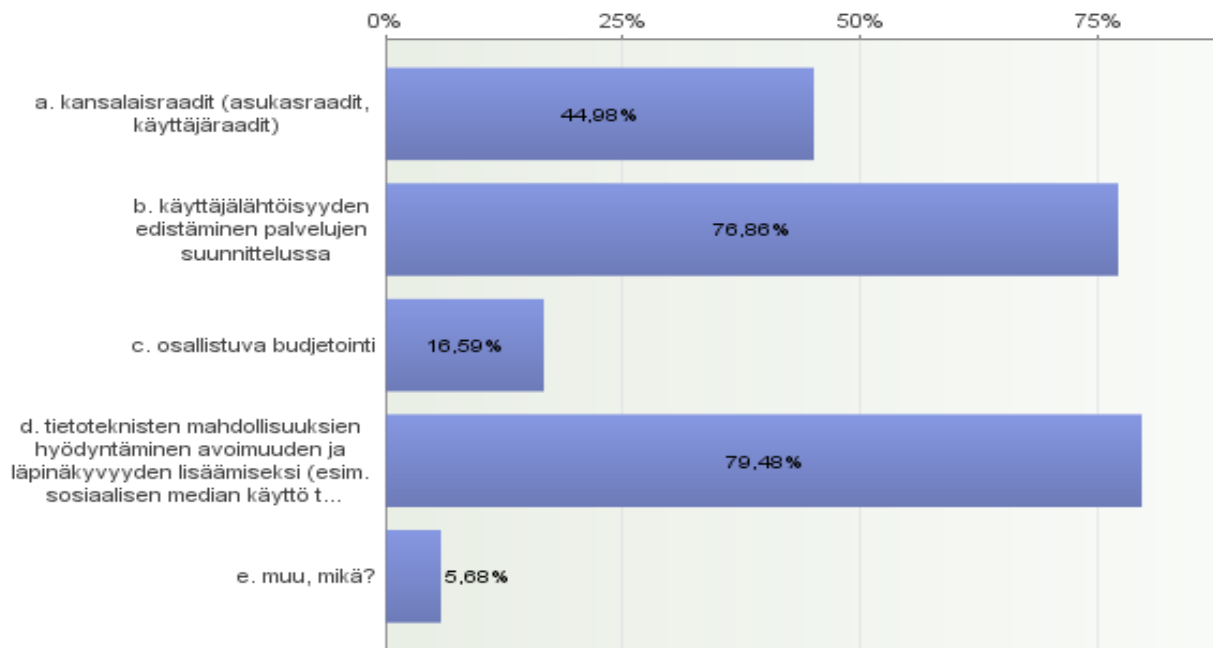
Avokommenteissa ei asiasta toivottu tarkempaa sääntelyä tai velvoitteita lakiin. Jos uusia velvoitteita säädettäisiin, katsottiin niihin tarvittavan myös taloudelliset resurssit. Esiin tuotiin myös se, että esitetynkaltainen vuorovaikutuksen lisääminen edellyttää lisää resursseja kuntien hallinto- ja viestintätehtäviin. Todettiin myös, että sähköiset palvelut edellyttävät toimivia tietoliikenneyhteyksiä. Lisäksi todettiin, että hyvätkään välineet eivät välttämättä tarkoita, että kuntalaiset aktivoituisivat käyttämään niitä. Yhdessä vastauksessa muistutettiin, että mahdollisuus paperiversioihin on säilytettävä.

Avokommenteissa lisäehdotuksina nousivat esille kyselyn järjestäminen valmisteilla olevasta asiasta, keskustelufoorumit ja -palstat, sähköiset lomakkeet ja hakemukset, kyselyt, sähköiset kokoukset ja valmistelutyöpöydät, käyttäjäpalautteen ja -ehdotusten sähköinen kerääminen, sosiaalisen median parempi hyödyntäminen sekä toimielinten vuosikellon lisääminen kunnan kotisivuille.

3.2.2 Osallisuus ja vuorovaikutus

Kyselyssä tiedusteltiin, millä vuorovaikutusta ja osallisuutta edistävillä keinoilla nykyisen kuntalain 27 §:ää tulisi täydentää. Kysymyksessä oli mahdollista valita useampia vastausvaihtoehtoja.

Vastaajista (n= 229) 79 prosenttia piti tarpeellisena lisätä pykälään tietoteknisten mahdollisuuksien hyödyntämisen avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja 77 prosenttia halusi tuoda luetteloon käyttäjälähtöisyyden edistämisen palvelujen suunnittelussa. Vähemmän kannatusta saivat kansalaisraadit, joiden lisäämistä kannatti kuitenkin 45 prosenttia vastaajista sekä osallistuva budjetointi, jota kannatti 17 prosenttia vastaajista. Muina vaihtoehtoina esitettiin mm. osa-alueittaista osallistuvaa budjetointia, lähidemokratian kehittämistä alueneuvostojen kautta, kunnanosalautakuntia, neuvoantavaa kansanäänestystä. Lisäksi kuntien omat ohjeet ja määräykset sekä viranhaltijoiden koulutus kuntalaisten osallistumisen järjestämiseen tuotiin esiin.

Kuvio 17. Mitkä ovat kuntanne kannalta sellaisia vuorovaikutusta edistäviä keinoja, joilla nykyistä kuntalain 27. pykälää tulisi täydentää? (%-jakauma, n=229).

Kaikki kysymyksessä kannatetut vaihtoehdot olivat suositumpia yli 20 000 asukkaan kuntien keskuudessa kuin vastaajien joukossa yleensä. Myönteisimmin vaihtoehtojen lisäämiseen suhtautuivat yli 100 000 asukkaan ja 50 000 – 100 000 asukkaan kunnat. Yksittäisistä vaihtoehtoista osallistuva budjetointi sai poikkeuksellisen suurta kannatusta nimenomaan yli 100 000 asukkaan kuntien keskuudessa, joista sen lisäämistä luetteloon kannatti liki 78 prosenttia (n=9).

Avokommenteissa (n=68) tuotiin voimakkaasti esiin, ettei lakiin toivota tältä osin velvoittavaa sääntelyä, vaan kuntien on paikallisesti voitava päättää toimintatavoista. Monet vastaajat pitivät nykyistä 27 §:ää riittävänä. Yhdessä vastauksessa esitettiin monivalintavaihtoehtojen sisällyttämistä hallituksen esityksen perusteluihin, mutta ei pykälään. Yksittäisinä mainintoina nostettiin esiin kuntalaisten vapaaehtoistoiminnan organisointi, asiakaskuuntelu, palvelusopimukset yhdistysten tai järjestöjen kanssa, omatoimiraha, kyläparlamentti, hearing-menettely, mökkiläistoimikunta ja kuntaliitosalueella toimiva asukasyhdyshenkilö. Lisäksi toivottiin mm. lakisääteistä nuorten kuulemista ja osallistumista päätöksentekoon sekä avointa keskustelua ja viestintää.

3.2.3 Nuorten ja vammaisten vaikuttamismahdollisuudet

Nuorten vaikuttamiseen liittyen kunnilta tiedusteltiin avokysymyksenä, mitä hyviä käytäntöjä kunnassa on päättäjien ja nuorten välisen vuoropuhelun edistämiseksi. Vastauksensa jätti 233 kuntaa.

Lukuisat vastaajat toivat esiin nuorisovaltuuston, tätä vastaavat vaikuttajaryhmät, nuorisoneuvostot sekä nuoris- ja lasten parlamentit. Myös nuorten raadit ja foorumit ja oppilaskunnat tuotiin esiin vuoropuhelua edistävinä keinoina. Vastauksissa korostettiin erilaisten keskustelutilaisuuksien järjestämistä säännöllisesti (esim. kerran tai joitain kertoja vuodessa; esim. kunnanjohtajan, laajemmin viranhaltijoiden tai eri toimielinten sekä laajemmin luottamushenkilöiden kanssa). Osassa vastauksia nousivat esiin myös nuorten palautteenanto sekä aloitteiden tekemahdollisuudet, verkon välityksellä tapahtuva vaikuttaminen ja suorat yhteydenotot ja mm. nuorisovaltuuston edustajien mahdolli-

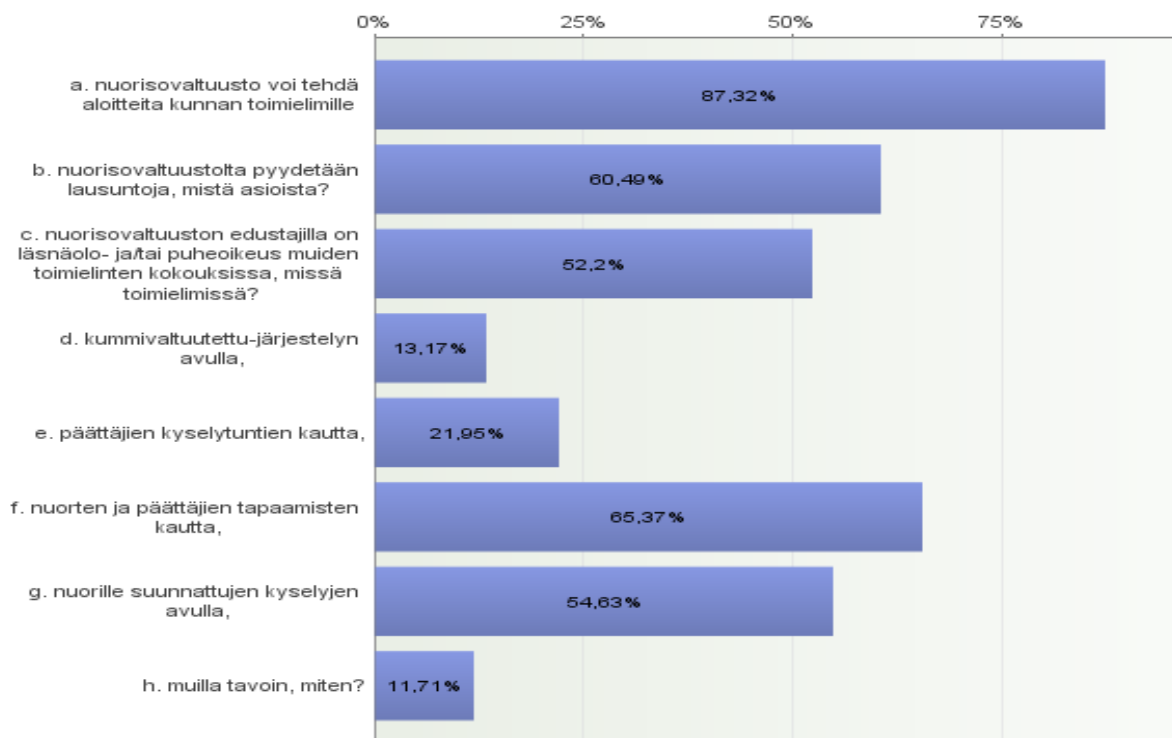
suus osallistua toimielinten kokouksiin ja valmisteluun tai esim. palveluita koskevaan suunnitteluun. Osassa vastauksia korostettiin nuorille suunnatun viestinnän ja tiedotuksen tärkeyttä.

Monivalintakysymyksenä kysyttiin, millä tavoin nuorten mielipiteet nuorisovaltuuston tai vastaavan vaikuttajaryhmän kautta välittyvät päättäjille. Kunnilla oli mahdollisuus valita useampia esitetyistä vastausvaihtoehdoista.

Valtaosassa vastanneita kuntia (n=205), joissa nuorisovaltuusto tai vaikuttajaryhmä toimii, näyttäsivät nuorten näkemykset välittyvän päättäjille yleisimmin siten, että nuorisovaltuustolla on mahdollisuus tehdä aloitteita kunnan toimielimille (87 prosenttia), niiltä pyydetään lausuntoja erilaisista asioista (60 prosenttia) ja nuorten ja päättäjien kesken järjestetään tapaamisia (65 prosenttia).

Yli puolessa vastanneista kunnista (52 prosenttia) nuorisovaltuuston edustajilla on myös läsnäolo- ja/tai puheoikeus muiden toimielinten kokouksissa. Niin ikään yli puolet kunnista eli 55 prosenttia tekee nuorille suunnattuja kyselyitä

Harvempi kunta sen sijaan järjestää päättäjien kyselytunteja (22 prosenttia) tai käyttää kummivaltuutettujärjestelyä (13 prosenttia). Muut tavat-vaihtoehdossa tuotiin yksittäisinä esimerkkeinä esiin mm. sosiaalinen media, kyselyt valmistelun tukena, kuulemiset esim. kouluissa sekä erilaiset keskustelutilaisuudet.

Kuvio 18. Miten nuorisovaltuuston tai siihen rinnastettavan nuorten vaikuttajaryhmän mielipiteet välittyvät päättäjille (%-jakaumat, n=205).

Kuntakoon mukaan tarkasteltuna voidaan todeta, että useita kysymyksessä mainittuja keinoja käytettiin alle 2000 asukkaan (n=16) kunnissa vähemmän kuin vastaajakunnissa yleensä. Lausuntoja pyydetään niissä selvästi vähemmän (31 prosenttia), puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus on selvästi har-

vemmin (25 prosenttia). Myös nuorten ja päättäjien tapaamisia käytetään kanavana vähemmän (44 prosenttia) kuin vastaajakunnissa yleensä.

Yli 50 000 asukkaan kunnissa sen sijaan kaikkia mainittuja vaihtoehtoja käytetään muita kuntia enemmän. 90 prosentissa vastanneista 50 000 – 100 000 asukkaan kunnista nuorisovaltuustot tekevät aloitteita kunnalle ja useimmissa niiden edustajilla on puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus kokouksissa. Luvut olivat muita korkeammat myös yli 100 000 asukkaan kunnissa. Niissä etenkin kummivaltuutettujärjestelyä käytetään huomattavasti enemmän (33 prosenttia, n=9).

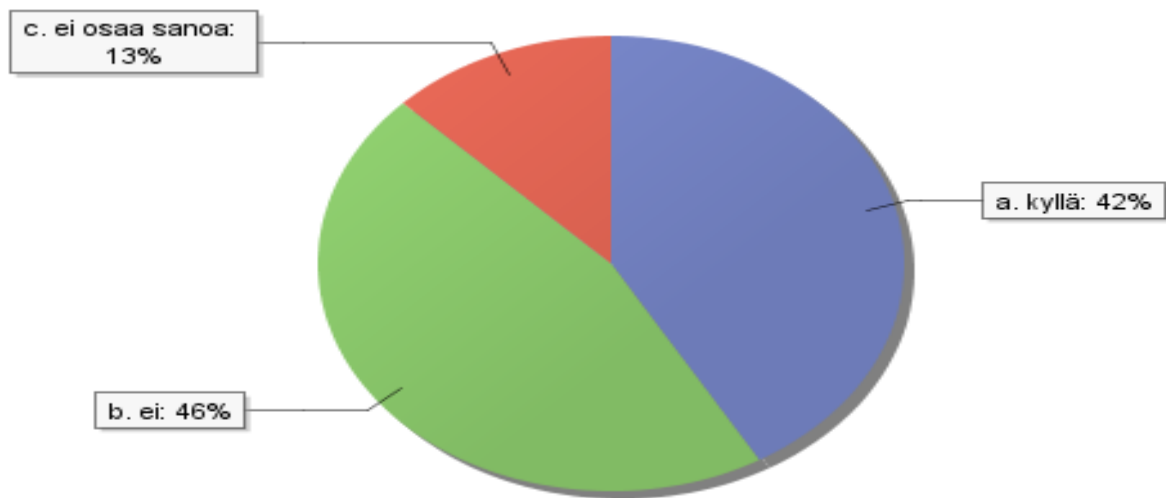
Mikäli nuorisovaltuustolla on lausunnonantomahdollisuus, pyydettiin kuntia tarkentamaan, mitä asioita se koskee. Valtaosassa vastauksia todettiin lausuntoja pyydettävän nuoria ja lapsia koskevista asioista näitä tarkemmin erittelemättä. Yksittäisinä esimerkkeinä mainittiin mm. kouluruokailu, arkkitehtikilpailu, koulujen ympäristön kehittämiseen liittyvät kysymykset, lähiliikuntapaikkojen toteutus, kunto ja puutteet, kouluverkkokysymykset, kaupunkistrategia, maankäyttö- ja elinvoimastrategian valmistelu, terveydenhuolto, vapaa-aika ja sivistystoimi sekä nuoria ja lapsia koskevat osallisuusohjelmat ja osallisuuden kehittäminen.

Mikäli nuorisovaltuuston edustajilla on kunnassa läsnäolo- ja/tai puheoikeus muiden toimielinten kokouksissa, pyydettiin vastaajia niin ikään tarkentamaan, mitä toimielimiä em. oikeus koskee. Vastausten perusteella kunnissa on vaihtelevia käytäntöjä. Osassa on jokaiseen kunnassa toimivaan lautakuntaan tai toimielimeen nimetty edustaja, osassa kuntia tästä on joitain poikkeuksia, osassa oikeus koskee yksittäisiä lautakuntia. Joissain kunnissa taas lautakunnissa on puhe- ja/tai läsnäolo-oikeus tarvittaessa, kun käsittelyssä ovat nuoria koskevat asiat ja joissain oikeus on pyydettyäessä. Yksittäisten lautakuntien osalta vaikuttaisi siltä, että sivistys- ja vapaa-ajantoimen lautakunnissa nuorilla on useimmissa vastanneista kunnista läsnäolo- ja/tai puheoikeus.

Avokommenteissa (n=36), esitettiin mm. seuraavia, lähinnä yksittäisiä huomioita. Osa katsoi, että velvoittavaa sääntelyä uusien toimielinten muodostamisesta on tarpeen välttää. Osa toi esiin nuorten tavoittamisen haasteellisuuden sekä aktiivisuuden puutteen. Lisäksi osa vastaajista korosti nuorisovaltuuston riittäviä toimintaedellytyksiä, sen aseman määrittelyä selkeästi lainsäädännön tasolla samoin kuin nuorten mukaan ottamisen valmisteluun monimuotoisin keinoin.

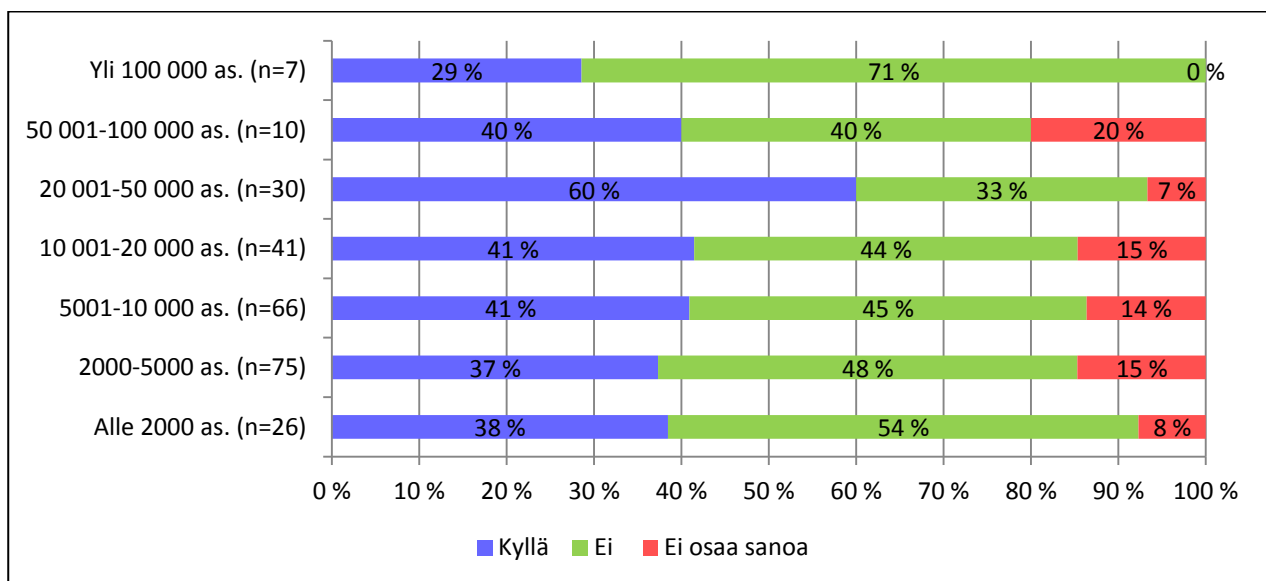
Kunnilta tiedusteltiin myös kuntien näkemyksiä liittyen hallituksen linjaukseen, jonka mukaan selvitetään tarvetta velvoittaa kunnat asettamaan vammaisneuvosto tai vastaava toimielin.

Vastaajista (n=255) 46 prosenttia ei nähnyt, että vammaisneuvoston säätäminen pakolliseksi selkeästi parantaisi vammaisten mielipiteiden välittymistä kunnan päätöksentekoon. Hieman pienempi määrä eli 42 prosenttia vastaajista toisaalta näki pakollisen vammaisneuvoston hyvänä keinona välittää mielipiteitä. Vastanneista kunnista 13 prosenttia ei ottanut asiaan kantaa.

Kuvio 19. Vammaisneuvoston säätäminen pakolliseksi parantaisi selvästi vammaisten mielipiteiden välittymistä kunnan päättäjille kunnassamme (%-jakaumat, n=255).

Kielteisimmin vammaisneuvoston lakisääteisyyteen suhtautuivat kuntakentän ääripäät, eli yli 100 000 asukkaan kunnat (71 prosenttia) ja alle 2000 asukkaan kunnat (54 prosenttia). Myönteisin suhtautuminen oli 20 000 – 50 000 asukkaan kunnilla, joista sitä piti hyvänä keinona 60 prosenttia.

Kuvio 20. Kuntakoon mukaiset jakaumat: vammaisneuvoston säätäminen pakolliseksi parantaisi selvästi vammaisten mielipiteiden välittymistä kunnan päättäjille kunnassamme (%-jakaumat, n=255).

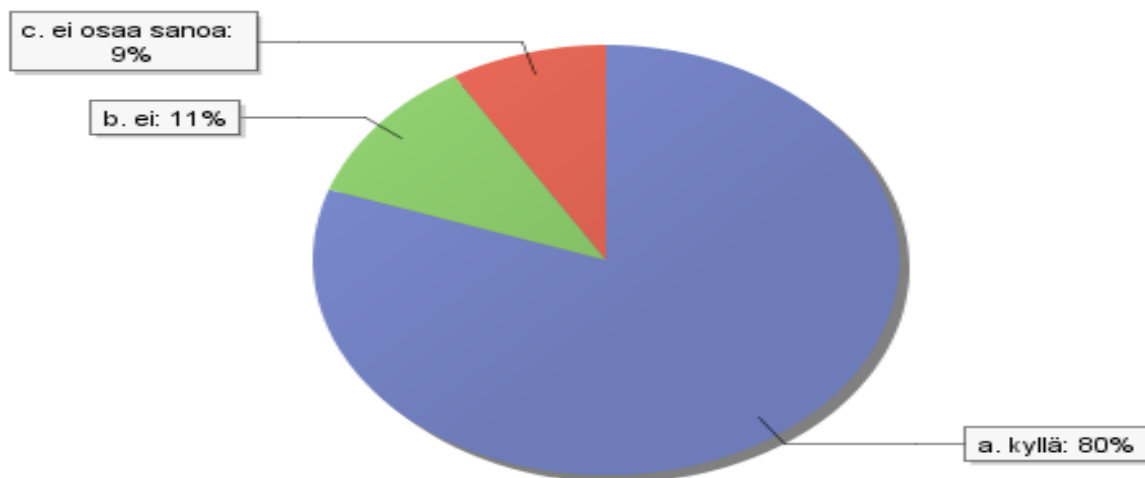
Avokysymyksenä tiedusteltiin, mikä olisi hyvä keino parantaa vammaisten mielipiteiden välittymistä päätöksentekoon, mikäli vastaaja oli katsonut, ettei vammaisneuvostoa koskeva velvoite olisi tarpeellinen. Kysymykseen vastanneita oli kaikkiaan 107.

Vastauksissa korostui, ettei velvoittava sääntely toimielinten osalta tuo lisäarvoa. Lisäksi korostettiin nimenomaisesti vapaaehtoisen vammais- tai yhdistetyn vammais- ja vanhusneuvoston toimivuutta, jolloin perustamisen lähtökohtana ovat kunnan ja asukkaiden tarpeet. Muina keinoina vastauksissa korostuivat erityisesti asianosaisten suorat vaikuttamiskanavat, asianosaisten ja palvelujen käyttäjien, kunnan sosiaalitoimen viranhaltijoiden, kehitysvammahuollon, palveluntuottajien sekä vapaaehtoisjärjestöjen välinen vuoropuhelu ja keskustelu- sekä kuulemistilaisuudet ja kanavat. Sähköisten kuulemis- ja palautekeinojen sekä käyttäjäkyselyiden käyttö nousivat esiin käytännön keinoina saada vammaisten mielipiteet välitettyä niin päätöksentekoon kuin valmisteluunkin. Lisäksi mainittiin, että vammaisten asema tulisi ottaa yleisesti kaikessa valmistelussa huomioon sekä se, että vammaiset muodostavat heterogeenisen ryhmän, joiden tulee voida osallistua päätöksentekoon vailla ns. vammaisuuden leimaa.

Yleisissä avokommenteissa (n=40) tuotiin esiin huoli lukuisista ja lisääntyvistä erityisryhmien toimimista ja niiden pakollisuudesta. Muutamissa kommentteissa korostettiin vapaaehtoisuuden ja mahdollistavan sääntelyn ohella sitä, että ns. yhteisneuvostojen ja/tai kuntien yhteisten neuvostojen (esim. yhdistetty vammais- ja vanhusneuvosto, seudulliset neuvostot) perustaminen tulisi olla mahdollista erityisesti pienemmissä kunnissa sekä asioiden sujuvan hoidon vuoksi. Joissain vastauksissa tuotiin esiin, että selkeät vuorovaikutuskanavat kuten neuvostot, nuorisovaltuustot ja mm. kyselytunnit sopivat suuriin kuntiin, joskin kuntien erilaisuudesta johtuen mahdollistavina. Yksittäisenä huomiona voidaan vastauksista esiin nostaa mm. se, että ”mikäli sote-tehtävät hoitaa kuntayhtymä, tulisi laissa selkeästi todeta, että vammaisneuvoston asettaa kuntayhtymä”.

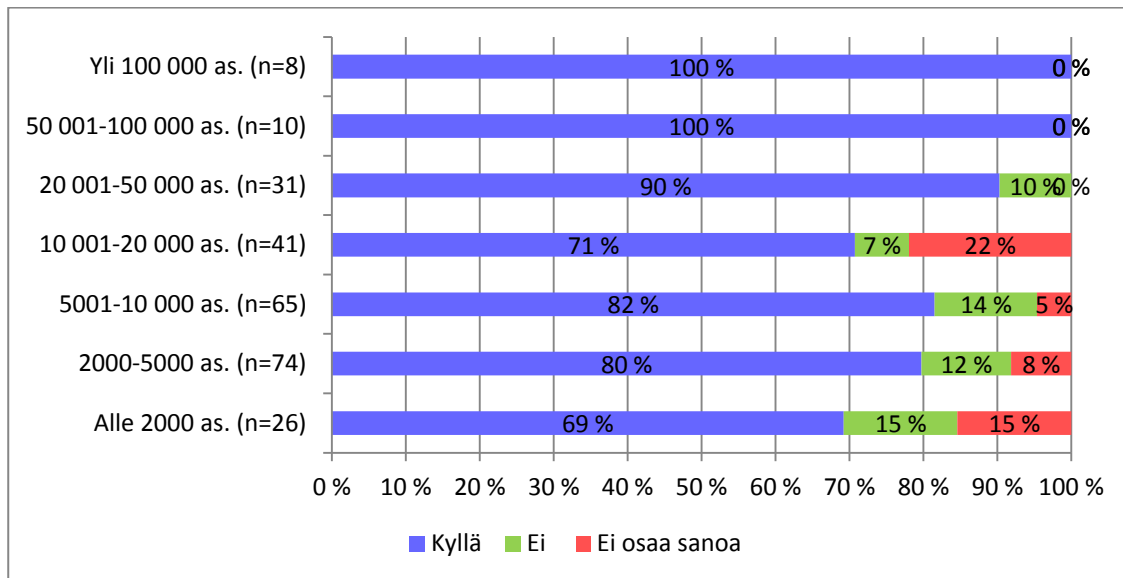
3.2.4 Luottamushenkilöiden toimintaedellytykset

Kyselyssä tiedusteltiin kuntien näkemyksiä siitä, tulisiko kokopäivätoimisilla/puolipäivätoimisilla kunnanhallituksen puheenjohtajilla olla oikeus saada virka/työvapaata kunnanhallituksen toimikauden ajaksi. Hyvin suuri osa eli 80 prosenttia vastanneista kunnista näkee tämän tarpeellisenä, kun vastaavasti vain 11 prosenttia ei näe tarvetta virka/työvapaaseen. Ei osaa sanoa -vastanneiden määrä oli 9 prosenttia.

Kuvio 21. Näettekö, että kokopäivätoimisilla/puolipäivätoimisilla kunnanhallituksen puheenjohtajilla tulisi olla oikeus saada virka/työvapaata kunnanhallituksen toimikauden ajaksi? (%-jakauma, n=255).

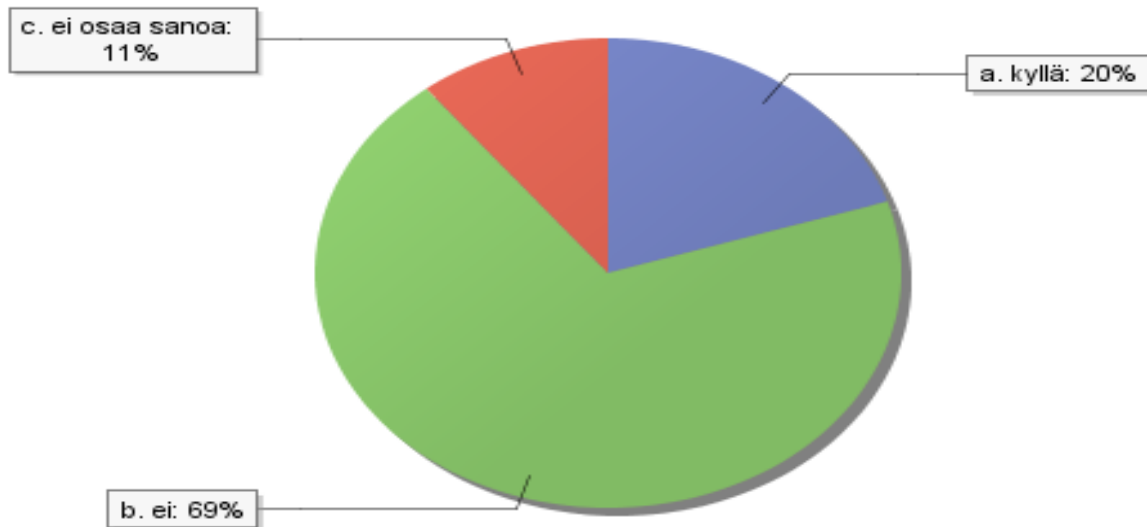
Oikeutta kannatettiin hieman muita kuntia vähemmän alle 2000 asukkaan kunnissa (69 prosenttia kannatti) ja 10 000–20 000 asukkaan kunnissa (71 prosenttia). Sitä kannatettiin selvästi eniten yli 50 000 asukkaan kunnissa, jotka kaikki kannattivat sitä. Myös 20 000–50 000 asukkaan kunnista 90 prosenttia kannatti sitä.

Kuvio 22. Kuntakoon mukaiset jakaumat: näettekö, että kokopäivätoimisilla/puolipäivätoimisilla kunnanhallituksen puheenjohtajilla tulisi olla oikeus saada virka/työvapaata kunnanhallituksen toimikauden ajaksi? (%-jakauma, n=255).

Avokommenteissa (n=65) korostettiin erityisesti sitä, että asia riippuu kuntakoosta. Tätä mieltä oli niin pienten kuin suurtenkin kuntien vastauksissa. Asiasta toivottiin mahdollistavaa, mutta selkeää lainsäädäntöä. Tasapuolisuuden vuoksi asiaan tulisi luoda lainsäädännöllä riittävät edellytykset. Osassa vastauksia tuotiin myös esille, että joillekin työnantajille tai yrittäjille lakisääteinen vapaa voi muodostaa kohtuuttoman haitan. Myös maatalouselinkeinonharjoittajien vaikeus irrottautua työstä tuotiin esille.

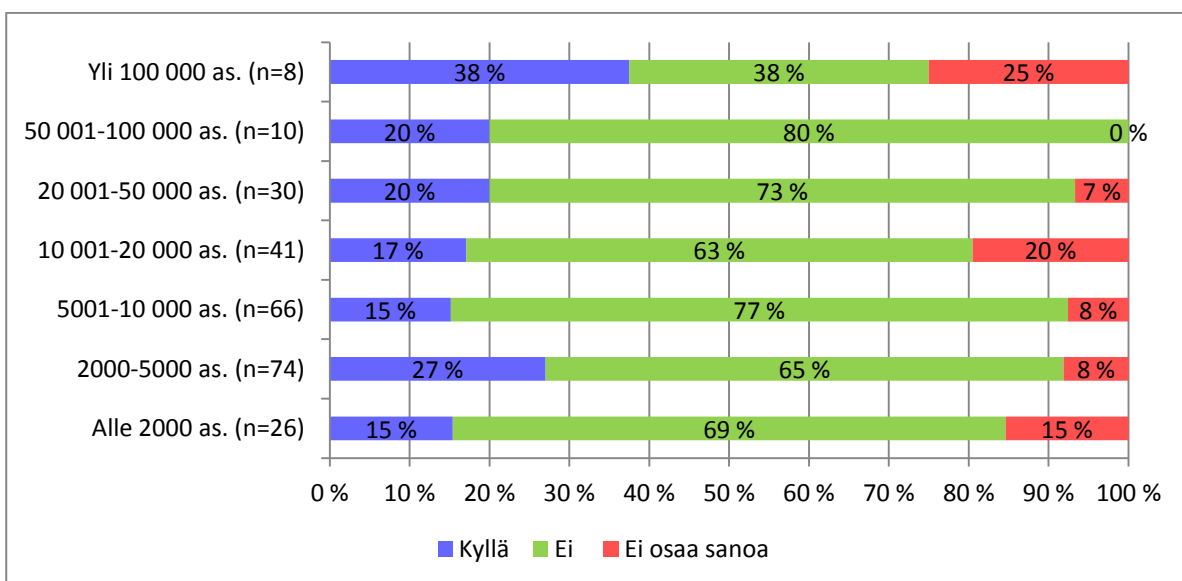
Kyselyssä tiedusteltiin myös, tulisiko vastaavan sääntelyn koskea lautakuntien puheenjohtajia. Tältä osin 20 prosenttia vastaajista (n=255) katsoo, että myös lautakuntien kokopäivätoimisilla tai osapäivätoimisilla puheenjohtajilla tulisi olla oikeus saada virka- tai työvapaata. Sen sijaan 69 prosenttia vastaajista ei nähnyt tarpeellisuutta sääntelyä lautakuntien puheenjohtajiin. 11 prosenttia vastaajista ei ottanut asiaan kantaa.

Kuvio 23. Tulisiko saman sääntelyn koskea lautakuntien puheenjohtajia? (%-jakaumat, n=255).

Lautakuntien puheenjohtajien osalta useimmissa avokommenteissa (yhteensä n= 62) korostettiin, että tarpeeseen vaikuttavat voimakkaasti kunnan koko ja valmisteltavien asioiden määrä. Moni vastaaja ei pitänyt sääntelyä lautakuntien puheenjohtajien osalta tarpeellisenä oman kuntansa osalta, mutta katsoi mahdolliseksi suurten kaupunkien tilanteessa. Esille tuotiin myös, ettei lautakuntien puheenjohtajien asema ole samanlainen kuin kunnanhallituksen puheenjohtajan.

Kaikkein suurimmat kunnat, yli 100 000 asukkaan kunnat, suhtautuivat kysymykseen kaikkein myönteisimmin. Niistä sitä kannatti 38 prosenttia ja 38 prosenttia vastusti. Sen sijaan toiseksi suurimmassa kuntaryhmässä, 50 000–100 000 asukkaan kunnissa, vastustus oli kaikkein suurinta. Niistä peräti 80 prosenttia vastusti sitä ja vain 20 prosenttia kannatti. Pienemmissä kunnissa jakaumat olivat samankaltaisia kuin vastaajilla yleensä.

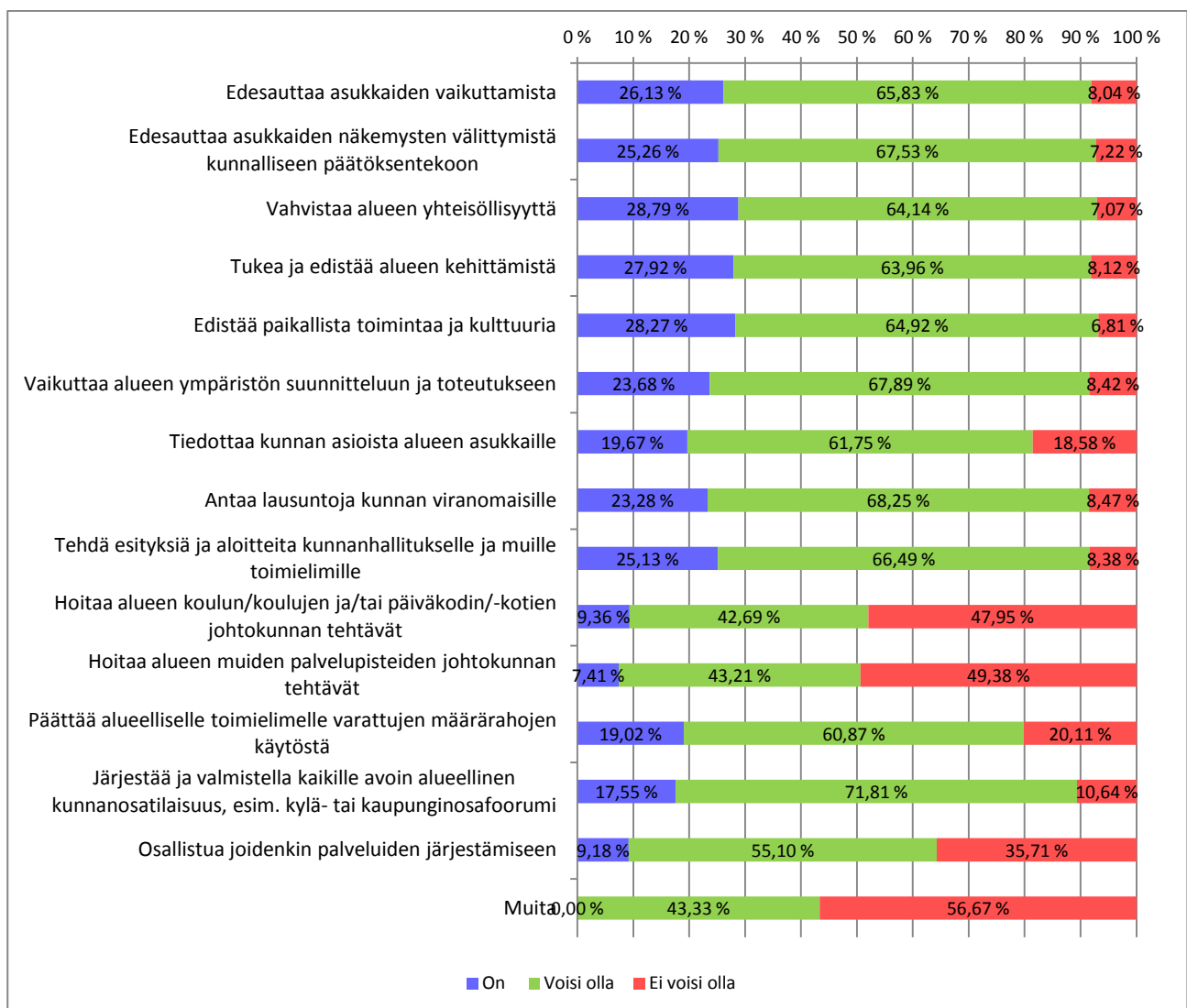
Kuvio 24. Kuntakoon mukaiset jakaumat: tulisiko saman sääntelyn koskea lautakuntien puheenjohtajia? (%-jakaumat, n=255).

3.2.5 Alueelliset toimielimet

Kyselyyn sisältyi useita kysymyksiä alueellisten toimielinten, niiden tehtävien ja valintatavan osalta.

Tehtävien osalta tiedusteltiin, mitä tehtäviä kunnassa mahdollisesti olevilla alueellisilla toimielimillä on nykyään sekä sitä, mitä tehtäviä niillä voisi olla. Vastaavasti tiedusteltiin myös, mitä tehtäviä toimielimillä ei voisi olla. Kysymykseen vastasi 212 kuntaa.

Tarkasteltaessa nykyisiä tehtäviä näyttävät suosituimmilta se, että ne tukevat ja edistävät alueen kehittämistä (28 prosenttia), edistävät paikallista toimintaa ja kulttuuria (29 prosenttia) ja se, että ne vahvistavat alueen yhteisöllisyyttä (29 prosenttia).

Kuvio 25. Mitä tehtäviä alueellisilla toimielimillä on tai voisi olla. (%-jakaumat, n=212).

Kysyttäessä, mitä tehtäviä toimielimillä voisi tulevaisuudessa olla, valtaosa pitää tärkeimpinä, että toimielimet voisivat järjestää ja valmistella kaikille avoimen alueellisen kunnanosalaisuuden (72 prosenttia), antaa lausuntoja kunnan viranomaisille (68 prosenttia) ja vaikuttaa alueen ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen (68 prosenttia). Myös monet muut monivalintakysymyksessä esiin

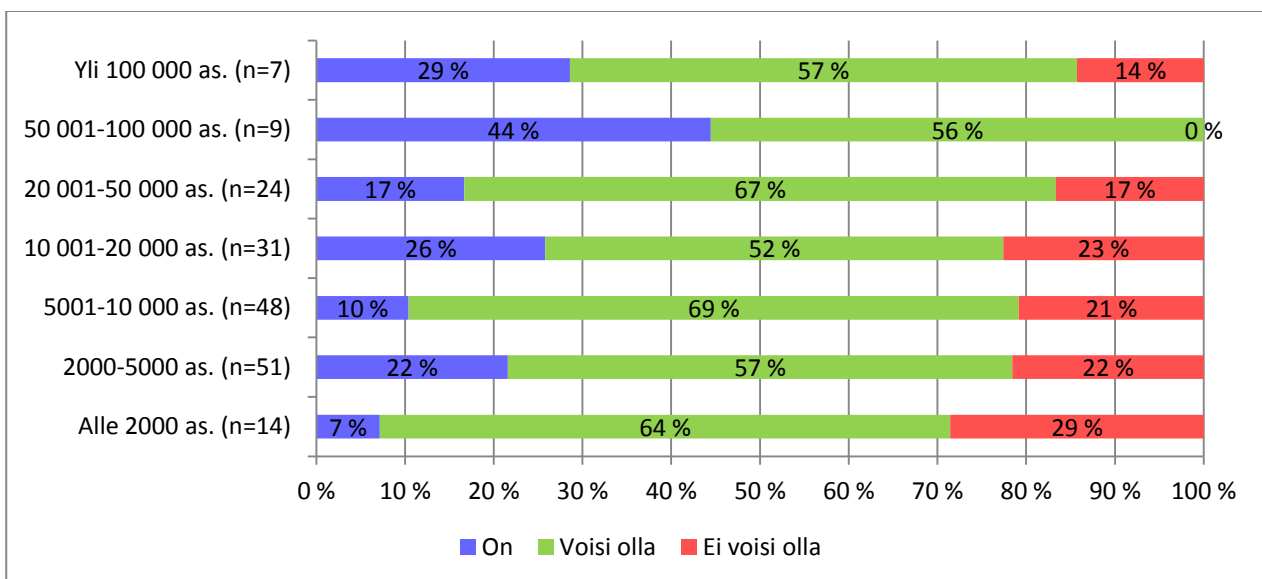
nostetut tehtävät saivat reilusti yli 60 prosentin kannatuksen. Kunnat näkevätkin vastausten perusteella mahdollisina, että alueellisilla toimielimillä voisi olla hyvin moninaisia tehtäviä. Tämä voi osittain kertoa myös vastaajien eli eri kuntien erilaisista tarpeista.

Kuten kuvio 25 osoittaa, ei toimielimillä sen sijaan näyttäisi olevan tällä hetkellä juurikaan mahdollisuuksia osallistua palveluiden järjestämiseen (98 prosentilla vastaajista ei nykyään tehtävänä), koulujen tai päiväkotien johtokuntien tehtävien hoitamiseen (91 prosenttia) tai palvelupisteiden johtokuntien tehtäviin (93 prosenttia).

Nämä tehtävät saavat myös vähiten kannatusta kysyttäessä toimielinten mahdollisista, tulevista tehtävistä. Vastaajista 49 prosenttia katsoo, että alueellinen toimielin ei voisi hoitaa muiden palvelupisteiden johtokuntien tehtäviä, 48 prosentin mielestä toimielin ei voisi hoitaa päiväkotien ja koulujen johtokuntien tehtäviä ja 36 prosentin mielestä se ei voisi osallistua palvelujen järjestämiseen. Sen sijaan 20 prosentin mukaan alueellinen toimielin ei voisi päättää alueelliselle toimielimelle varattujen määrärahojen käytöstä, ja 19 prosenttia on sitä mieltä, että toimielin ei voisi tiedottaa kunnan asioista alueen asukkaille.

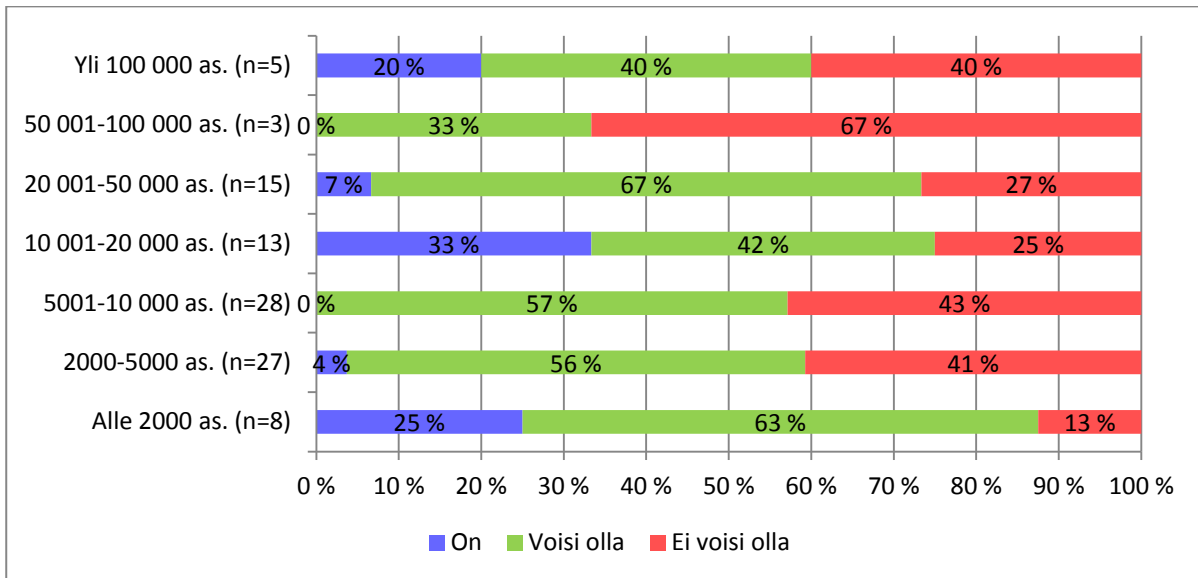
Yli 50 000 asukkaan kunnat olivat muita valmiimpia lähes kaikkien kysymyksessä mainittujen tehtävien antamiseen alueellisille toimielimille. Niistä yksikään ei vastustanut sitä, että alueelliset toimielimet edesauttaisivat asukkaiden vaikuttamista sekä heidän näkemystensä välittymistä päätöksentekoon, tukisivat ja edistäisivät alueen kehittämistä, edistäisivät paikallista toimintaa ja kulttuuria, vaikuttaisivat alueen ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen, antaisivat lausuntoja ja tekisivät esityksiä sekä päättäisivät toimielimelle varatuista määrärahoista.

Määrärahoista päättämistä vastustivat eniten alle 20 000 asukkaan kunnat, joista jokaisessa kuntakokoryhmässä sitä vastusti yli 20 prosenttia vastanneista kunnista. Suurinta vastustus oli alle 2 000 asukkaan kunnissa, 29 prosenttia. Myönteisimmin määrärahojen käyttöön suhtautuivat 50 000 – 100 000 asukkaan kunnat, joista kaikkien vastaajien mukaan alueellisilla toimielimillä on tai voisi olla tämä tehtävä.

Kuvio 26. Voisiko sille varattujen määrärahojen käytöstä päättäminen olla alueellisen toimielimen tehtävä, kuntakoon mukaiset jakaumat (n=184).

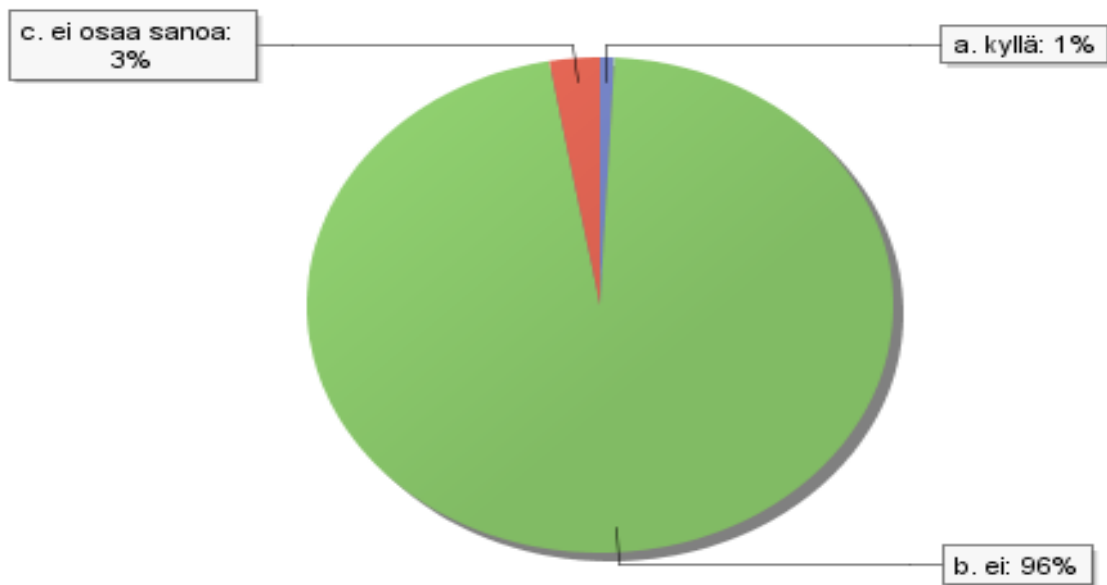
Alueellisten toimielinten osallistumista joidenkin palvelujen järjestämiseen kannatettiin eniten alle 2 000 asukkaan kunnissa, joista se on tai voisi olla mahdollista yhteensä 88 prosentin mielestä. Vastustus oli suurinta 50 000 – 100 000 asukkaan kunnista, joista kysymykseen kuitenkin vastasi vain kolme kuntaa. Muutoinkin kysymykseen vastasi vain 98 kuntaa 258 kyselyyn vastanneesta. Vastustus oli kohtalaisen suurta, 40 prosenttia tai enemmän, myös yli 100 000 asukkaan kunnissa, 5 001 – 10 000 asukkaan kunnissa sekä 2 000 – 5 000 asukkaan kunnissa.

Kuvio 27. Voisiko joidenkin palvelujen järjestämiseen osallistuminen olla alueellisen toimielimen tehtävä, kuntakoon mukaiset jakaumat (n=98).

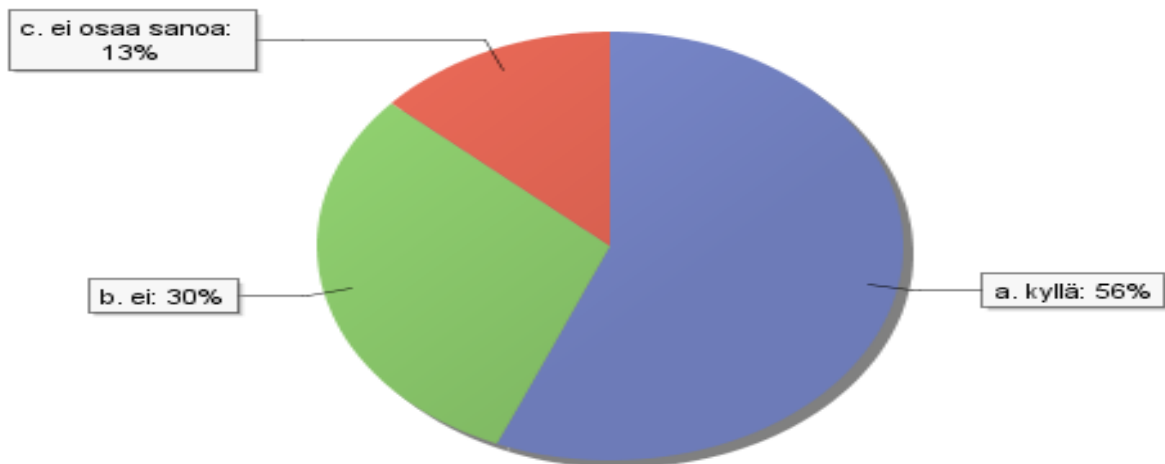
Kyselyssä tiedusteltiin tarvetta ja kuntien halukkuutta ottaa käyttöön vaaleilla valittuja toimielimiä kunnanosasatasolla sekä nykytilanteessa että tilanteessa, jossa kuntarakenne merkittävästi muuttuu.

Valtaosa eli 96 prosenttia vastanneista (n=256) ei näe tarpeellisenä vaaleilla valittuja kunnanosa-toimielimiä nykytilanteessa ja vain prosentti näkee ne tarpeellisina. Vastaajista 3 prosenttia ei osaa sanoa. Vastauksissa ei ollut suuria kuntakokoluokittaisia eroja.

Kuvio 27. Onko kunnassanne tarvetta vaaleilla valittaville toimielimille kunnanosatasolla nykytilanteessa? (%-jakaumat, n=256).

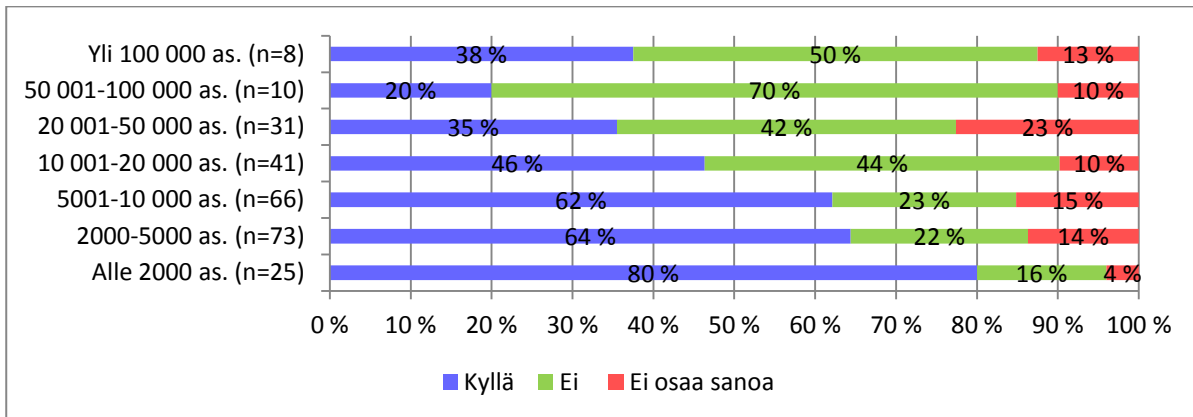
Kuntarakenteen merkittävästi muuttuessa taas vastanneista 254 kunnasta 30 prosenttia pitää edelleen vaaleilla valittuja toimielimiä tarpeettomina. Tarpeellisena tällaiset toimielimet näkee uudessa tilanteessa 56 prosenttia vastanneista. Vaihtoehdon ”ei osaa sanoa” valitsi 13 prosenttia vastanneista kunnista.

Kuvio 28. Näettekö vaaleilla valittavan toimielimen kunnanosatasolla tarpeellisena tilanteessa, jossa kuntarakenne merkittävästi muuttuu? (%-jakaumat, n=254).

Etenkin pienet kunnat katsoivat vaaleilla valittavat toimielimet kunnanosatasolla tarpeellisiksi, jos kuntarakenne merkittävästi muuttuu. Alle 2000 asukkaan kunnista tätä mieltä oli 80 prosenttia vastaajista, 2000 – 5000 asukkaan kunnista 64 prosenttia ja 5001 – 10 000 asukkaan kunnista 62 prosenttia. Sen sijaan jo yli 10 000 asukkaan kokoisissa kunnissa asetelma on toisenlainen. Sitä kannatti enää 46 prosenttia 10 001 – 20 000 asukkaan kunnista, 35 prosenttia 20 001 – 50 000 asukkaan

kunnista ja 20 prosenttia 50 001 – 100 000 asukkaan kunnista, mutta kuitenkin 38 prosenttia yli 100 000 asukkaan kunnista. Vastustajien osuus oli selvästi suurin 50 001 – 100 000 asukkaan kunnissa, joista sitä vastusti peräti 70 prosenttia. Vastustus oli merkittävää myös yli 100 000 asukkaan kunnissa (50 prosenttia), 20 001 – 50 000 asukkaan kunnissa (42 prosenttia) ja 10 001 – 20 000 asukkaan kunnissa (44 prosenttia).

Kuvio 29. Näettekö vaaleilla valittavan toimielimen kunnanosasolla tarpeellisenä tilanteessa, jossa kuntarakenne merkittävästi muuttuu? Kuntakokoluokittainen tarkastelu. (%-jakaumat, n=254).

Alueellisia toimielimiä koskeissa avokommenteissa nousivat esiin kuntien erot ja tarve mahdollistamaan lainsäädäntöön¹. Vaikka tarpeita alueellisten toimielinten käyttöön ei juuri tällä hetkellä nähty, tuotiin osassa vastauksia esiin niiden hyödyllisyys esimerkiksi monikuntaliitostilanteissa. Joissain vastauksissa toivottiin laissa mallinnettavan kunnanosahallinto- tai alueellisten toimielinten mallia. Lisäksi esiin nostettiin, että kiinnostus osallistua alueellisten toimielinten toimintaan voi olla vähäistä, mikäli toimielimellä ei ole riittäviä tehtäviä ja/tai taloudellisia resursseja. Vastauksissa toisaalta korostui alueellisten toimielinten rinnalla tai niiden sijaan palvelujen ja talouden hoidon kokonaisuuden johtaminen ja tästä johtuva vaikeus löytää todellista, vaikuttavaa roolia alueellisille elimille tai vaikeus antaa niille budjettivaltaa sekä vaikeus määritellä niiden roolia suhteessa muihin toimielimiin. Tätä koskeissa kommentteissa nostettiin esiin huoli siitä, että taloudellisen vallan jakaminen monelle eri osa-alueelle vähentää kuntien mahdollisuuksia hallita taloudenhoitoaan. Pienten määrärahojen pilkkomisen nähtiin rajoittavan resurssien tehokasta käyttöä ja toimielinten tiukan sääntelyn yleisemmin lisäävän kuntien velvoitteita sekä kasvattavan myös kustannuksia. Huolena nostettiin esiin myös esim. alueiden eriytyminen, mistä syystä ei muun muassa nähty tarkoituksenmukaisena taloudellisen päätösvallan antamista alueellisille elimille.

Kommenteissa esiin nostettiin myös olemassa olevien kylä- ja asukas yhdistysten sekä järjestöjen mukaan ottaminen valmisteluun alueellisten toimielinten sijaan samoin kuin alueittaisten keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien, alueellisten foorumeiden sekä muun vuorovaikutuksen järjestäminen tarpeiden mukaan. Myös suoria vaikuttamismahdollisuuksia ja niiden kehittämistä korostettiin. Alueellisten toimielinten ei nähty vastaavan suoran ja alhaalta ylöspäin tapahtuvan vaikuttamisen tarpeisiin.

¹ Kysymykset 26 n) minkä palveluiden järjestämiseen alueellinen toimielin voisi osallistua ja o) mitä muita tehtäviä alueellisella toimielimellä voisi olla (n=99); 27. Onko kunnassanne tarvetta vaaleilla valittaville toimielimille kunnanosasolla nykytilanteessa – mahdolliset kommentit (n=35) sekä 28. Näettekö vaaleilla valittavan toimielimen kunnanosasolla tarpeellisenä tilanteessa, jossa kuntarakenne merkittävästi muuttuu – mahdolliset kommentit (n=87).

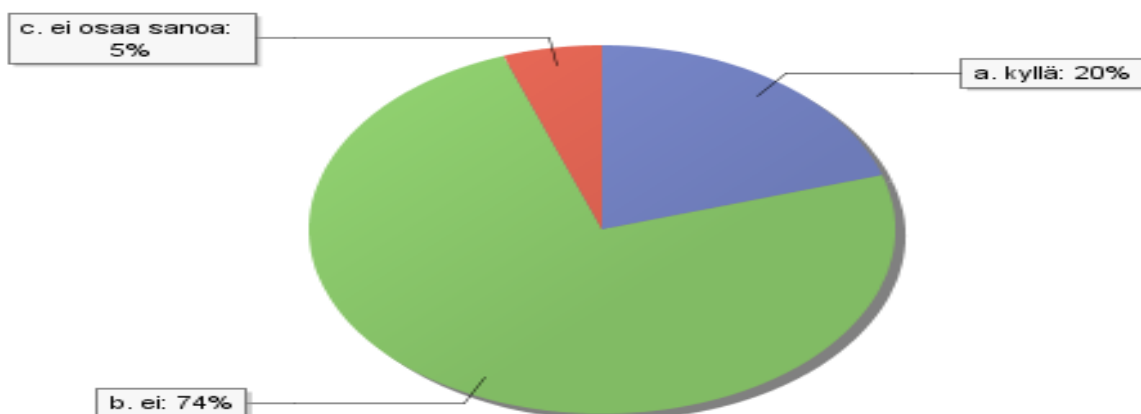
Avokommenteissa ei juurikaan noussut eroja nykyisen kuntarakenteen ja kuntarakenteen merkittävän muutoksen välillä, vaikka monivalintakysymysten osalta ero onkin nähtävissä. Kuntaliitostilanteissa ja uuden kunnan rakentamisen näkökulmasta osa vastanneista näki alueelliset toimielimet jopa haitallisina. Toisaalta taas osassa vastauksia tuotiin selkeämmin esiin se, että suurten kuntien osalta tarvetta alueellisiin toimielimiin voisi olla. Sen sijaan kaikissa liitostilanteissa toimielimiä ei pidetty tarpeellisina. Myös kuntarakenteen merkittävästi muuttuessa näki valtaosa avokommentin jättäneistä, että lainsäädännön tulisi olla mahdollistavaa ja huomioida kuntien erilaisuus.

Avokysymyksellä tiedusteltiin vielä erikseen sitä, millaisia tehtäviä ja päätösvaltaa nimenomaisesti vaalein valituilla kunnanosahallintoelimillä tulisi vastaajien mielestä olla. Kommentit (n=157) olivat hyvin samansuuntaisia kuin muissa alueellisia toimielimiä koskevissa avovastauksissa (ks. edelliset kappaleet), mutta esiin tuotiin konkreettisempia tehtäviä tai tehtäväkokonaisuuksia. Esiin tuotiin tältä osin monia niitä tehtäviä, joita alueellisilla toimielimillä (ei vaaleilla valituilla) jo nyt on tai joita niillä voisi olla (kuten mm. tehdä esityksiä ja aloitteita, järjestää alueellisia tilaisuuksia, edistää alueen kehittämistä jne.).

Vastauksissa oli myös tämän avokysymyksen osalta vaihtelua. Osa katsoi, että tehtävien tulisi olla mahdollisimman laajoja, jotta kiinnostus osallistua toimielimen toimintaan säilyy. Esiin tuotiin mm. toimielimen rooli palvelujen järjestäjänä (mm. lasten ja nuorten palvelut, vapaa-ajan palvelut, kylien kehittäminen) tai että toimielimelle tulisi siirtää lähipalveluita koskevaa päätösvaltaa. Tähän katsottiin tarvittavan myös määrärahoja koskevaa päätösvaltaa. Osa taas näki, että toimielinten roolina voisi olla lähinnä asukkaiden ja kunnan välisen vuorovaikutuksen ja viestinnän hoito sekä alueellisen yhteisöllisyyden vahvistaminen, ei niinkään palveluiden järjestäminen tai niihin liittyvä päätösvalta. Yleisesti katsottiin, että vaalein valitun toimielimen tulisi hoitaa asukkaiden arjen kannalta keskeisiä asioita sekä edesauttaa asukkaiden vaikuttamista ja näkemysten välittymistä päätöksentekoon.

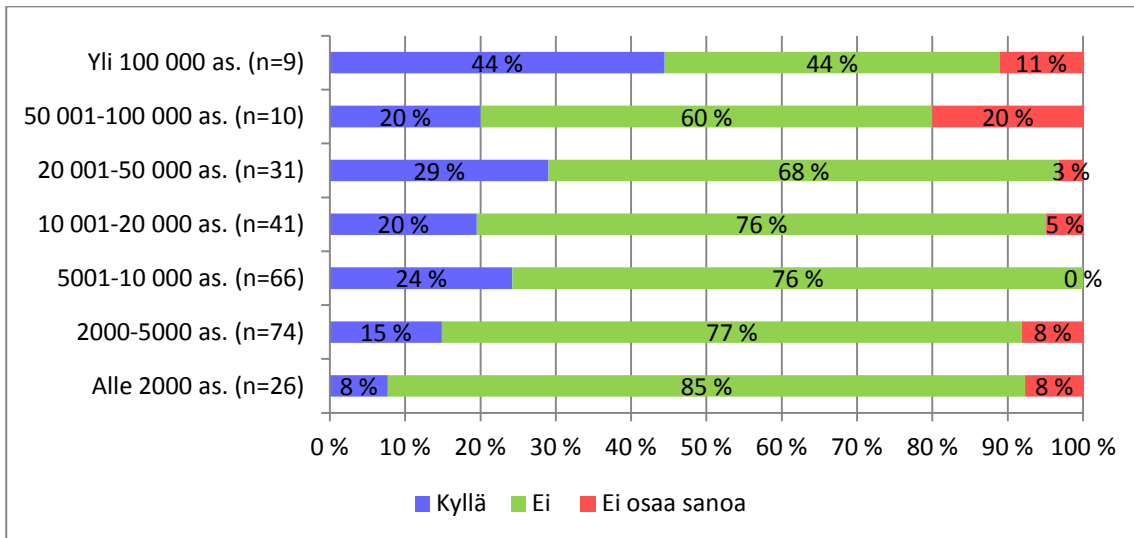
3.2.6 Aloiteoikeus

Kyselyssä tiedusteltiin kolmessa kysymyksessä nykyisen kuntalain 28 §:n aloiteoikeudesta. Kunnilta kysyttiin, tulisiko uudessa kuntalaissa aloitteen määritelmää nykyisestä tarkentaa. Valtaosa eli 75 prosenttia vastaajista (n= 257) ei nähnyt tarpeellisena käsitteen tarkempaa määrittelyä ja 20 prosenttia katsoi, että käsite kaipaaisi tarkennusta. 5 prosenttia vastaajista ei ottanut asiaan kantaa.

Kuvio 30. Tulisiko aloitteen määritelmää tarkentaa nykyisestä? (%-jakaumat, n=257).

Kuntakoon mukaan tarkasteltuna selvästi eniten aloitteen määritelmän tarkentamista kannattivat yli 100 000 asukkaan kunnat (44 prosenttia vastaajista, n=9). Kohtalaisesti määritelmän tarkentamista kannattivat myös 20 001 – 50 000 asukkaan kunnat (29 prosenttia, n=31) ja 5 001 – 10 000 asukkaan kunnat (24 prosenttia vastaajista, n=66). Selvästi vähiten kannatusta asia sai alle 2 000 asukkaan kuntien keskuudessa (8 prosenttia vastaajista, n=26).

Kuvio 31. Kuntakoon mukainen tarkastelu: tulisiko aloitteen määritelmää tarkentaa nykyisestä? (%-jakaumat, n=257).

Tarkennusta kaivanneiden kuntien mukaan tarkentaa voisi niin aloitteen määritelmää, muotomääräyksiä kuin käsittelyprosessiakin. Tähän liittyvissä avovastauksissa toivottiin erityisesti rajanvetoa aloitteiden ja palautteiden, hakemusten, kanteluiden ja selvityspyyntöjen välillä. Yksinkertaisimmillaan aloitteen voisi aina nimetä ”aloitteeksi”. Aloitteeseen toivottiin jotain minimiehtoja ja parissa vastauksessa esitettiin myös allekirjoittajien vähimmäismäärästä säättämistä. Esitettiin, että aloitteen tulisi olla selkeä ehdotus ja siihen voisi sisältyä aina myös perustelut: mitä, miksi ja miten esitetään ja millaiset kustannukset asian toteuttaminen aiheuttaisi. Tuotiin esille myös aloitteentekijöiden iän ja kuntalaisuuden varmistaminen. Avokommenteissa (n=48) toivottiin myös täsmennystä laissa olevaan käsitteeseen ”kunnan toimialaa koskevat asiat”.

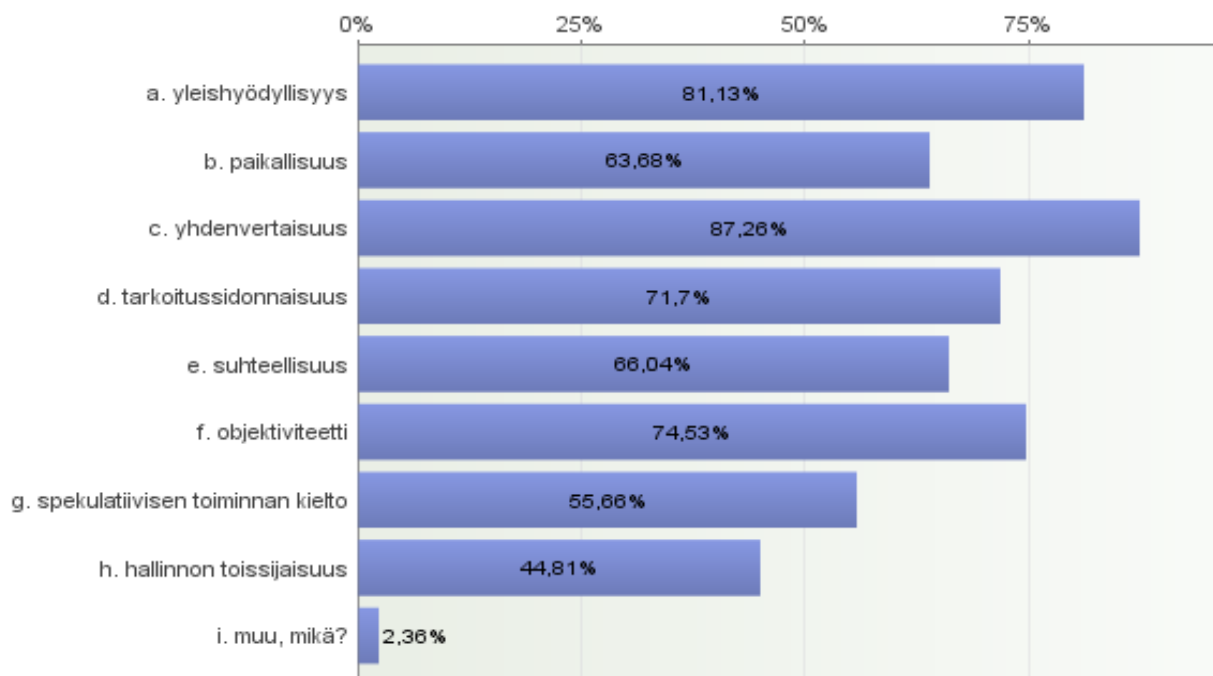
Yleisissä avokommenteissa (n=17) nykyistä määrittelyä ja sääntelyä pidettiin riittävänä. Yksittäisinä huomioina nostettiin esiin, että aloitteita voisi tehdä asioissa, joilla olisi merkitystä yleisemmällä tasolla kuin vain aloitteen tekijälle itselleen. Esille nostettiin myös se, kuinka monta aloitetta yksittäinen kuntalainen voi tehdä vuoden aikana.

Kyselyssä tiedusteltiin avokysymyksellä lisäksi sitä, missä ajassa aloitteen tekijälle tulisi ilmoittaa sen johdosta tehdyt toimenpiteet. Vastausten (n=221) perusteella näyttää siltä, että eniten kannatusta saivat sekä yhden vuoden että kuuden kuukauden määräajat. Monet vastaajat esittivät myös, että aloitteen tekijälle on mahdollisimman pian ilmoitettava aloitteen käsittelyaikataulusta ja -prosessista. Muutamissa vastauksissa esitettiin, että määräajan osalta kirjattaisiin lakiin vain, että aloite on käsiteltävä mahdollisimman pian, ilman aiheetonta viivytystä tai kohtuullisessa ajassa. Jonkun verran kannatusta saivat myös seuraavat määräajat: 3 kk, 2 kk, 1 kk. Yksittäisiä mainintoja tuli 5 kk, 8 kk, 9 kk ja 10 kk osalta.

3.3 Kunnat ja markkinat

3.3.1 Yleistä toimialaa rajoittavat yleiset periaatteet

Kunnilta kysyttiin, mitkä ovat ne yleistä toimialaa rajoittavat yleiset periaatteet, jotka kunnan näkemyksen mukaan ovat vielä voimassa. Vastauksessa oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Yhdenvertaisuus ja yleishyödyllisyys nähtiin tärkeimpinä. Yhdenvertaisuuden periaate oli voimassa vastaajista (n=212) noin 87 prosenttia mukaan ja yleishyödyllisyyden periaate noin 81 prosenttia mukaan. Tärkeänä nähtiin myös objektiviteettiperiaate (noin 75 prosenttia vastaajista) ja tarkoitussidonnaisuuden periaate (noin 72 prosenttia). Myös suhteellisuus (noin 66 prosenttia) ja paikallisuus (noin 64 prosenttia) koettiin tärkeiksi. Spekulaatiivisen toiminnan kiellon näki voimassa olevana noin 55 prosenttia vastaajista ja hallinnon toissijaisuuden periaatteen noin 45 prosenttia. Muina mahdollisina periaatteina (noin 2 prosenttia) esiin nousivat asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, ennakoitavuus sekä kilpailuneutraalisuus.

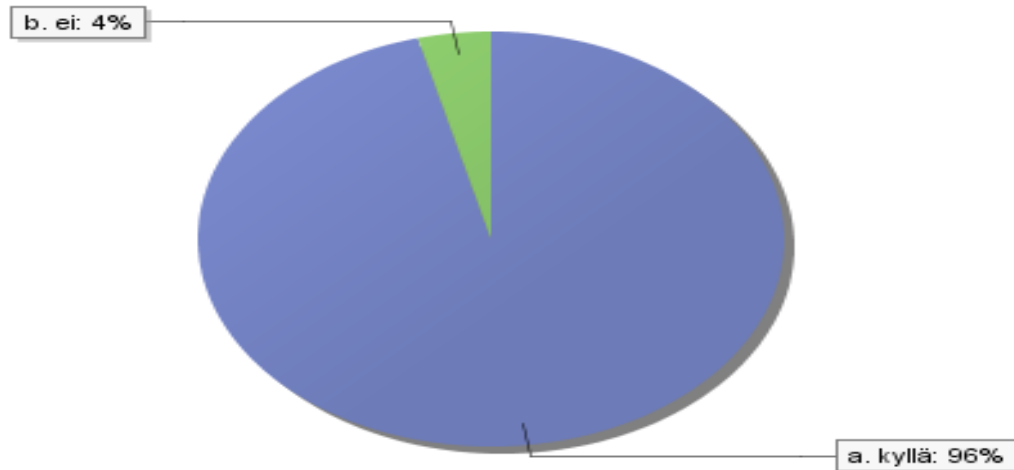

Kuvio 32. Yleistä toimialaa rajoittavat yleiset periaatteet. (%-jakaumat, n=212).

Kuntakoon mukaisessa tarkastelussa ilmeni, että alle 2000 asukkaan kunnissa kolmanneksi yleisimmäksi periaatteeksi yhdenvertaisuuden ja yleishyödyllisyyden jälkeen nousi paikallisuuden periaate, kun muissa kuntakokoluokissa kolmanneksi nousivat mm. tarkoitussidonnaisuus (2000–5000 as, 5000–10000as, 10000–20000as), objektiviteetti (5000–10000as, 10000–20000as). Muista vastauksista poiketen 20000–50000 asukkaan kunnissa eniten kannatusta sai objektiviteettiperiaate ja 50000–100000 asukkaan kunnissa spekulatiivisen toiminnan kiello. Hallinnon toissijaisuuden periaate sai vähiten kannatusta kaikissa kuntakokoluokissa.

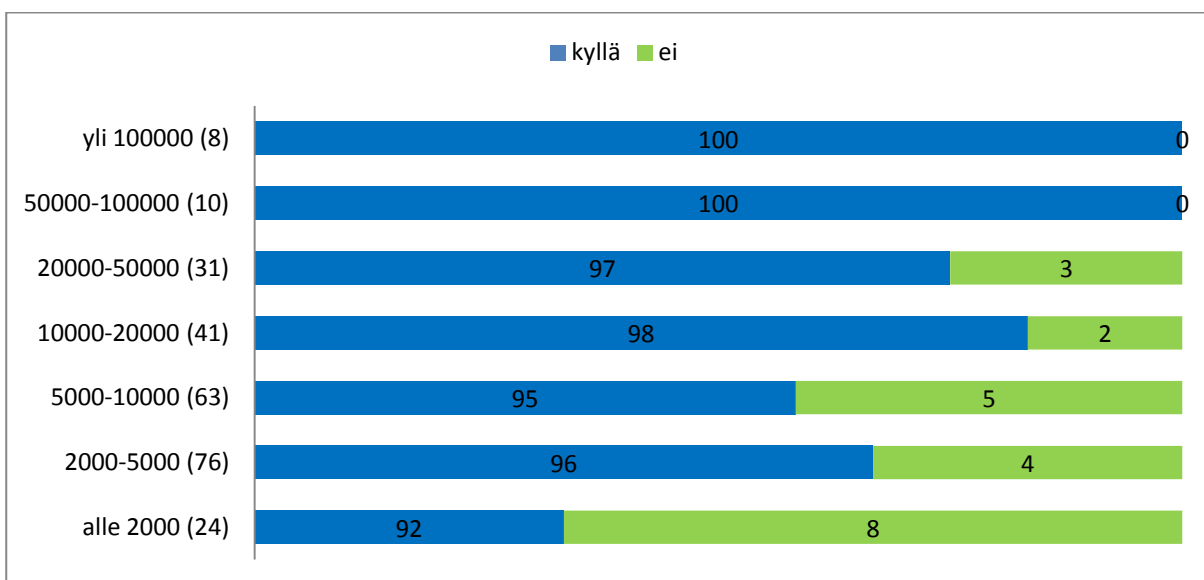
Yleisissä avokommenteissa (n=43) todettiin, että kaikki esitetyt vaihtoehdot ovat sellaisia periaatteita, jotka tulee ottaa huomioon, sillä niillä on liityntä mm. hyvän hallinnon oikeusperiaatteisiin. Toisaalta osa toi esiin, että EU-säätely rajaa toimialaa ja lähes saman verran kommentoitiin sitä, etteivät toimialakysymykset ole olleet kunnissa ”perusongelmia”. Kommentteja jättäneistä hieman yli neljäsosa piti kysymystä epäselvänä ja vaikeasti aukeavana.

Kunnilta kysyttiin myös, tuleeko kunnan toiminnassa ottaa huomioon, että kunnan tekemät yleiseen toimialaan kuuluvat toimenpiteet eivät vääristä kilpailua. Vastaajista (n= 246) lähes kaikki eli 96 prosenttia vastasi kyllä eli kunnan toiminnassa tulee huomioida, että yleiseen toimialaan kuuluvat periaatteet eivät vääristä kilpailua.

Kuvio 33. Tuleeko kunnan toiminnassa ottaa huomioon, että kunnan tekemät yleiseen toimialaan kuuluvat toimenpiteet eivät vääristä kilpailua. (%-jakaumat, n=246).

Kuntakokoluokittaisessa tarkastelussa on havaittavissa, että yli 50000 asukkaan kunnat pitävät kilpailun vääristymisen huomioimista tärkeämpänä kuin alle 50000 asukkaan kunnat. Erot ovat kuitenkin melko pieniä.

Kuvio 34. Tuleeko kunnan toiminnassa ottaa huomioon, että kunnan tekemät yleiseen toimialaan kuuluvat periaatteet eivät vääristä kilpailua, vastaukset kuntakokoluokittain.

Kysymykseen liittyi kommentointimahdollisuus, jota käytti osa vastaajista (n=27). Kommenteissa tuotiin esiin toisaalta, että kunnan toiminnan tulisi olla kilpailuneutraalia ja markkinoita vääristämä-

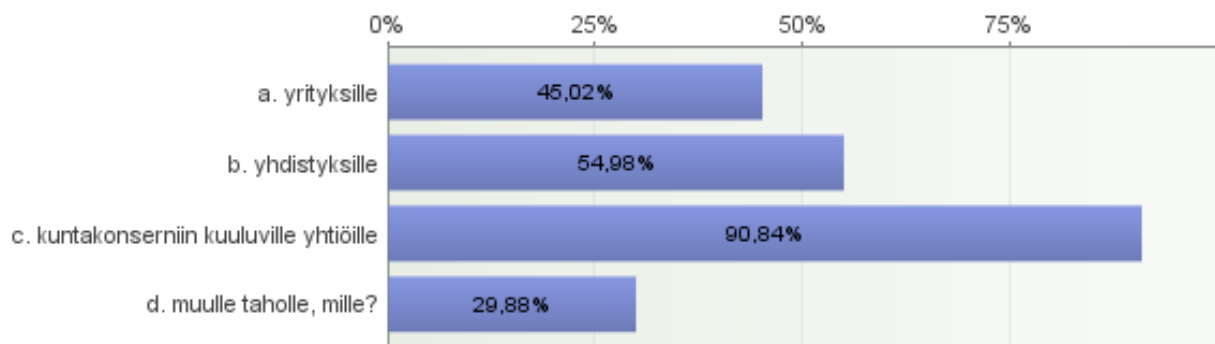
töntä (vastauksissa viitattiin mm. liikelaitosten yhtiöittämisvelvollisuuteen ja markkinavaikutusten huomioimiseen). Toisaalta esiin tuotiin, että kunnilla tulisi säilyä harkintavaltaa sen suhteen, mikä edistää kuntalaisten hyvää elämää ja elinkeinopolitiikkaa alueella. Osassa kommentteja korostettiin mahdollisuutta paikallisuuden periaatteen huomioimiseen kunnan toiminnassa. Yksittäisissä kommentteissa tuotiin esille se, että kilpailutilanteen vääristymisen arviointi voi olla hyvin vaikeaa samanlaisin kriteerein eri puolella maata, sillä tosiasiallinen kilpailutilanne voi alueellisesti vaihdella merkittävästi. Siksi periaatteesta tulisi olla poikkeamisen mahdollisuuksia. Toisaalta tuotiin esiin myös se, että kunnan toiminnan markkinoilla tulisi olla toissijaista suhteessa markkinatoimintaan.

Yleisestä toimialasta kysyttiin avokysymyksellä myös sitä, mikä on yleisen toimialan taloudellinen tai muu merkitys kunnan toiminnassa. Vastaukset vaihtelivat, osittain sen mukaan, miten kysymys oli ymmärretty. Yleisesti voidaan todeta, että kysymykseen vastanneista (n=179) vajaa kolmasosa piti yleisen toimialan merkitystä kunnan toiminnan kannalta tavalla tai toisella merkittävänä. Hie-
man yli neljäsosa toisaalta katsoi, että yleisen toimialan merkitys on vähäinen, ja osa näistä vastaa-
jista oli viitannut yleisen toimialan prosenttiosuuteen kunnan taloudesta. Osa vastaajista oli yksilöi-
nyt, että vaikka yleisen toimialan taloudellinen merkitys on vähäinen, on sen muu merkitys kunnan
toiminnan kannalta suuri. Osa taas toi esiin, että yleisen toimialan merkitys on pieni suhteessa kun-
nan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Vastauksissa nostettiin esiin myös yleisen toimialan merkitys
kuntaidentiteetin luomisessa, elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin lisäämisessä, vapaa-ajan ja
kulttuuritoimen kehittämisessä, elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja työpaikkojen luomisessa,
lähipalvelujen turvaamisessa ja alueellisessa kehittämisessä.

3.3.2 Takaukset, lainat ja avustukset

Kunnilta kysyttiin, kenelle kunta on antanut takauksia, lainoja ja avustuksia. Vastauksiin oli mah-
dollista valita useampi vaihtoehto.

Vastaajista (n=251) valtaosa, noin 91 prosenttia, ilmoitti antaneensa takauksia kuntakonserniin kuu-
luvulle yhtiöille. 55 prosenttia ilmoitti antaneensa takauksia yhdistyksille, noin 45 prosenttia yrityksille
ja noin 30 prosenttia muille tahoille. Muina tahoina mainittiin lähes kaikissa vastauksissa ve-
siosuuskunnat. Lisäksi esille nostettiin säätiöt, muut osuuskunnat sekä Kunta-asunnot.

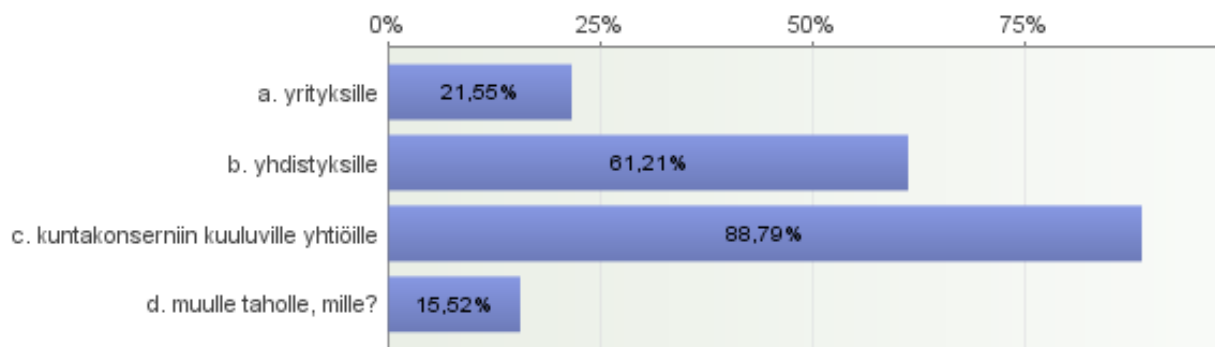

Kuvio 35. Kunnassa annetut takaukset (%-jakaumat, n=251).

Kuntakokoluokkaan perustuvassa tarkastelussa ilmeni, että kaikki kunnat kuntakoosta riippumatta
olivat antaneet eniten takauksia kuntakonserniin kuuluvalla yhtiöllä. Alle 2000 asukkaan kunnat
olivat antaneet takauksia tätä suurempia kuntia enemmän yrityksille (toiseksi eniten kuntakonserni-
yhtiöiden jälkeen). Suuremmista kuntakokoluokista erottuivat ainoastaan 50000–100000 asukkaan

kunnat, jotka olivat antaneet takauksia yhtä paljon yrityksille ja yhdistyksille (50 prosenttia vastanneista, toiseksi eniten kutakonserniyhtiöiden jälkeen). Suuret kunnat (yli 100000 asukasta) olivat antaneet annetuista vaihtoehdoista vähiten takauksia yrityksille.

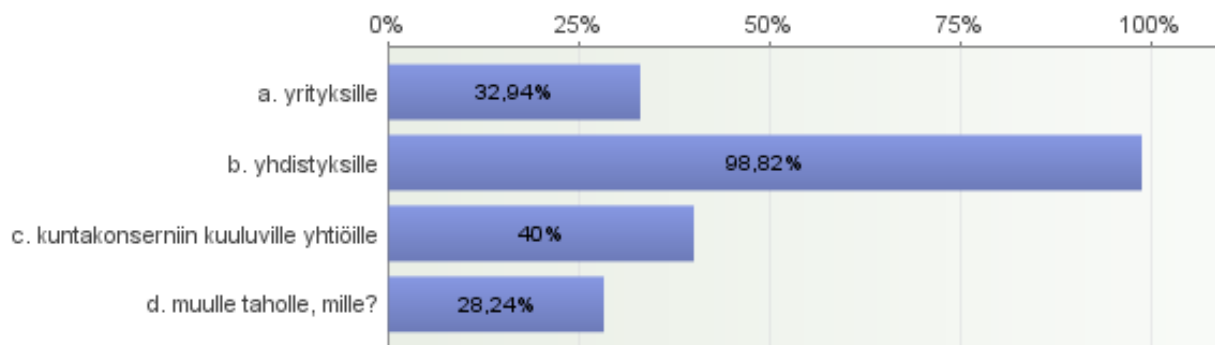
Vastaajista (n=232) noin 89 prosenttia on myöntänyt lainan kuntakonserniin kuuluville yhtiöille, noin 61 prosenttia yhdistyksille ja noin 22 prosenttia yrityksille. Muille tahoille ilmoitti antaneensa lainan noin 16 prosenttia vastaajista. Muina tahoina mainittiin mm. vesi- ja muut osuuskunnat, säätiöt, kylä- ja muut yhdistykset, kiinteistöosakeyhtiöt, yksityiset kuntalaiset, tienhoitokunta ja seudullinen energiayhtiö.

Kuvio 36. Kunnassa annetut lainat (%-jakaumat, n=232).

Vastauksista ei ollut havaittavissa suurta kuntakohtaista vaihtelua.

Avustuksia lähes kaikki vastaajat (n=255) eli noin 99 prosenttia ilmoitti antaneensa yhdistyksille. Kuntakonserniin kuuluville yhtiöille avustuksia on antanut 40 prosenttia vastaajista, yrityksille noin 33 prosenttia ja muille tahoille noin 28 prosenttia. Muina tahoina mainittiin vesiosuuskunnat, yksityiset tiehoitokunnat, yksityishenkilöt (ml. urheilijat, taiteilijat), järjestöt, seurakunta ja säätiöt.

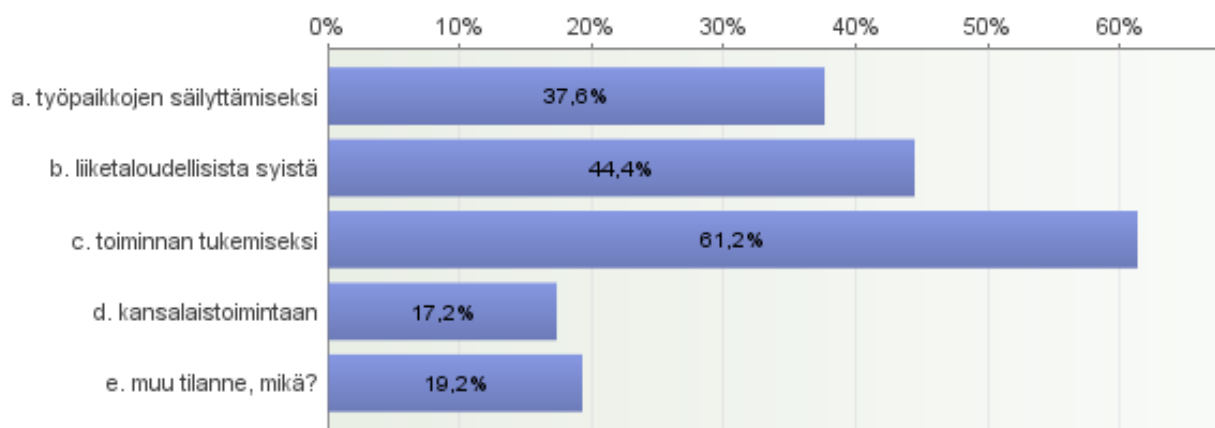

Kuvio 37. Kunnassa annetut avustukset (%-jakaumat, n=255).

Vastauksissa ei ilmennyt merkittäviä kuntakokoluokittaisia eroja.

Edellä mainittuihin kysymyksiin liittyi kommentointimahdollisuus. Avokommenteista (n=21) käy ilmi, että avustuskäsite on laaja ja avustuskäytännöt vaihtelevat kunnittain. Takausten osalta ilmenee, että niihin suhtaudutaan kriittisemmin ja toisaalta, että niiden käytäntöä tulisi selkiyttää.

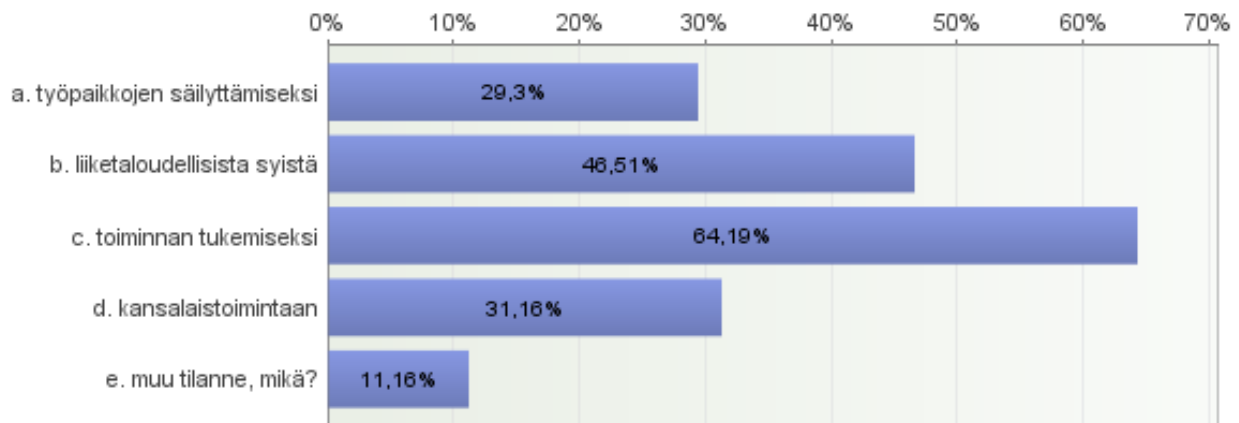
Kunnilta kysyttiin myös, millaisissa tilanteissa ne ovat käyttäneet takauksia, lainoja ja avustuksia. Vastaukseen oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Vastanneiden osalta (n=250) takauksia on annettu noin 61 prosenttia toiminnan tukemiseksi, noin 44 prosenttia liiketaloudellisista syistä, noin 38 prosenttia työpaikkojen säilyttämisen ja noin 17 prosenttia kansalaistoiminnan vuoksi. Muissa tilanteissa noin 19 prosenttia ilmoittaa antaneensa takauksia. Tällaisia muita tilanteita ovat mm. kuntakonserniyhtiöiden investoinnit, (sosiaalinen) asuntotuotanto, yritystilojen ja laajakaistaverkon rakentaminen, työpaikkojen säilyttäminen, palveluiden turvaaminen ja vesihuollon rakentaminen.

Kuvio 38. Kuntien takausten käyttö (%-jakaumat, n=250).

Kuntakokoon perustuvassa tarkastelussa ilmeni, että alle 2000 asukkaan kunnat nostivat suurempia kuntia vahvemmin esille työpaikkojen säilyttämisen (toisena toiminnan tukemisen jälkeen). Yli 100000 asukkaan kunnissa työpaikkojen säilyttämistä ei lainkaan mainittu. Muista kokoluokista poiketen 50000 – 100000 asukkaan kunnissa suosituimmat tilanteet olivat liiketaloudelliset syyt sekä työpaikkojen säilyttäminen.

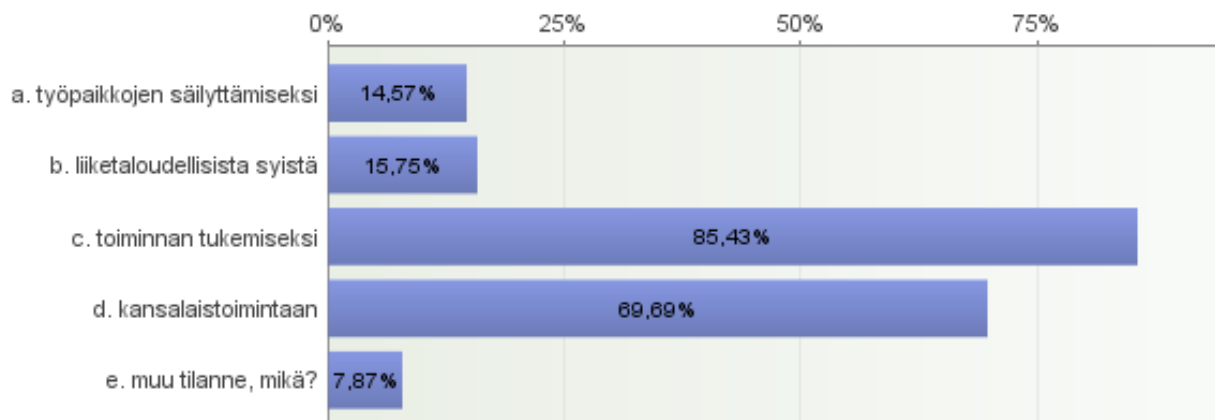
Lainoja on käytetty erityisesti toiminnan tukemiseksi (noin 64 prosenttia vastanneista, vastaajia yhteensä n=215). Lainoja on annettu myös liiketaloudellisiin syihin liittyen (noin 47 prosenttia), kansalaistoimintaan (noin 31 prosenttia) ja työpaikkojen säilyttämiseksi (noin 29 prosenttia). Muita lainanantotilanteita oli noin 11 prosentilla vastaajista. Näitä muita tilanteita olivat yksittäisissä vastauksissa mm. työpaikkojen synnyttäminen, työllistämistuenkäytön rahoitus, vuokratilayhtiöiden investoinnit, konsernin yhtiöiden rahoituksen varmistaminen sekä rahoituskustannusten minimointi ja laajakaistan runkoverkon rakentaminen.

Kuvio 39. Kuntien lainojen käyttö (%-jakaumat, n=215).

Kuntakokoluokittaisessa tarkastelussa ilmeni, että kaikissa alle 50000 asukkaan kunnissa toiminnan tukeminen nousi yleisimmäksi lainan käyttötilanteeksi. Suuremmissa kunnissa vastaukset vaihtelivat tästä: 50000 – 100000 asukkaan kunnissa yleisimmät tilanteet olivat liiketaloudelliset syyt sekä työpaikkojen säilyttäminen ja yli 100000 asukkaan kunnissa tärkeimmäksi nousivat liiketaloudelliset syyt. Työpaikkojen säilyttäminen oli toiseksi yleisin tilanne alle 2000 asukkaan kunnissa, jaetulla ensimmäisellä sijalla 50000 – 100000 asukkaan kunnissa ja muissa kokoluokissa kolmanneksi yleisin tilanne, mutta yli 100000 asukkaan kunnissa työpaikkojen säilyttämistä ei oltu mainittu lainkaan.

Vastanneista (n=254) noin 85 prosenttia oli käyttänyt avustuksia eniten toiminnan tukemiseen. Myös kansalaistoimintaan on myönnetty paljon avustuksia eli 70 prosenttia. Lisäksi avustuksia on käytetty liiketaloudellisista syistä (16 prosenttia) ja työpaikkojen säilyttämiseksi (noin 15 prosenttia). Muissa tilanteissa (yhteensä 8 prosenttia) avustuksia on käytetty mm. hissiavustuksiin, kunta-laisten toimeentulon turvaamiseen, palkkatukeen, koululaisten kesätyöllistämistukeen, ympäristön suojeluun, matkahuoltotoiminnan säilyttämiseen ja urheilijoiden palkitsemiseen.

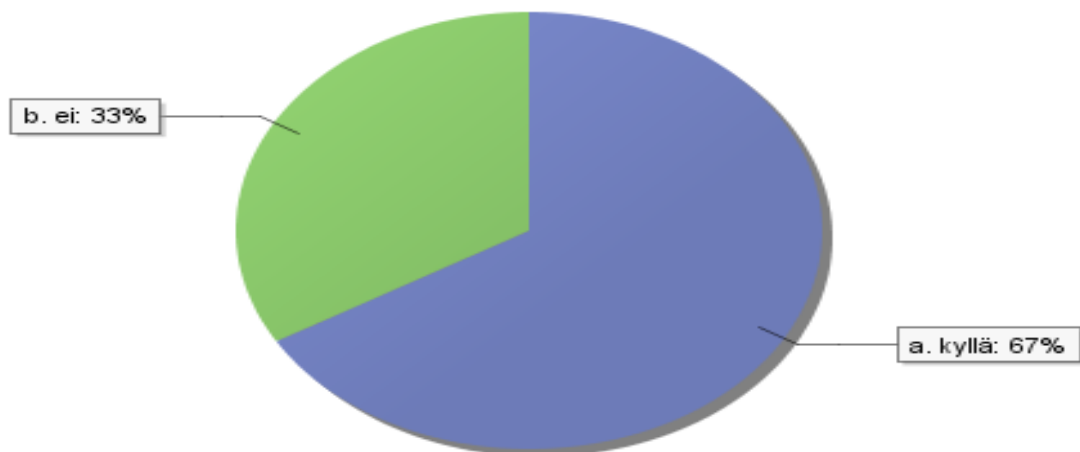
Kuvio 40. Kuntien avustusten käyttö (%-jakaumat, n=254).

Vastauksissa ei ilmennyt merkittäviä eroja kuntakoon perusteella.

Kunnilta kysyttiin avokysymyksenä myös, tulisiko kunnan takaus- ja lainanantomahdollisuuksia rajata siten, ettei kunta voisi myöntää lainoja ja takauksia muille kuin kuntakonserniin kuuluville tai kuntaomisteisille yhtiöille sekä sitä, mikä vaikutus tällaisella rajauksella olisi. Vastaajista (n=235) yli puolet oli sitä mieltä, että kunnan takaus- ja lainanantomahdollisuuksia ei tulisi rajata. Rajaamisen koettiin rajoittavan kunnan harkintamahdollisuuksia, yleishyödyllisten yhdistysten toimintamahdollisuuksia sekä kunnan mahdollisuuksia edistää elinkeinotoimintaa ja synnyttää työpaikkoja. Lisäksi rajauksen katsottiin olevan liian totaalinen, sillä alueelliset erot ovat suuret ja kuntien on mahdollista myöntää rahoitusta myös markkinaehtoisesti.

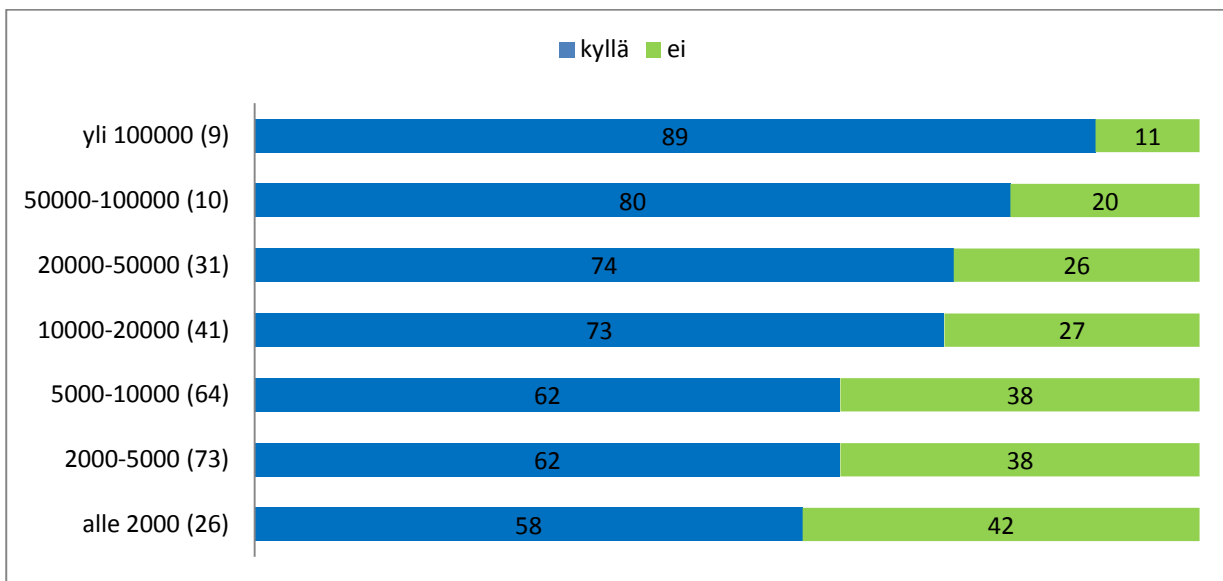
Hieman yli kolmannes vastaajista puolestaan oli sitä mieltä, että rajaaminen olisi mahdollista. Rajaamista puoltavat korostivat, että rajaaminen helpottaisi kunnallista päätöksentekoa, vähentäisi kuntien riskinottoa, yhdenmukaistaisi takauksiin ja lainoihin liittyviä käytäntöjä ja vähentäisi kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Muutama kunnista ilmoitti, että tämä on jo kunnassa noudatettu pelisääntö. Lisäksi joissakin vastauksissa esitettiin, että rajauksessa tulisi myös kieltää takauksen ketjuttaminen kunnalta kuntakonserniyhtiön kautta eteenpäin yksityiselle toimijalle.

Kunnilta kysyttiin myös, onko kunnilla käytössä yleisiä linjauksia ja periaatteita takausten, lainojen ja avustusten myöntämisessä. Vastaajista (n=254) 67 prosenttia ilmoitti, että heillä on käytössä ko. yleiset periaatteet. 33 prosentilla vastaajista ei ole käytössä yleisiä linjauksia tai periaatteita.

Kuvio 41. Onko kunnassanne käytössä yleisiä linjauksia ja periaatteita takausten, lainojen ja avustusten myöntämisessä. (%-jakaumat, n=254).

Kuntakokoon perustuvassa tarkastelussa ilmeni, että suurilla kunnilla oli linjauksia käytössä suhteessa enemmän (lähes 90 prosenttia) kuin pienillä kunnilla (noin 60 prosenttia).

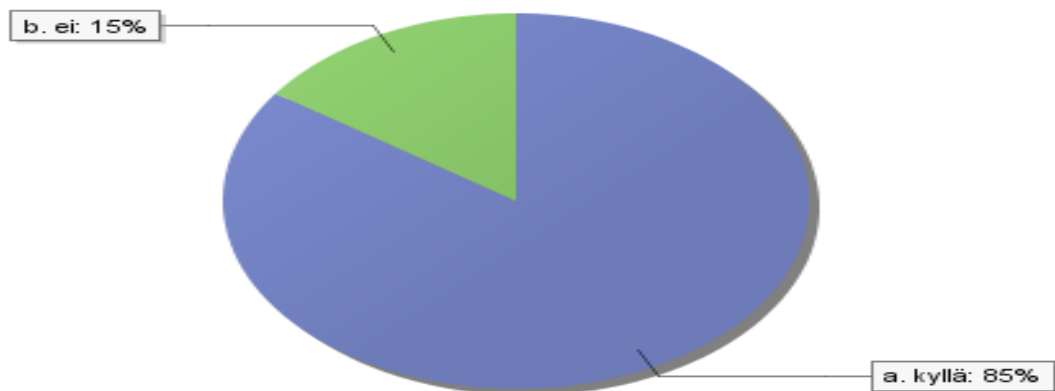

Kuvio 42. Yleiset linjaukset ja periaatteet takausten, lainojen ja avustusten myöntämisessä kuntakokoluokittain.

Kysymykseen liittyi avokysymys siitä, mitkä kunnassa käytössä olevat yleiset periaatteet ovat takausten, lainojen tai avustusten myöntämisessä. Vastanneista (n=162) hieman vajaa kolmannes ilmoitti, että takauksia ei anneta pääsääntöisesti tai lainkaan yksityisille tahoille. Hieman yli kolmannes vastaajista tyytyi vain luettelemaan kunnan tekemien linjausten tai sääntöjen nimet, mutta ei kertonut tarkemmin niiden sisällöstä. Annetuista vastauksista tai kysymykseen liittyvistä avokommenteista (n=14) ei erottautunut sen enempää selviä kategorioita.

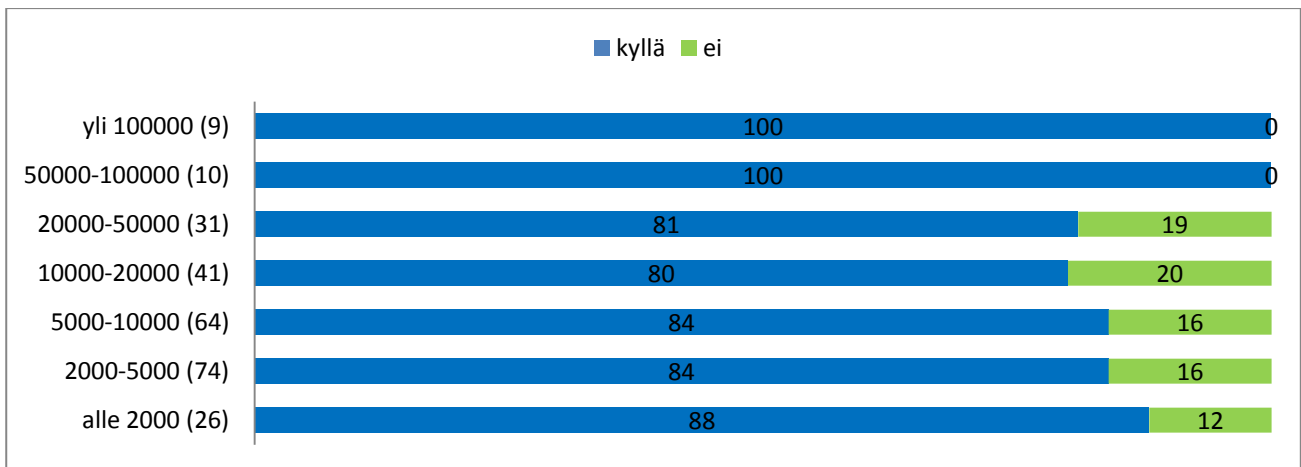
3.3.3 Palvelustrategia

Palvelustrategian osalta kysymyksessä kerrottiin, että kuntalakiin ehdotetaan palvelustrategian laatimista. Kunnilta kysyttiin, tulisiko palvelustrategia ottaa huomioon osana kunnan strategista suunnittelua. Vastanneista (n=255) 85 prosenttia vastasi, että se tulisi ottaa huomioon ja 15 prosenttia ei nähnyt, että se tulisi ottaa huomioon.

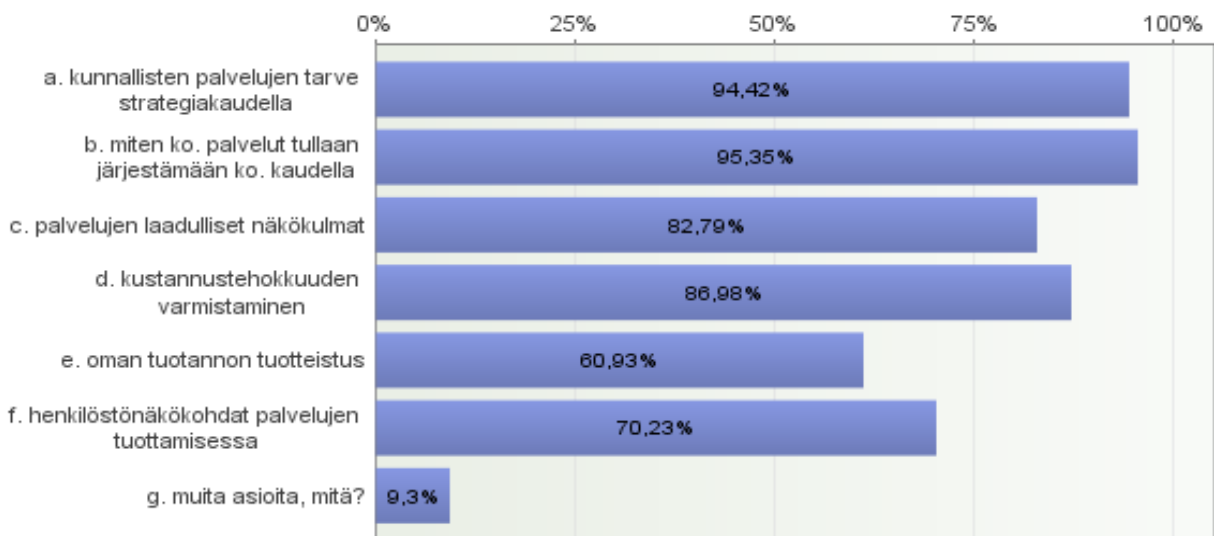
Kuvio 43. Tulisiko palvelustrategia ottaa huomioon osana kunnan strategista suunnittelua. (%-jakaumat, n=255).

Vastauksissa suuremmat kunnat kannattivat palvelustrategisten linjausten tekemistä enemmän kuin pienemmät kunnat.

Kuvio 44. Palvelustrategian kannatus kuntakokoluokittain.

Jatkokysymyksessä kysyttiin, mitä asioita palvelustrategiassa tulisi linjata. Vastauksiin oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Palvelustrategiaa kannattavien kuntien (n=215) mukaan palvelustrategiassa tulisi linjata, miten kunnalliset palvelut järjestetään ko. kaudella (noin 95 prosenttia) ja kunnallisten palveluiden tarve strategiakaudella (noin 94 prosenttia). Lisäksi noin 87 prosenttia näki, että palvelustrategiassa tulisi ilmetä kustannustehokkuuden varmistaminen, ja noin 83 prosenttia, että palvelujen laadulliset näkökulmat tulisi ilmetä. Hieman vähemmän kannatusta saivat henkilöstönäkökohdat palvelujen tuottamisessa (noin 70 prosenttia) ja oman tuotannon tuotteistus (noin 61 prosenttia). Muina asioina (noin 9 prosenttia) yksittäisissä vastauksissa nostettiin esille mm. palveluiden maantieteellinen saavutettavuus ja alueellinen jakauma, palveluverkko ja liikkuvat palvelut, toiminta kriisiaikoina, rahoituksen turvaaminen, ekologisuus ja rajat ylittävä suunnittelutyö.

Kuvio 45. Palvelustrategiassa linjattavat asiat (%-jakaumat, n=215).

Kysymykseen liittyvää kommentointimahdollisuutta käytti noin viidesosa vastaajista (n=58). Avokommenteissa esiin nousi useimmin se, että palvelustrategiasta ei tulisi tehdä lakisääteistä ja että

kunnalla tulee olla harkinnanvaraa strategioiden laadinnassa. Lisäksi korostettiin, että palvelustrategisten linjausten tulisi olla osana kunnan yleistä strategiasuunnittelua. Osa vastaajista kertoi, että kunnalla on jo olemassa palvelustrategia tai linjauksia vastaavista asioista.

3.3.4 Kunnallinen yhteistoiminta ja hankintalainsäädännön yhteensovittaminen

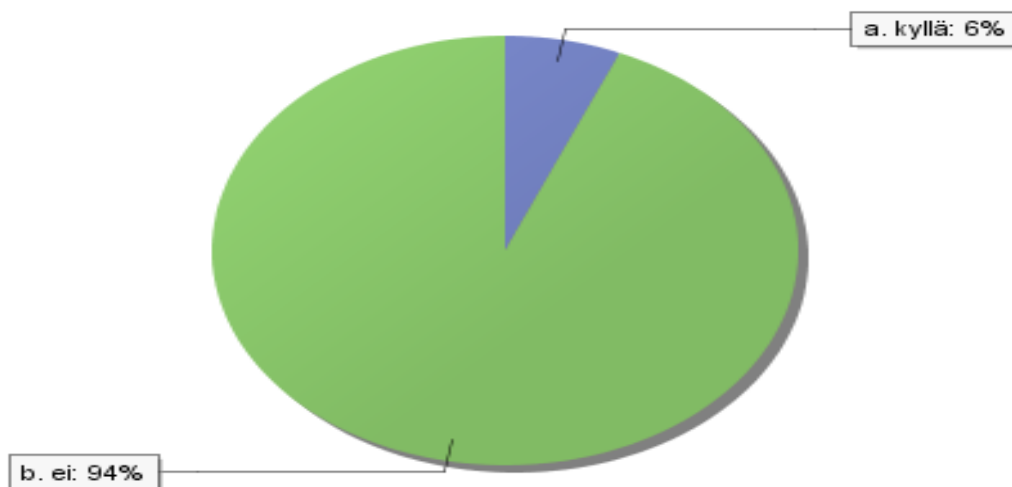
Kunnilta kysyttiin avokysymyksellä sitä, millaisia ongelmia kunnassa on ilmennyt kunnallisen yhteistoiminnan ja hankintalainsäädännön yhteensovittamisessa. Kysymykseen vastattiin (n=190) kirjavasti. Vastaukset jakaantuivat karkeasti neljään kategoriaan riippuen siitä, miten kysymys oli ymmärretty: mm. osa vastaajista oli ymmärtänyt kysymyksen koskevan kunnallisia yhteishankintoja ja osa kommentoi hankintalainsäädäntöä koskevia asioita yleisesti. Hieman yli kolmannes vastaajista totesi, että yhteensovittamisessa ei ole havaittu ongelmia, mutta näistä vastauksista ei käynyt ilmi, miten kysymys oli ymmärretty. Niistä vastauksista, joista kävi ilmi, että kysymys oli ymmärretty kyselyssä tarkoitetulla tavalla (vajaa kuudennes), tuotiin esiin, että sidosyksikön käsite on tulkinnanvarainen ja että rajanveto kustannusten jakamisen ja arvonalisäverovelvollisen keskinäisen myynnin välillä on häilyvä. Yksittäisinä esimerkkeinä mainittiin sairaankuljetuksen, jätehuollon, työterveyshuollon, ruokahuollon ja kiinteistöpalveluiden järjestäminen kuntien yhteistoimintana. Osa yksittäisistä vastaajista totesi, että kyseessä ovat normaalit lainsäädäntöön liittyvät tulkintakysymykset ja osa taas totesi, että lainsäädäntö on liian tulkinnanvarainen.

3.3.5 Palvelualoite

Kunnilta kysyttiin avokysymyksellä sitä, millaisia hyötyjä ja haittoja palvelualoitteella ja/tai sen käyttöönotolla olisi. Kysymykseen vastanneista (n=143) noin puolet oli ilmaissut palvelualoitteella olevan hyötyjä ja noin puolet vastanneista oli myös kirjannut haittoja. Samassa vastauksessa saatettiin tuoda esiin myös molempia. Palvelualoitteen hyötyinä pidettiin pääasiassa kustannustietoisuuden lisääntymistä kunnassa, uusien palvelutuotantotapojen löytymistä sekä mallin positiivisia vaikutuksia yritys-elämään. Palvelualoitteen suurimpana yksittäisenä hättana nähtiin kustannusten nousu pitkällä aikavälillä mallin käyttöönoton jälkeen. Tämän jälkeen eniten nostettiin esiin mallin käytön aiheuttama hallinnollinen taakka sekä työntekijöihin liittyvät näkökohdat. Yksittäisissä vastauksissa nostettiin esiin myös se, että nykyinen kuntalaki mahdollistaa palvelualoitteen käyttöönoton ja että sen käytöstä tulisi tehdä kunnille harkinnanvaraista. Velvoittavan lainsäädännön sijaan ehdotettiin mallin pilotoimista joissakin kunnissa ja sen jälkeistä harkinnanvaraista laajentamista.

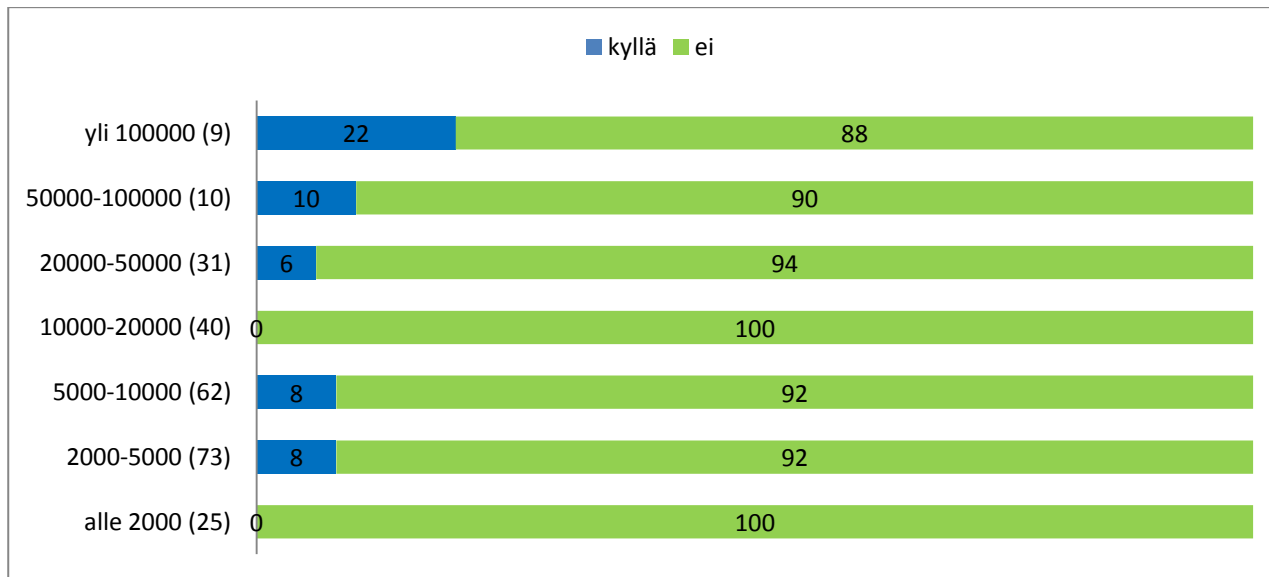
3.3.6 Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut, ts. SGEI-menettely

Kunnilta kysyttiin, onko kunnassa sovellettu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua, ns. SGEI-menettelyä. Vastanneista (n=250) 94 prosenttia ei ollut ja 6 prosenttia oli soveltanut SGEI-menettelyä.

Kuvio 46. SGEI-menettelyn käyttö kunnissa (%-jakaumat, n=250).

Kuntakokoluokittaisessa tarkastelussa on havaittavissa, että menettelyä ovat hyödyntäneet huomattavasti enemmän yli 100000 asukkaan kunnat. Alle 100000 asukkaan kunnissa menettelyä oli hyödynnetty vaihtelevasti: Osa kunnista (2000–5000 as, 5000–10000 as, 20000–50000 as ja 50000–100000 asukkaan kunnat) oli hyödyntänyt menettelyä, mutta osa ei lainkaan (alle 2000 ja 10000–20000 asukkaan kunnat).

Kuvio 47. SGEI-menettelyn käyttö kuntakokoluokittain.

Jatkokysymyksellä kunnilta tiedusteltiin, missä tilanteessa ko. menettelyä oli sovellettu. Vastaukset (n=16) vaihtelivat, eikä niistä ole muodostettavissa kategorioita. Yksittäisissä vastauksissa kerrottiin menettelyä käytetyn mm. matkahuollossa, kahviotoiminnoissa, kulttuuritapahtumien tuottamisessa, kuljetuspalveluissa, yksityisessä päiväkotitoiminnassa, nuorten työllistämässä ja etsivässä nuorisotyössä, postin viikonloppujakelussa, työpajatoiminnassa, pitkäaikaisasunnottomien asumispalveluissa, vaikeasti päihdeongelmaisten palveluasumisessa ja tehostetussa tukiasumisessa, lasten- ja nuori-

sokotipalveluissa sekä lentoliikenteessä. Ainoastaan yhdessä vastauksessa viitattiin suoraan ALT-MARK-kriteereiden täyttymiseen.

Kysymykseen liittyvää avokommentointimahdollisuutta käytettiin vähän (n=8). Kommenteista ilmeni toisaalta, että menettelyn käyttöön tulisi rohkaista, sillä sen avulla kunta voisi turvata palvelut, joita ei muuten olisi. Toisaalta yksittäisessä kriittisessä kommentissa esitettiin, että mikäli edellytyksiä normaaliin markkinaehtoiseen toimintaan ei ole, tulisi kunnan ottaa toiminto kunnan omaksi toiminnaksi. SGEI-menettelyn käyttöönottoa pohdittiin kommenttien perusteella mm. löytöeläinten sijoittamisessa sekä palveluissa, jotka liittyvät asumiseen, energiatuotantoon, liikenneyhteyksiin ja terveydenhuoltoon.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin avokysymyksellä, millaisissa konkreettisissa tapauksissa julkisen palvelun velvoitteet antaminen tulisi olla käytössä. Vastaukset (n=140) vaihtelivat hyvin paljon. Vastauksissa esiin nousivat mm. joukkoliikenne, kunnallisen infrastruktuurin ylläpitäminen, mukaan lukien laajakaista ja lakisääteiset kunnan palvelut, mukaan lukien sosiaali- ja terveyspalvelut. Yksittäisissä vastauksissa esiin nostettiin lisäksi postipalvelut, apteekkitoiminta, vapaa-ajan palvelut (liikuntapaikkojen hoito, liikunta- ja harrastustoimi, osa kirjastotoimintaa), siivous ja kiinteistönhoito, kotihoito, vesiosuuskunnat, turvallisuuspalvelut (mm. vartiointi), kriisipalvelut (mm. huoltovarmuus), lentoliikenne ja energian turvaaminen. Osa vastaajista (noin kymmenesosa) oli sitä mieltä, että julkisen palvelun velvoite tulisi olla käytössä silloin, kun saatavilla ei ole markkinaehtoista toimintaa. Hieman alle kolmasosa vastaajista totesi, ettei ymmärrä kysymystä tai ei osaa vastata siihen. Muutamat vastaajat olivat myös esittäneet tiettyjen tehtävien siirtämistä valtion vastuulle ja ehdottaneet niiden hoitamista julkisen palvelun velvoitteen avulla.

3.4 Kuntatalous

3.4.1 Tilinpäätöksen oikeat ja riittävät tiedot – tulos, taloudellinen asema, pysyvät vastaavat, poistot ja toiminnan rahoitus

Kyselyssä kysyttiin, antaako kunnan tilinpäätös kuntalain edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot kunnan toiminnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, pysyvien vastaavien arvosta, poistojen oikeasta tasosta ja toiminnan rahoituksen kokonaisuudesta. Kysymykseen vastasi kaikkiaan 256 kuntaa.

Vastausten mukaan selkeä enemmistö katsoi tilinpäätöksen antavan tuloksen, taloudellisen aseman ja toiminnan rahoituksen osalta oikeat ja riittävät tiedot. Paras tilanne oli tuloksen (91 prosenttia), toiminnan rahoituksen (88 prosenttia) ja taloudellisen aseman (82 prosenttia) suhteen. Pysyvien vastaavien arvon ja poistojen oikean tason suhteen arviot tilinpäätöstietojen oikeellisuudesta olivat selvästi alempia, mutta niissäkin 62 prosenttia vastaajista vastasi myönteisesti. Näiden kysymysten osalta myös en tiedä–vastanneiden osuus oli muita kysymyksiä korkeampi.

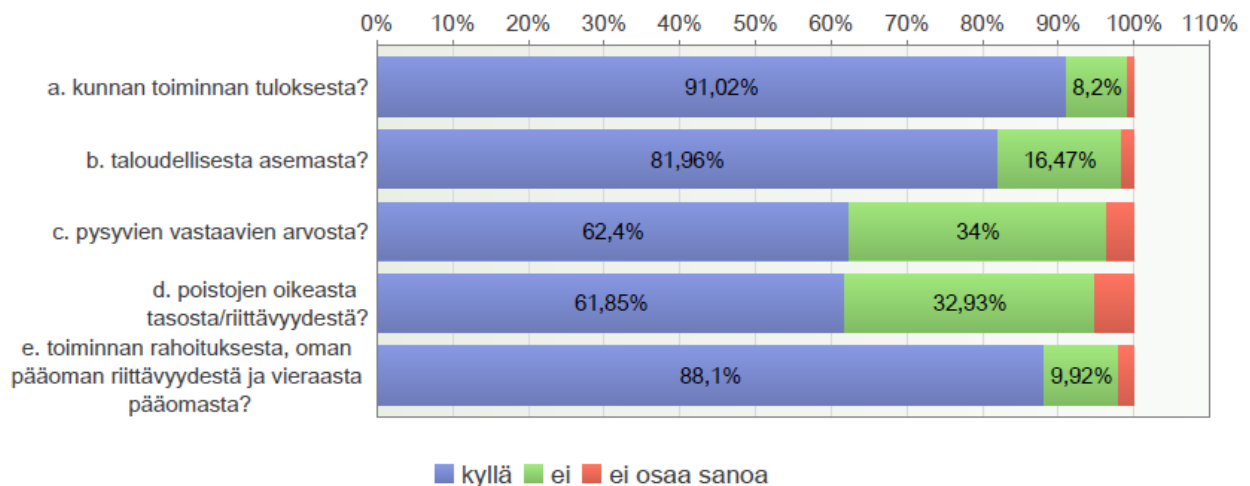
Lisäksi kyselyssä kielteisen vastauksen antajilta (n=105) pyydettiin tarkentamaan, miten tilinpäätösinformaatiota voitaisiin parantaa. Kysymykseen vastasi 27 kuntaa.

Tuloksesta tunnuslukuna todettiin, että sen käyttöön liittyy omat rajoituksensa esim. arvonalentumisissa, mutta se nähtiin vertailukelpoisuutensa puolesta jopa vuosikatetta parempana mittarina. Vastauksissa korostui, että pysyvien vastaavien arvot taseessa ovat liian pieniä, koska ne ovat pääsääntöisesti hankintamenossa tai hankintamenon jäännösarvossa. Lisäksi korostui se, etteivät omaisuuden arvot ole vertailukelpoisia kuntien kesken. Parannusehdotuksina esitettiin omaisuuden arvostamista taseeseen nykyarvoon tai käypään arvoon ja sitä, että ainakin tällaiset tiedot tulisivat liitetietoihin. Lisäksi esitettiin, ettei saatuja investointiavustuksia vähennettäisi poistopohjasta/tasearvosta ja, että saaduista avustuksista olisi liitetiedoissa selostus. Samoin tilinpäätöksen liitetietoihin kaivattiin selkeämpää informaatiota pysyvien vastaavien arvon muodostumisesta.

Poistojen oikean tason osalta varsin useissa vastauksissa katsottiin, etteivät poistot ole riittäviä suhteessa korjausvelkaan tai peruskorjaustarpeeseen tai korvausinvestointeihin johtuen siitä, että poistoajat ovat liian pitkiä ja poistopohjana kirjanpitolain mukaisesti hankintameno. Poistojen taso pitäisi mitoittaa vastaamaan oikeaa peruskorjaustarvetta.

Lisäksi kaivattiin mm. toimintakertomukseen lisää tilinpäätöslaskelmien antamien tietojen avaamista, tunnuslukujen tulkintaa, tilinpäätöksen luettavuuden parantamista olennaisten tietojen osalta erityisesti luottamushenkilöiden ja kuntalaisten näkökannalta. Todettiin, että varsinkin toimintojen siirto yhtiöihin hämärtää kunnan taloudentilan arviointia.

Parannusehdotukset sinänsä eivät vaadi kuntalakiin muutoksia, lähinnä kuntajaoston täydentäviä ohjeita ja monissa asioissa ainoastaan kuntien käytäntöjen muuttamista kirjanpitolain ja kuntajaoston nykyisten ohjeiden rajoissa koskien tilinpäätöksen laadintaa ja tilinpäätösinformaation parantamista.

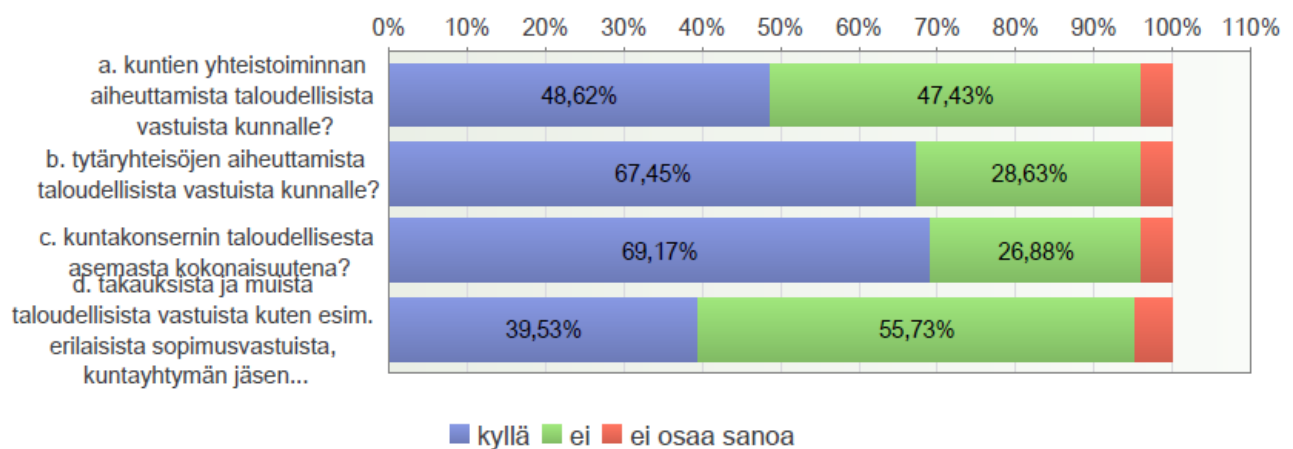

Kuvio 48. Antaako tilinpäätös mielestänne kuntalain edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot a-e (%-jakaumat, n=256).

Kuntakoon mukaan tarkasteltuna kaikkia vastaajia tyytyväisimpiä tilinpäätöstietoihin olivat alle 5000 asukkaan kunnat. Yli 100 000 asukkaan kaupungeissa näyttäisi tulosten perusteella olevan selvästi muita kuntakokoryhmiä enemmän varauksia tilinpäätöstietojen oikeellisuuteen ja riittävyteen. Ei vastauksia oli niissä 78 prosenttia toiminnan tuloksen osalta ja 56 prosenttia poistojen osalta. Vastaavat luvut 50 000–100 000 asukkaan kuntien vastausten osalta olivat 30 prosenttia ja 20 prosenttia.

3.4.2 Tilinpäätöksen oikeat ja riittävät tiedot – yhteistoiminta, tytäryhteisöt, kuntakonsernin taloudellinen asema ja takaukset

Kyselyssä kysyttiin, antaako kunnan tilinpäätös kuntalain edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot kuntien yhteistoiminnan ja tytäryhteisöjen aiheuttamista taloudellisista vastuista, kuntakonsernin taloudellisesta asemasta kokonaisuutena sekä takauksista ja muista taloudellisista vastuista kuten sopimuksista. Kysymykseen vastasi kaikkiaan 256 kuntaa.

Kuvio 49. Antaako tilinpäätös mielestänne kuntalain edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot a-d (%-jakaumat, n=256).

Yli kaksi kolmasosaa vastaajista katsoi, että tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot tytäryhteisöjen aiheuttamista taloudellisista vastuista kunnalle (67 prosenttia) ja kuntakonsernin taloudellisesta asemasta kokonaisuutena (69 prosenttia). Sen sijaan vajaa puolet, 49 prosenttia, katsoi, että tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot kuntien yhteistoiminnan aiheuttamista taloudellisista vastuista ja lähes saman verran, 47 prosenttia, ettei se anna oikeita ja riittäviä tietoja. Myös takauksista ja muista taloudellisista vastuista vain vajaan puolen vastaajista, 40 prosenttia, katsoi tilinpäätöksen antavan oikeat ja riittävät tiedot. Sekä a että d kohtien tiedot (eli kuntien yhteistoiminnan aiheuttamat taloudelliset vastuut ja takaukset ja muut taloudelliset vastuut) annetaan pääosin tilinpäätöksen liitetiedoissa, joten ne usein jäävät vähemmälle huomiolle, mutta liitetietojen sisältöä on aina mahdollista parantaa ja selkeyttää.

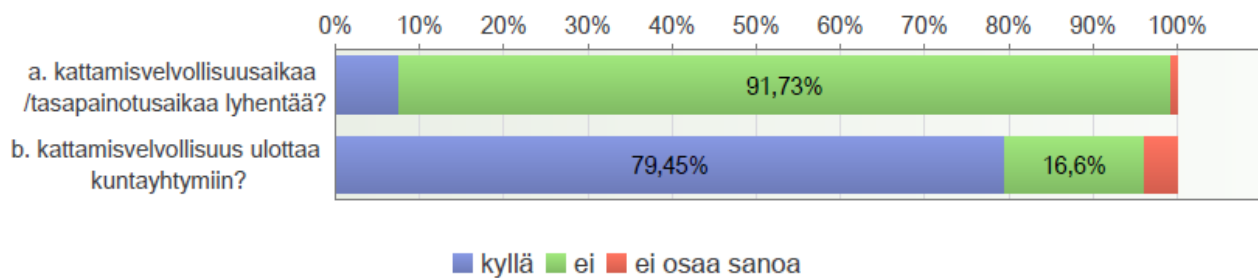
Kuntakokoluokittain tarkasteluna tämä osio tilinpäätöksiä koskevasta kyselystä jakaantui epätasaisesti. Tietojen riittävyyteen kriittisimmin suhtautuivat 5000–10 000 asukkaan kunnat. Kuntakokoluokkien välillä oli vastauksissa joissakin kohdissa merkittävää hajontaa. Yhteistoiminnan vastuita koskeviin tietoihin kaipasi täydennystä 22 prosenttia suurista kaupungeista, kun muiden ryhmien korkein vastaava luku oli 60 prosenttia 50 000–100 000 asukkaan kaupungeissa. Taka- ja sopimusvastuiden osalta pienimpien ja suurimpien kuntien kokoluokissa tarpeita nähtiin noin kolmanneksessa vastauksia, kun taas 65 prosenttia sekä 5 000–10 000 asukkaan että 20 000–50 000 asukkaan kunnista näki tarpeita täydentää tietoja.

Vastaajilta kysyttiin avokysymyksenä, miten tiedonsaantia voitaisiin parantaa. Tähän vastauksen jätti 135 kuntaa ja lisäksi avokommenttimahdollisuutta käytti 28 kuntaa. Vastauksissa ja kommentteissa esitettiin sekä kuntayhtymien että tytäryhteisöjen vastuiden ja riskien, kuntayhtymien kertyneiden alijäämien sekä sopimusvastuiden ja riskien tuomista selkeämmin esiin kunnan tai konsernin tilinpäätöksissä joko liitetiedoissa taikka toimintakertomuksessa. Myös ajantasaisen tiedon saamisen parantamista sekä kuntayhtymistä että konserniyhteisöistä pidettiin parannusta vaativana. Kuntakonsernin ja sen sisäisen valvonnan sekä riskienhallinnan ohjeistuksen parantaminen nähtiin keskeisenä.

3.4.3 Alijäämän kattamisvelvollisuus: tasapainotusajan lyhentäminen ja kattamisvelvollisuuden ulottuminen kuntayhtymiin

Vastaajista (n=257) varsin selkeä enemmistö, noin 92 prosenttia, oli sitä mieltä, ettei alijäämän kattamisvelvollisuusaikaa/tasapainotusaikaa saisi lyhentää. Avokommenteissa (n=53) alijäämän kattamisvelvollisuusaika katsottiin haasteelliseksi jo nykyisin, sillä kunnan palvelurakenteiden muuttaminen vaatii pitkäjänteistä toimintaa eikä tapahdu hetkessä.

Kattamisvelvollisuuden ulottamista kuntayhtymiin kannatti selvä enemmistö, noin 80 prosenttia vastaajista. Kommenteissa tätä perusteltiin mm. sillä, että se hillitsisi kuntien alijäämien siirtämistä tai piilottamista kuntayhtymien taseisiin. Vastauksissa muistutettiin, että pitkään alijäämäinen kuntayhtymä on riski omistajakunnilleen. Velvollisuus tasapainottamiseen vaatisi kuntayhtymiä myös suunnittelemaan ja tehostamaan toimintaansa ja vastaamaan toiminnastaan paremmin. Muutoinkin kuntayhtymien alijäämän kertyminen tulisi rajoittaa vähäiseksi. Epävarmojen osuus oli 3 prosenttia vastauksista.

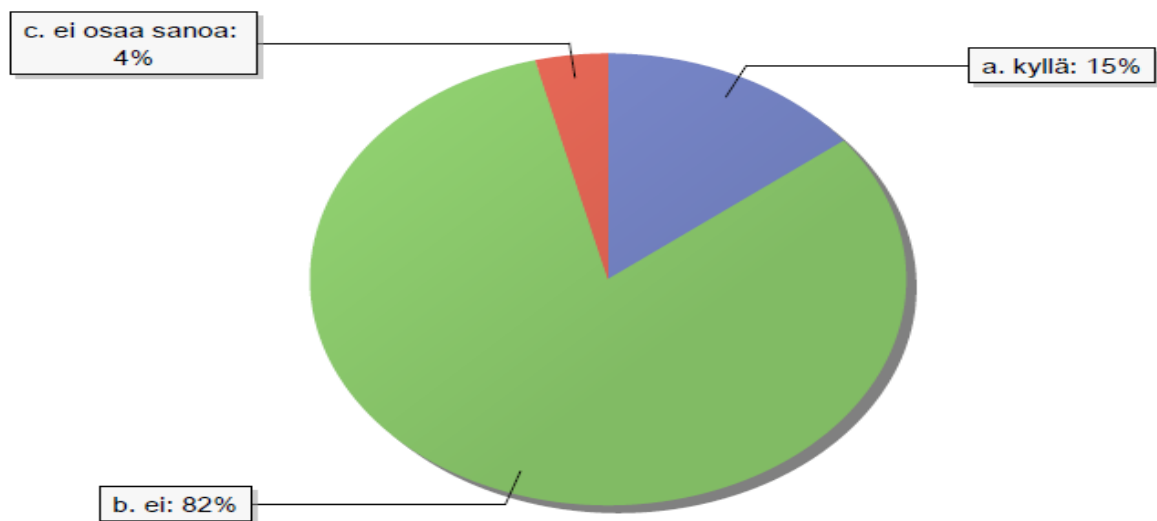

Kuvio 50. Pitäisikö alijäämän kattamisvelvollisuusajaa lyhentää ja ulottaa kuntayhtymiin. (%-jakaumat, n=257).

Kuntakoon mukaan tarkasteltuna voidaan todeta, että tasapainotusajan lyhentämiseen kielteisesti suhtautuvia oli vähiten 20 000 – 50 000 asukkaan ja 50 000 – 100 000 asukkaan kunnissa (77 ja 70 prosenttia). Pienimmissä kunnissa 27 prosenttia vastaajista suhtautui kielteisesti kattamisvelvollisuuden ulottamiseen kuntayhtymiin, kun taas kahdessa suurimpien kuntien kokoluokassa yksikään ei vastustanut.

3.4.4 Tarkastuslautakunnan rooli

Kyselyssä tiedusteltiin kuntien näkemyksiä siitä, tulisiko tarkastuslautakunnan roolia muuttaa muun muassa kunnan toiminnan ja talouden arvioinnissa sekä tilintarkastuksen järjestämisessä. Hyvin suuri osa eli 82 prosenttia ei näe tarpeita muutokseen, kun taas muutostarpeita näkee 15 prosenttia vastaajista. Ei osaa sanoa -vastanneiden määrä oli 4 prosenttia.

Kuvio 51. Pitäisikö tarkastuslautakunnan roolia muun muassa kunnan toiminnan ja talouden arvioinnissa ja tilintarkastuksen järjestämisessä muuttaa? (%-jakauma, n=255).

Kuntakokoluokittain tarkasteluna tarpeita nähtiin vähiten alle 2000 asukkaan kuntien kokoluokassa, jossa kielteisesti vastasi 92 prosenttia. Myös muissa kuntakokoluokissa 77 – 84 prosenttia vastaajista ei nähnyt tarpeita muutoksille. Poikkeuksen muihin kuntakokoluokkiin muodostivat kuitenkin yli 100 000 asukkaiden kaupungit, joissa 56 prosenttia vastaajista näki tarkastuslautakunnan roolissa selviä kehittämistarpeita.

Kyllä-vastauksen antajilta (n=31) pyydettiin myös vastaamaan, miten roolia pitäisi muuttaa. Kysymykseen sisältyi lisäksi yleinen avokommentointimahdollisuus, jota käytti 22 vastaajaa. Vastausten mukaan lautakunnan roolia halutaan selkeyttää. Usea vastaaja esitti tarkastuslautakunnan nimen muuttamista arviointilautakunnaksi. Tällä muutoksella selkiytettäisiin myös lautakunnan roolia arvioinnissa ja selvennettäisiin työnjakoa erilleen tilintarkastuksesta. Lautakunnan toiminnan tulisi olla aiempaa ammattimaisempaa siten, että vaihtoehtoisten toimintamallien punnintaa ja toiminnallisten tavoitteiden arviointia olisi mahdollisuus kehittää.

Lisäksi toivottiin tarkastuslautakunnan roolin selkeyttämistä suhteessa ammattitarkastukseen ja sisäiseen tarkastukseen ja tuotiin esiin se, että lautakunnan käytössä olevista riittävästä resursseista tulisi huolehtia. Myös tarkastuslautakunnan tehtävien ja valtuuksien kirjaamista kuntalakiin nykyistä tarkemmin toivottiin. Tehtävien painopisteen tulisi olla koko kunnan ja kuntakonsernin tuloksellisuuden ja tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa. Laissa tarkastuslautakunnalle säädettäväksi tehtäväksi toivottiin myös lautakunnan mahdollisuutta antaa eri asioista tilikauden aikana väliraportteja.

Liite 1. Kysely kunnille kuntalain kokonaisuudistukseen liittyen

Taustatiedot

1. Kuntanumero:
2. Kunta:
3. Maakunta:
4. Kuntakokoluokka:
 - a. 1= Alle 2000 as.
 - b. 2= 2000 – 5000 as.
 - c. 3= 5001 – 10 000 as.
 - d. 4= 10 001 – 20 000 as.
 - e. 5= 20 001 – 50 000 as.
 - f. 6= 50 001 – 100 000 as.
 - g. 7= Yli 100 000 as.
5. Kunnan vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot:

Nimi
 Nimike
 Puhelinnumero
 Sähköposti

6. Kyselylomakkeen teknisen vastaajan yhteystiedot (jos eri kuin edellä):

Nimi
 Nimike
 Puhelinnumero
 Sähköposti

7. Miten kyselyn vastaus on valmisteltu kunnassanne? _____

Toimielimet ja johtaminen –jaoston kysymykset

8. Valtuuston toimikauden aloittamista on syytä aikaistaa
 - a. kyllä
 - b. ei
9. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, millä seuraavista tavoista valtuuston toimikauden aikaistaminen voisi parhaiten tapahtua?
 - a. säädetään, että valtuuston toimikausi alkaa heti vaalien jälkeen
 - b. aikaistetaan kunnallisvaalien ajankohtaa mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen syksyllä
 - c. aikaistetaan kunnallisvaalien ajankohtaa keväälle

- d. aikaistetaan kunnallisvaalien ajankohtaa keväälle ja samalla yhdistetään kunnallisvaalit ja eduskuntavaalit.
- e. muu tapa, mikä? _____

Mahdolliset kommentit: _____

10. Valtuuston koosta tulisi parhaiten säännellä seuraavalla tavalla
- a. säännellään valtuuston koot, jotka vaihtelevat kuntakoon mukaisesti
 - b. säännellään valtuuston koon ala- ja ylärajat, joiden sisällä kunta voi itse päättää koon
 - c. valtuuston koko tulisi jättää kunnan omaan harkintaan
 - d. muulla tavalla, millä? _____

Mahdolliset kommentit: _____

11. Kunnanhallituksen puheenjohtajan tulisi olla
- a. nykyisenkaltainen sivutoiminen luottamustoimi?
 - b. kokopäiväinen luottamustoimi?
 - c. osa-aikainen luottamustoimi?

Mahdolliset kommentit: _____

12. Mihin seuraavista ryhmistä sidonnaisuuksien ilmoittamisen tulisi kohdistua? (voitte valita useamman vastausvaihtoehdon)
- a. valtuutettuihin
 - b. valtuuston puheenjohtajistoon
 - c. kunnanhallituksen jäseniin ja varajäseniin
 - d. kunnanhallituksen puheenjohtajistoon
 - e. lautakuntien jäseniin ja varajäseniin
 - f. lautakuntien puheenjohtajiin
 - g. kunnanjohtajaan
 - h. johtoryhmän jäseniin
 - i. muu, mikä?

Mahdolliset kommentit: _____

13. Kunnanjohtajan ja kunnan välisten johtajasopimusten tulisi mielestänne olla
- a. vapaaehtoisia
 - b. pakollisia

Mahdolliset kommentit: _____

14. Kunnanjohtajan erokorvausten määrä tulisi mielestänne
- a. olla kunnan ja kunnanjohtajan välinen sopimukseen perustuva asia
 - b. perustua kuntalaissa asetettuihin väljiin raameihin
 - c. määräytyä muutoin, miten? _____

Mahdolliset kommentit: _____

15. Pitäisikö uudessa kuntalaissa olla säännöksiä myös valiokunta- ja ministerimallista? Jos, niin mitä näistä malleista olisi tarpeen säätää? (Nykyisin kuntalaissa on mallinnettu vain perusmalli ja pormestarimalli.) _____
16. Tulisiko laissa olla mahdollisuus ottaa suora pormestarin vaali käyttöön?
- kyllä
 - ei
 - ei osaa sanoa
17. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, onko kunnassanne arvionne mukaan halukkuutta ottaa käyttöön suora pormestarin vaali?
- kyllä
 - ei
 - ei osaa sanoa

Mahdolliset kommentit: _____

Demokratiajaoston kysymykset

Hallitus on linjannut, että uuteen kuntalakiin valmisteltaisiin sähköiseen viestintään ja osallistumiseen liittyviä, velvoittavia säännöksiä.

18. Mihin seuraavista asioista kunnallanne olisi valmius kuntalaisen ja kunnan välisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi? Valitkaa listatuista vaihtoehtoista. Voitte valita useamman vaihtoehdon. (kyllä – ei – ei osaa sanoa)
- kunnan sivuston ylläpitäminen verkossa
 - minimisisällön luominen kunnan verkkosivuille
 - kunnanvaltuuston, -hallituksen ja lautakuntien esityslistojen ja pöytäkirjojen sekä niiden liitteiden saatavuus sähköisesti (julkisten asioiden osalta)
 - toimielinten päätöksistä tiedottaminen sähköisesti
 - kuntalaispalautteen antaminen sähköisesti
 - kuntalaisaloitteen tekeminen sähköisesti
 - avoimempaa valmistelua voisi edistää muilla sähköisillä keinoilla, millä? _____

Mahdolliset kommentit: _____

Nykyisen kuntalain mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan lain 27 §:n mukaan edistää erityisesti:

- 1) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin;
- 2) järjestämällä kunnan osa-aluetta koskevaa hallintoa;
- 3) tiedottamalla kunnan asioista ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia;
- 4) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 5) järjestämällä yhteistyötä kunnan tehtävien hoitamisessa;
- 6) avustamalla asukkaiden oma-aloitteista asioiden hoitoa, valmistelua ja suunnittelua; sekä
- 7) järjestämällä kunnallisia kansanäänestyksiä.

19. Mitkä ovat kuntanne kannalta sellaisia vuorovaikutusta edistäviä keinoja, joilla nykyistä kuntalain 27. pykälää tulisi täydentää? Valitkaa listatuista vaihtoehdoista. Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- a. kansalaisraadit (asukasraadit, käyttäjäraadit)
- b. käyttäjälähtöisyyden edistäminen palvelujen suunnittelussa
- c. osallistuva budjetointi
- d. tietoteknisten mahdollisuuksien hyödyntäminen avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi (esim. sosiaalisen median käyttö tai valtuuston kokousten lähettäminen verkossa)
- e. muu mikä? _____

Mahdolliset kommentit: _____

1.7.2013 voimaan tulevan nk. vanhuspalvelulain (laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista) mukaan kunnan on asetettava vanhusneuvosto ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi. Hallitus on linjannut, että vastaavasti valmisteltaisiin lainsäädäntöä, joka velvoittaisi kunnat myös asettamaan nuorisovaltuuston tai vastaavan toimielimen. Tarkoitus on parantaa nuorten, erityisesti alle 18-vuotiaiden mielipiteiden välittymistä kunnan päätöksentekoon.

20. Mitä hyviä käytäntöjä kunnassanne on päättäjien ja nuorten välisen vuoropuhelun edistämiseksi? _____

21. Jos kunnassanne toimii nuorisovaltuusto tai siihen rinnastettava vaikuttajaryhmä, miten nuorten mielipiteet sen kautta välittyvät päättäjille? (voitte valita useamman vaihtoehdon)

- a. nuorisovaltuusto voi tehdä aloitteita kunnan toimielimille
- b. nuorisovaltuustolta pyydetään lausuntoja, mistä asioista? _____
- c. nuorisovaltuuston edustajilla on läsnäolo- ja/tai puheoikeus muiden toimielinten kokouksissa, missä toimielimissä? _____
- d. kummivaltuutettu-järjestelyn avulla,
- e. päättäjien kyselytuntien kautta,
- f. nuorten ja päättäjien tapaamisten kautta,
- g. nuorille suunnattujen kyselyjen avulla,
- h. muilla tavoin, miten? _____

Mahdolliset kommentit: _____

Hallitus on myös linjannut, että selvitetään tarve velvoittaa kunta asettamaan vammaisneuvosto tai vastaava toimielin.

22. Mitä mieltä olette seuraavasta väittämästä? Vammaisneuvoston säätäminen pakolliseksi parantaisi selvästi vammaisten mielipiteiden välittymistä kunnan päättäjille kunnassamme.

- a. kyllä
- b. ei
- c. ei osaa sanoa

23. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen ei, mikä keino mielestänne parantaisi vammaisten mielipiteiden välittymistä päätöksentekoon? _____

Mahdolliset kommentit:_____

24. Näettekö, että kokopäivätoimisilla/puolipäivätoimisilla kunnanhallituksen puheenjohtajilla tulisi olla oikeus saada virka/työvapaata kunnanhallituksen toimikauden ajaksi?

- a. kyllä
- b. ei
- c. ei osaa sanoa

Mahdolliset kommentit:_____

25. Tulisiko saman sääntelyn koskea lautakuntien puheenjohtajia?

- a. kyllä
- b. ei
- c. ei osaa sanoa

Mahdolliset kommentit:_____

Hallitus on linjannut, että lähidemokratian vahvistamista valmistellaan alueellisen toimielinten mallin pohjalta ja luonteeltaan mahdollistavalla lainsäädännöllä. Lisäksi selvitetään kuntien halukkuus ottaa käyttöön vaaleilla valittuja toimielimiä kunnanosasatasolla ja ryhdytään tarvittaessa jatkovalmisteluun.

26. Mitä tehtäviä alueellisilla toimielimillä on tai voisi olla kunnassanne? Valitkaa vaihtoehtois- ta. Voitte valita useamman vaihtoehdon. (on – voisi olla – ei voisi olla)

- a. edesauttaa asukkaiden vaikuttamista
- b. edesauttaa asukkaiden näkemysten välittymistä kunnalliseen päätöksentekoon
- c. vahvistaa alueen yhteisöllisyyttä
- d. tukea ja edistää alueen kehittämistä
- e. edistää paikallista toimintaa ja kulttuuria
- f. vaikuttaa alueen ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen
- g. tiedottaa kunnan asioista alueen asukkaille
- h. antaa lausuntoja kunnan viranomaisille
- i. tehdä esityksiä ja aloitteita kunnanhallitukselle ja muille toimielimille
- j. hoitaa alueen koulun/koulujen ja/tai päiväkodin/-kotien johtokunnan tehtävät
- k. hoitaa alueen muiden palvelupisteiden johtokunnan tehtävät
- l. päättää alueelliselle toimielimelle varattujen määrärahojen käytöstä
- m. järjestää ja valmistella kaikille avoin alueellinen kunnanosatilaisuus, esim. kylä- tai kaupunginosafoorumi
- n. osallistua joidenkin palveluiden järjestämiseen, minkä palveluiden? _____
- o. Mitä muita? _____

Mahdolliset kommentit:_____

27. Onko kunnassanne tarvetta vaaleilla valittaville toimielimille kunnanosasatasolla nykytilanteessa?

- a. kyllä
- b. ei
- c. ei osaa sanoa

Mahdolliset kommentit: _____

28. Näettekö vaaleilla valittavan toimielimen kunnanosatasolla tarpeellisena tilanteessa, jossa kuntarakenne merkittävästi muuttuu?

- a. kyllä
- b. ei
- c. ei osaa sanoa

Mahdolliset kommentit: _____

29. Mikäli kunnanosatasolle olisi mahdollisuus valita toimielin vaalein, mitä tehtäviä ja millaista päätösvaltaa vaaleilla valittavilla osa-alueen toimielimillä tulisi olla kunnassanne?

Nykyisen kuntalain 28 §:n mukaan kunnan asukkaalla on oikeus tehdä kunnalle aloitteita sen toimintaa koskevista asioista. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettujen toimenpiteiden. Valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettujen toimenpiteiden.

Jos valtuuston toimivaltaan kuuluvassa asiassa aloitteen tekijöinä on vähintään kaksi prosenttia äänioikeutetuista kunnan asukkaista, asia on otettava valtuustossa käsiteltäväksi viimeistään kuuden kuukauden kuluessa asian vireille tulosta.

30. Tulisiko aloitteen määritelmää tarkentaa nykyisestä?

- a. kyllä
- b. ei
- c. ei osaa sanoa

31. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, niin miten sitä pitäisi tarkentaa?

Mahdolliset kommentit: _____

32. Missä ajassa kuntalaisaloitteen tekijälle tulisi ilmoittaa sen johdosta tehdyt toimenpiteet? _____

Talousjaoston kysymykset

33. Antaako tilinpäätös mielestänne kuntalain edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot (kyllä – ei – ei osaa sanoa)

- a. kunnan toiminnan tuloksesta?
- b. taloudellisesta asemasta?
- c. pysyvien vastaavien arvosta?
- d. poistojen oikeasta tasosta/riittävydestä?
- e. toiminnan rahoituksesta, oman pääoman riittävydestä ja vieraasta pääomasta?

34. Jos vastasitte johonkin edellisistä kohdista ei, miten tilinpäätösinformaatiota voitaisiin parantaa? _____

Mahdolliset kommentit: _____

35. Antaako tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot kunnan kannalta (kyllä – ei – ei osaa sanoa)

- a. kuntien yhteistoiminnan aiheuttamista taloudellisista vastuista kunnalle?
- b. tytäryhteisöjen aiheuttamista taloudellisista vastuista kunnalle?
- c. kuntakonsernin taloudellisesta asemasta kokonaisuutena?
- d. takauksista ja muista taloudellisista vastuista kuten esim. erilaisista sopimusvastuista? kuntayhtymän jäsenen rahoitusvastuusta kuntayhtymän taseeseen kertyneestä? alijäämästä, ympäristövastuista yms.?

36. Jos vastasitte johonkin edellisistä kohdista ei, millä tavoin tiedonsaantia voitaisiin parantaa?

Mahdolliset kommentit: _____

37. Pitäisikö alijäämän (kyllä – ei – ei osaa sanoa)

- a. kattamisvelvollisuusaikaa /tasapainotusaikaa lyhentää?
- b. kattamisvelvollisuus ulottaa kuntayhtymiin?

Mahdolliset kommentit: _____

38. Pitäisikö tarkastuslautakunnan roolia mm. kunnan toiminnan ja talouden arvioinnissa ja tilintarkastuksen järjestämisessä muuttaa?

- a. kyllä
- b. ei
- c. ei osaa sanoa

39. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, niin miten sitä mielestänne tulisi muuttaa?

Mahdolliset kommentit: _____

Kunnat ja markkinat -jaoston kysymykset

40. Mitkä ovat ne yleistä toimialaa rajoittavat yleiset periaatteet, jotka näkemyksenne mukaan ovat vielä voimassa? (voitte valita useamman vastausvaihtoehdon)

- a. yleishyödyllisyys
- b. paikallisuus
- c. yhdenvertaisuus
- d. tarkoitussidonnaisuus
- e. suhteellisuus
- f. objektiviteetti
- g. spekulatiivisen toiminnan kieltäminen
- h. hallinnon toissijaisuus
- i. muu, mikä _____

Mahdolliset kommentit: _____

41. Katsotteko, että kunnan toiminnassa tulee ottaa huomioon, että kunnan tekemät yleiseen toimialaan kuuluvat toimenpiteet eivät vääristä kilpailua?

- a. kyllä
- b. ei

Mahdolliset kommentit: _____

42. Mikä on yleisen toimialan taloudellinen tai muu merkitys kunnan toiminnassa?

43. Kenelle kunnassanne on annettu takauksia? (voitte valita useamman vaihtoehdon)

- a. yritykset
- b. yhdistykset
- c. kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt
- d. muu taho, mikä?

44. Kenelle kunnassanne on annettu lainoja? (voitte valita useamman vaihtoehdon)

- a. yritykset
- b. yhdistykset
- c. kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt
- d. muu taho, mikä?

45. Kenelle kunnassanne on annettu avustuksia? (voitte valita useamman vaihtoehdon)

- a. yritykset
- b. yhdistykset
- c. kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt
- d. muu taho, mikä?

Mahdolliset kommentit: _____

46. Millaisissa tilanteissa takauksia on käytetty? (voitte valita useamman vaihtoehdon)

- a. työpaikkojen säilyttäminen
- b. liiketaloudelliset syyt
- c. toiminnan tukeminen
- d. kansalaistoiminta
- e. muu tilanne, mikä? _____

47. Millaisissa tilanteissa lainoja on käytetty? (voitte valita useamman vaihtoehdon)

- a. työpaikkojen säilyttäminen
- b. liiketaloudelliset syyt
- c. toiminnan tukeminen
- d. kansalaistoiminta
- e. muu tilanne, mikä? _____

48. Millaisissa tilanteissa avustuksia on käytetty? (voitte valita useamman vaihtoehdon)

- a. työpaikkojen säilyttäminen
- b. liiketaloudelliset syyt
- c. toiminnan tukeminen
- d. kansalaistoiminta
- e. muu tilanne, mikä? _____

Mahdolliset kommentit: _____

49. Tulisiko kunnan takaus- ja lainanantomahdollisuuksia rajata siten, ettei kunta voisi myöntää lainoja ja takauksia muille kuin kuntakonserniin kuuluville tai kuntaomisteisille yhtiöille sekä mikä vaikutus tällaisella rajauksella olisi? _____

50. Onko kunnassanne käytössä yleisiä linjauksia tai periaatteita takausten, lainojen ja avustusten myöntämisessä?

- a. kyllä
- b. ei

51. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, mitkä ne ovat? _____

Mahdolliset kommentit: _____

52. Kuntalakiin ehdotetaan kunnille palvelustrategian laatimista. Tulisiko palvelustrategia ottaa huomioon osana kunnan strategista suunnittelua?

- a. kyllä
- b. ei

53. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, mitä asioita palvelustrategiassa tulisi linjata? (voitte valita useamman vastausvaihtoehdon)

- a. kunnallisten palvelujen tarve strategiakaudella
- b. miten ko. palvelut tullaan järjestämään ko. kaudella
- c. palvelujen laadulliset näkökulmat
- d. kustannustehokkuuden varmistaminen
- e. oman tuotannon tuotteistus
- f. henkilöstönäkökohdat palvelujen tuottamisessa
- g. Muita asioita, mitä? _____

Mahdolliset kommentit: _____

54. Minkälaisia ongelmia on kunnassanne ilmennyt kunnallisen yhteistoiminnan ja hankintalainsäädännön yhteensovittamisessa? _____

55. Millaisia hyötyjä ja haittoja palvelualoitteella ja/tai sen käyttöönotolla olisi?

SGEI-palveluihin olennaisena osana liittyvät tietyn julkisen palvelun saatavuuden varmistaminen, kohtuullinen hintataso ja riittävä laatu. Tämä johtaa usein tilanteeseen, jossa kyseisiä palveluja ei voida tuottaa markkinaperusteisesti, sillä toiminta olisi yrityksille kannattamatonta. Mikäli jäsenvaltiot haluavat kuitenkin toteuttaa palvelut yritysten voimin, voidaan toimintaa tukea ja siten mahdollistaa julkisen palvelun tehtävästä suoriutuminen. Tämä varmistetaan julkisen palvelun velvoitteen antamisella yksityiselle taholle käyttämällä ns. SGEI-menettelyä.

56. Onko kunnassanne sovellettu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua, ns. SGEI-menettelyä?

- a. kyllä
- b. ei

57. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, missä tilanteissa? _____

Mahdolliset kommentit: _____

58. Millaisissa konkreettisissa tapauksissa näette, että julkisen palvelun velvoitteen antamisen tulisi olla käytössä? _____

Liite 2. Enkät till kommunerna om totalreformen av kommunallagen

Bakgrundsinformation

1. Kommunnummer:
2. Kommun:
3. Landskap:
4. Storleksklass:
 - a. 1= under 2000 inv.
 - b. 2= 2000–5000 inv.
 - c. 3= 5001–5000 inv.
 - d. 4= 10 001–5000 inv.
 - e. 5= 20 001–5000 inv.
 - f. 6= 50 001–5000 inv.
 - g. 7= över 100 000 inv.
5. Kontaktinformation för den som ansvarar för kommunens svar:

Namn
Titel
Telefonnummer
E-post
6. Kontaktinformation för den som fyller i enkätblanketten tekniskt (om annan person än ovan):

Namn
Titel
Telefonnummer
E-post
7. Hur har svaret på enkäten beretts i er kommun? _____

Frågor av Sektionen organ och ledande

8. Är det nödvändigt att tidigare lägga början av fullmäktiges mandatperiod?
 - a. ja
 - b. nej
9. Om ni svarade ja på frågan ovan, på vilka sätt skulle tidigareläggningen av fullmäktiges mandatperiod bäst kunna genomföras?
 - a. genom att föreskriva att fullmäktiges mandatperiod börjar genast efter valet
 - b. genom att tidigarelägga tidpunkten för kommunalvalet så att det ordnas i ett så tidigt skede av hösten som möjligt

- c. genom att tidigarelägga tidpunkten för kommunalvalet så att det ordnas på våren
- d. genom att tidigarelägga tidpunkten för kommunalvalet så att det ordnas på våren, och samtidigt kombineras kommunalvalet och riksdagsvalet
- e. på annat sätt, vilket? _____

Eventuella kommentarer: _____

10. Storleken av fullmäktige skulle bäst regleras på följande sätt:

- a. reglera storleken efter kommunens storlek
- b. slå fast undre och övre gränser för fullmäktiges storlek och kommunen beslutar själv om storleken inom dessa gränser
- c. kommunen bör få bestämma storleken alldeles själv
- d. på annat sätt, hur? _____

Eventuella kommentarer: _____

11. Posten som ordförande för kommunstyrelsen bör vara ett

- a. förtroendeuppdrag i bisyssla, i likhet med det nuvarande
- b. förtroendeuppdrag på heltid
- c. förtroendeuppdrag på deltid

Eventuella kommentarer: _____

12. Vilka av följande grupper bör förfarandet för anmälan om bindningar omfatta? (ni kan välja flera svarsalternativ)

- a. medlemmarna i fullmäktige
- b. fullmäktiges presidium
- c. kommunstyrelsens medlemmar och suppleanter
- d. kommunstyrelsens presidium
- e. nämndernas medlemmar och suppleanter
- f. nämndernas presidium
- g. kommundirektören
- h. ledningsgruppens medlemmar
- i. annan, vilken? _____

Eventuella kommentarer: _____

13. Direktörsavtalen mellan kommundirektören och kommunen bör enligt er åsikt vara

- a. frivilliga
- b. obligatoriska

Eventuella kommentarer: _____

14. Kommundirektörens avgångsvederlag bör enligt er åsikt

- a. bygga på avtal mellan kommunen och kommundirektören
- b. bygga på vida ramar som fastställs i kommunallagen
- c. fastställas på annat sätt, hur? _____

Eventuella kommentarer: _____

15. Bör den nya kommunallagen också innehålla bestämmelser om nämnd- och ministermodellen? Om ja, vad borde stadgas om dessa modeller i lagen? (I dag omfattar kommunallagen endast bestämmelser om basmodellen och borgmästarmodellen.) _____
16. Bör lagen ge möjlighet att införa direkt borgmästarval?
- ja
 - nej
 - kan inte säga
17. Om ni svarade ja på frågan ovan, ange om det enligt er uppskattning finns vilja att införa direkt borgmästarval i er kommun?
- ja
 - nej
 - kan inte säga

Eventuella kommentarer: _____

Frågor av Demokratisektionen

Enligt regeringens riktlinjer ska förpliktande bestämmelser om elektronisk kommunikation och deltagande beredas i den nya kommunallagen.

18. För att öka växelverkan mellan kommuninvånarna och kommunen, vilka av följande åtgärder skulle er kommun ha beredskap att genomföra om lagen förpliktade till dem?
- ja – nej – kan inte säga
- upprätthålla och uppdateras kommunens webbplats
 - skapa ett minimiinnehåll för kommunens webbplats
 - lägga ut kommunfullmäktiges, kommunstyrelsens och nämndernas föredragningslistor och protokoll jämte bilagor i elektronisk form (beträffande offentliga ärenden)
 - informera elektroniskt om organens beslut
 - införa ett system för elektronisk invånarrespons
 - införa ett system för elektroniskt invånarinitiativ
 - en öppnare beredning skulle man kunna främja på andra elektroniska sätt, vilka? _____

Eventuella kommentarer: _____

Enligt den nuvarande kommunallagen ska fullmäktige se till att kommunens invånare och de som utnyttjar kommunens tjänster har förutsättningar att delta i och påverka kommunens verksamhet.

Enligt 27 § i lagen kan deltagande och påverkande främjas i synnerhet genom att

- 1) företrädare för dem som utnyttjar tjänsterna väljs in i kommunens organ;
- 2) delområdesförvaltning tillämpas i kommunen;
- 3) information ges om kommunens angelägenheter och diskussionsmöten ordnas;
- 4) invånarnas åsikter reds ut innan beslut fattas;
- 5) samarbete idkas vid skötseln av kommunens uppgifter;
- 6) invånarna får hjälp när de tar egna initiativ till att sköta, bereda och planera ärenden, samt genom att

7) kommunala folkomröstningar ordnas.

19. Med vilka åtgärder som främjar växelverkan bör den nuvarande 27 § i kommunallagen kompletteras, när man tänker på er kommun? Välj bland de alternativ som räknas upp nedan. Ni kan välja flera alternativ.

- a. medborgarråd (invånarråd, användarråd)
- b. främjandet av användarorientering vid planeringen av tjänster
- c. deltagande budgetering
- d. utnyttjande av informationstekniska möjligheter för att öka öppenheten och transparensen (t.ex. användning av sociala medier eller sändning av fullmäktiges möten på webben)
- e. annat, vilket? _____

Eventuella kommentarer: _____

Enligt lagen om stödjan av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre som träder i kraft 1.7.2013 ska varje kommun inrätta ett äldreråd för att garantera den äldre befolkningens möjligheter att delta och påverka. Enligt regeringens riktlinjer ska man på motsvarande sätt bereda lagstiftning som ålägger kommunerna skyldighet att inrätta ett ungdomsfullmäktige eller ett motsvarande organ. Syftet är att förbättra förmedlingen av de ungas, särskilt ungas under 18 år, åsikter till kommunens beslutsfattande.

20. Vilka goda förfaranden har er kommun för att främja dialogen mellan beslutsfattare och unga? _____

21. Om er kommun har en ungdomsfullmäktige eller en därmed jämförbar påverkargrupp, hur förmedlas ungdomarnas åsikter genom den till beslutsfattarna? (ni kan välja flera alternativ)

- a. ungdomsfullmäktige kan lämna initiativ till kommunens organ
- b. ungdomsfullmäktige ombes ge utlåtanden, om vilka frågor? _____
- c. ungdomsfullmäktiges representanter har närvaro- och/eller yttranderätt på de andra organens möten, vilka organ? _____
- d. med hjälp av ett system med fadderfullmäktigeledamöter
- e. genom beslutsfattarnas frågetimmar
- f. genom möten mellan unga och beslutsfattare
- g. genom enkäter till unga
- h. på andra sätt, hur? _____

Eventuella kommentarer: _____

Enligt regeringens riktlinjer ska man också utreda behovet att ålägga kommunen skyldighet att inrätta ett handikappråd eller motsvarande organ.

22. Vad anser ni om följande påstående? Att handikapprådet infördes som ett obligatoriskt organ skulle klart förbättra förmedlingen av de handikappades åsikter till de kommunala beslutsfattarna i vår kommun.

- a. ja
- b. nej
- c. kan inte säga

23. Om ni svarade nej på frågan ovan, ange det sätt som bäst skulle förbättra förmedlingen av handikappades åsikter till kommunens beslutsfattande? _____

Eventuella kommentarer: _____

24. Anser ni att kommunstyrelsens ordförande på heltid/deltid bör ha rätt att få tjänstledigt för kommunstyrelsens mandatperiod?

- a. ja
- b. nej
- c. kan inte säga

Eventuella kommentarer: _____

25. Bör samma reglering omfatta nämndernas ordförande?

- a. ja
- b. nej
- c. kan inte säga

Eventuella kommentarer: _____

Enligt regeringens riktlinjer ska åtgärderna för att stärka närdemokratin beredas utgående från modellen med regionala organ och lagstiftning som har en möjliggörande karaktär. Dessutom utreds kommunernas vilja att införa organ som utsetts med val på kommunnivå. Vid behov genomförs fortsatt beredning.

26. Vilka uppgifter skulle regionala organ kunna ha i er kommun? (har – skulle kunna ha – skulle inte kunna ha)

- a. främja invånarnas påverkningsmöjligheter
- b. främja förmedlingen av invånarnas åsikter till det kommunala beslutsfattandet
- c. stärka gemenskapen i området
- d. stödja och främja utvecklandet av området
- e. främja den lokala verksamheten och kulturen
- f. påverka planeringen och genomförandet av miljön i området
- g. informera invånarna i området om kommunala ärenden
- h. ge utlåtanden till kommunens myndigheter
- i. lämna förslag och initiativ till kommunstyrelsen och de övriga organen
- j. sköta direktionsuppgifterna för skolan/skolorna och daghemmet/daghemmen i området
- k. sköta direktionsuppgifterna för de övriga serviceställena i området
- l. besluta om användningen av anslag som reserverats för de regionala organen
- m. ordna och bereda ett kommunelsevenemang som är öppet för alla, t.ex. ett by- eller stadsdelsforum
- n. delta i ordnandet av vissa tjänster, vilka tjänster? _____
- o. andra alternativ? _____

Eventuella kommentarer: _____

27. Finns det behov för organ som utses med val på kommunnivå i dagens läge?

- a. ja
- b. nej
- c. kan inte säga

Eventuella kommentarer: _____

28. Anser ni att organ som utses genom val på kommunnivå är nödvändiga i en situation där kommunstrukturen förändras betydligt?

- a. ja
- b. nej
- c. kan inte säga

Eventuella kommentarer: _____

29. Om det var möjligt att utse ett organ på kommunnivå genom val, vilka uppgifter och vilken beslutanderätt bör de regionala organen som utses genom val ha i er kommun?

Enligt 28 § i den nuvarande kommunallagen har kommuninvånarna rätt att komma med initiativ till kommunen i frågor som gäller kommunens verksamhet. Initiativtagarna ska informeras om de åtgärder som vidtagits med anledning av ett initiativ. Fullmäktige ska minst en gång om året underrättas om de initiativ som har tagits i frågor som hör till fullmäktiges befogenhet och om de åtgärder som har vidtagits med anledning av initiativen.

Om antalet initiativtagare i en fråga som hör till fullmäktiges befogenhet motsvarar minst två procent av kommunens röstberättigade invånare, ska frågan tas upp till behandling i fullmäktige inom sex månader efter att den väcktes.

30. Bör definitionen av initiativ preciseras från det nuvarande?

- a. ja
- b. nej
- c. kan inte säga

31. Om ni svarade ja på frågan ovan, på vilket sätt? _____

Eventuella kommentarer: _____

32. Inom vilken frist bör den som lämnat ett invånarinitiativ underrättas om de åtgärder som vidtagits med anledning av initiativet? _____

Frågor av ekonomisektionen

33. Anser ni att bokslutet ger de riktiga och tillräckliga uppgifter som kommunallagen förutsätter om (ja – nej – kan inte säga)

- a. resultatet av kommunens verksamhet?
- b. kommunens ekonomiska ställning?
- c. värdet på bestående aktiva?
- d. avskrivningarnas riktiga nivå/tillräcklighet ?
- e. verksamhetens finansiering, det egna kapitalets tillräcklighet och främmande kapital?

34. Om ni svarade nej på någon av punkterna ovan, ange hur bokslutsinformationen skulle kunna förbättras. _____

Eventuella kommentarer: _____

35. Med tanke på kommunen, ger bokslutet riktiga och tillräckliga uppgifter om (ja – nej – kan inte säga)

- a. de ekonomiska åtaganden som kommunernas samarbete medför för kommunen
- b. de ekonomiska åtaganden som dottersammanslutningarna medför för kommunen
- c. kommunkoncernens ekonomiska ställning som helhet
- d. garantier och andra ekonomiska åtaganden, t.ex. avtalsåtaganden av olika slag, om det finansieringsansvar som en medlem i en samkommun har för underskott, miljöansvar o.d. som ackumulerats i samkommunens balansräkning?

36. Om ni svarade nej på någon av punkterna ovan, ange hur tillgången till information skulle kunna förbättras? _____

Eventuella kommentarer: _____

37. Bör fristen för (ja – nej – kan inte säga)

- a. skyldighet att täcka/balansera underskott förkortas?
- b. skyldigheten att täcka underskott utsträckas till att omfatta samkommuner?

Eventuella kommentarer: _____

38. Bör revisionsnämndens roll ändras bl.a. beträffande utvärderingen av kommunens verksamhet och ekonomi samt ordnandet av revisionen?

- a. ja
- b. nej
- c. kan inte säga

39. Om ni svarade ja på frågan ovan, ange hur ni anser att rollen bör ändras? _____

Eventuella kommentarer: _____

Frågor av Sektionen kommunen och marknaderna

40. Vilka är de principer som begränsar kommunens allmänna befogenheter och som enligt er uppfattning fortfarande gäller? (ni kan välja flera svarsalternativ)

- a. allmännytt
- b. lokal verksamhet och närvaro
- c. jämlikhet
- d. ändamålsbundenhet
- e. proportionalitet
- f. objektivitet
- g. förbud mot spekulativ verksamhet
- h. förvaltningens sekundära karaktär
- i. annan, vilken? _____

Eventuella kommentarer: _____

41. Anser ni att man i kommunens verksamhet ska sörja för att kommunens åtgärder inom dess allmänna befogenheter inte snedvrider konkurrensen?

- a. ja
- b. nej

Eventuella kommentarer: _____

42. Vilken ekonomisk eller annan betydelse har kommunens allmänna befogenheter i kommunens verksamhet? _____

43. Vilka parter i er kommun har beviljats garantier? (ni kan välja flera alternativ)

- a. företag
- b. föreningar
- c. bolag som tillhör kommunkoncernen
- d. annan instans, vilken?

44. Vilka parter i er kommun har beviljats lån? (ni kan välja flera alternativ)

- a. företag
- b. föreningar
- c. bolag som tillhör kommunkoncernen
- d. annan instans, vilken?

45. Vilka parter i er kommun har beviljats bidrag? (ni kan välja flera alternativ)

- a. företag
- b. föreningar
- c. bolag som tillhör kommunkoncernen
- d. annan instans, vilken?

Eventuella kommentarer: _____

46. I vilka situationer har garantier använts? (ni kan välja flera alternativ)

- a. bevara arbetsplatser
- b. affärsekonomiska skäl
- c. stödja verksamheten
- d. medborgaraktiviteter

e. annan situation, vilken? _____

47. I vilka situationer har lån använts? (ni kan välja flera alternativ)

- a. bevara arbetsplatser
- b. affärsekonomiska skäl
- c. stödja verksamheten
- d. medborgaraktiviteter
- e. annan situation, vilken? _____

48. I vilka situationer har bidrag använts? (ni kan välja flera alternativ)

- a. bevara arbetsplatser
- b. affärsekonomiska skäl
- c. stödja verksamheten
- d. medborgaraktiviteter
- e. annan situation, vilken? _____

Eventuella kommentarer: _____

49. Bör ommunens möjligheter att bevilja garantier eller lån begränsas på så sätt att kommunen inte kan bevilja lån eller garantier till andra än bolag som tillhör kommunkoncernen eller ägs av kommunen, och vilken inverkan skulle en sådan begränsning ha? _____

50. Har er kommun allmänna riktlinjer eller principer för beviljande av garantier, lån och bidrag?

- a. ja
- b. nej

51. Om ni svarade ja på frågan ovan, vilka är de? _____

Eventuella kommentarer: _____

52. I kommunallagen föreslås en skyldighet för kommunerna att upprätta en servicestrategi. Bör servicestrategin beaktas som en del av kommunens strategiska planering?

- a. ja
- b. nej

53. Om ni svarade ja på frågan ovan, vilka frågor bör behandlas i servicestrategin? (ni kan välja flera svarsalternativ)

- a. behovet av kommunala tjänster under strategiperioden
- b. hur tjänsterna i fråga ska ordnas under den aktuella perioden
- c. kvalitetsmässiga synpunkter på tjänsterna
- d. säkerställandet av kostnadseffektiviteten
- e. produktifiering av egen produktion
- f. personalaspekter beträffande produktionen av tjänsterna
- g. andra omständigheter, vilka? _____

Eventuella kommentarer: _____

54. Vilka problem har er kommun haft i anslutning till det kommunala samarbetet och lagstiftningen om upphandlingen? _____

55. Vilka fördelar och nackdelar skulle serviceinitiativet och/eller införandet av det ha?

En väsentlig del av SGEI-tjänsterna är att säkerställa tillgången på en viss offentlig tjänst, en rimlig prisnivå och tillräckligt hög kvalitet. Detta leder ofta till en situation där tjänsterna i fråga inte kan produceras på marknadsvillkor eftersom verksamheten skulle vara olönsam för företagen. Om medlemsstaterna likväl vill producera tjänsterna genom företag, får man stödja verksamheten och genom detta göra det möjligt att tillhandahålla den offentliga tjänsten. Detta säkerställs genom att en privat aktör åläggs skyldighet att tillhandahålla en offentlig tjänst genom det s.k. SGEI-förfarandet.

56. Har er kommun tillämpat det s.k. SGEI-förfarandet, som anknyter till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse?

- a. ja
- b. nej

57. Om ni svarade ja på frågan ovan, i vilka situationer? _____

Eventuella kommentarer: _____

58. I vilka konkreta fall anser ni att förfarandet att ålägga skyldighet att tillhandahålla en offentlig tjänst bör vara i bruk? _____

LIITE 2. KYSELYYN VASTANNEET KUNNAT

Alajärvi
Alavieska
Asikkala
Askola
Aura
Enonkoski
Espoo
Eura
Eurajoki
Evijärvi
Forssa
Haapajärvi
Haapavesi
Hailuoto
Halsua
Hankasalmi
Hanko
Harjavalta
Hartola
Hattula
Hausjärvi
Heinola
Heinävesi
Helsinki
Hollola
Honkajoki
Huittinen
Humppila
Hyrnsalmi
Hyvinkää
Hämeenkoski
Hämeenkyrö
Hämeenlinna
Ii
Iisalmi
Iitti
Ilmajoki
Imatra
Inari
Inkoo
Isojoki
Isokyrö
Jalasjärvi
Janakkala
Joensuu
Jokioinen
Joroinen

Joutsa
Juankoski
Juuka
Juupajoki
Juva
Jyväskylä
Jämijärvi
Jämsä
Kaarina
Kaavi
Kajaani
Kalajoki
Kangasala
Kangasniemi
Kankaanpää
Kannonkoski
Kannus
Karijoki
Karkkila
Karstula
Karvia
Kaskinen
Kauhajoki
Kauhava
Kauniainen
Kaustinen
Keitele
Kemi
Kemijärvi
Keminmaa
Kemiönsaari
Kempele
Kerava
Keuruu
Kihniö
Kinnula
Kirkkonummi
Kitee
Kivijärvi
Kokemäki
Kolari
Konnevesi
Kontiolahti
Korsnäs
Kotka
Kouvola
Kruunupyy
Kuhmo
Kuhmoinen

Kuopio
Kurikka
Kustavi
Kuusamo
Köyliö
Lahti
Laihia
Laitila
Lappajärvi
Lappeenranta
Lapua
Laukaa
Lavia
Lemi
Lempäälä
Leppävirta
Lestijärvi
Lieksa
Lieto
Liminka
Liperi
Lohja
Loppi
Loviisa
Lumijoki
Luoto
Luvia
Maalahti
Maaninka
Marttila
Masku
Merijärvi
Merikarvia
Miehikkälä
Mikkeli
Muhos
Multia
Muonio
Mustasaari
Muurame
Mynämäki
Myrskylä
Mäntsälä
Mänttä
Naantali
Nakkila
Nastola
Nivala
Nokia

Nousiainen
Nurmes
Nurmijärvi
Närpiö
Orimattila
Oripää
Orivesi
Oulu
Outokumpu
Padasjoki
Paimio
Paltamo
Parainen
Parikkala
Parkano
Pedersöre
Pello
Perho
Pertunmaa
Pielavesi
Pietarsaari
Pihtipudas
Pirkkala
Pomarkku
Pori
Pornainen
Posio
Pudasjärvi
Punkalaidun
Puolanka
Puumala
Pyhtää
Pyhäjoki
Pyhäjärvi
Pyhäntä
Pyhäranta
Pöytyä
Raahe
Raasepori
Raisio
Rantasalmi
Ranua
Rauma
Rautavaara
Reisjärvi
Riihimäki
Ristijärvi
Rovaniemi
Ruokolahti

Ruovesi
Rusko
Rääkkylä
Saarijärvi
Sastamala
Savonlinna
Savukoski
Seinäjoki
Siikainen
Siikajoki
Siikalatva
Siilinjärvi
Siuntio
Sodankylä
Soini
Somero
Sonkajärvi
Sotkamo
Sulkava
Suomussalmi
Sysmä
Säkylä
Taipalsaari
Taivalkoski
Taivassalo
Tammela
Tampere
Tarvasjoki
Tervo
Tervola
Teuva
Tohmajärvi
Toholampi
Toivakka
Tornio
Turku
Tuusniemi
Tuusula
Tyrnävä
Ulvila
Utajärvi
Utsjoki
Uurainen
Uusikaarlepyy
Uusikaupunki
Vaala
Vaasa
Valkeakoski
Vantaa

Varkaus
Vehmaa
Vesanto
Vesilahti
Veteli
Vieremä
Vihti
Viitasaari
Vimpeli
Virolahti
Vöyri
Ylitornio
Ylivieska
Ylöjärvi
Ähtäri

Sipoo ja Porvoo jättivät lausunnot.